This is a digital copy of a book that was preserved for generations on library shelves before it was carefully scanned by Google as part of a project to make the world's books discoverable online.

It has survived long enough for the copyright to expire and the book to enter the public domain. A public domain book is one that was never subject to copyright or whose legal copyright term has expired. Whether a book is in the public domain may vary country to country. Public domain books are our gateways to the past, representing a wealth of history, culture and knowledge that's often difficult to discover.

Marks, notations and other marginalia present in the original volume will appear in this file - a reminder of this book's long journey from the publisher to a library and finally to you.

Usage guidelines

Google is proud to partner with libraries to digitize public domain materials and make them widely accessible. Public domain books belong to the public and we are merely their custodians. Nevertheless, this work is expensive, so in order to keep providing this resource, we have taken steps to prevent abuse by commercial parties, including placing technical restrictions on automated querying.

We also ask that you:

+ *Make non-commercial use of the files* We designed Google Book Search for use by individuals, and we request that you use these files for personal, non-commercial purposes.

+ *Refrain from automated querying* Do not send automated queries of any sort to Google's system: If you are conducting research on machine translation, optical character recognition or other areas where access to a large amount of text is helpful, please contact us. We encourage the use of public domain materials for these purposes and may be able to help.

+ *Maintain attribution* The Google "watermark" you see on each file is essential for informing people about this project and helping them find additional materials through Google Book Search. Please do not remove it.

+ *Keep it legal* Whatever your use, remember that you are responsible for ensuring that what you are doing is legal. Do not assume that just because we believe a book is in the public domain for users in the United States, that the work is also in the public domain for users in other countries. Whether a book is still in copyright varies from country to country, and we can't offer guidance on whether any specific use of any specific book is allowed. Please do not assume that a book's appearance in Google Book Search means it can be used in any manner anywhere in the world. Copyright infringement liability can be quite severe.

About Google Book Search

Google's mission is to organize the world's information and to make it universally accessible and useful. Google Book Search helps readers discover the world's books while helping authors and publishers reach new audiences. You can search through the full text of this book on the web at `http://books.google.com/`

WIDENER LIBRARY
HX 16N3 /

Harvard College.
1864.

Digitized by Google

37,130 d

Ger 85.70.18.4

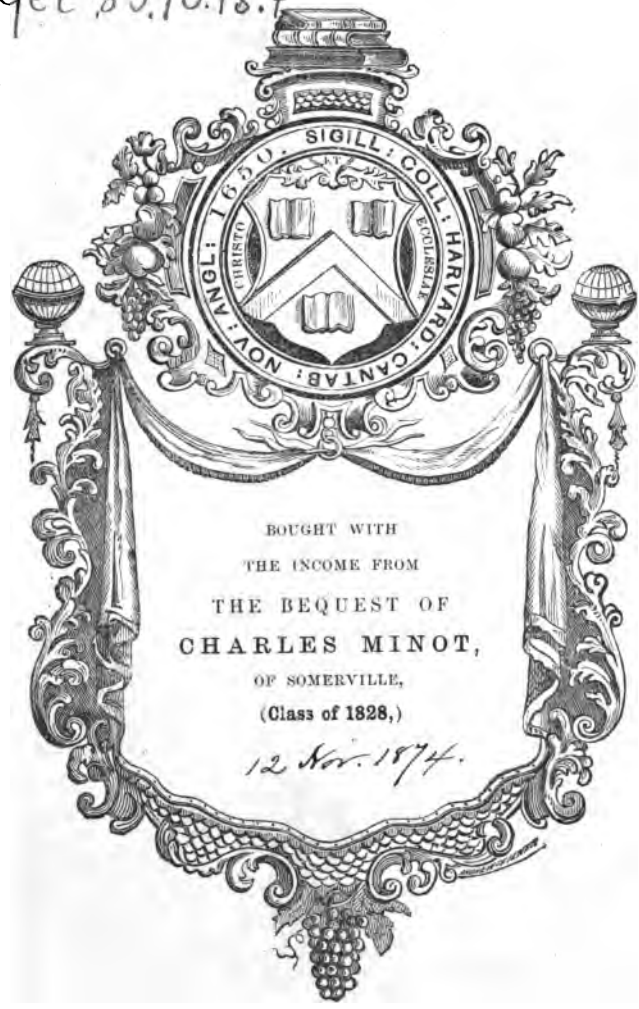

BOUGHT WITH
THE INCOME FROM
THE BEQUEST OF
CHARLES MINOT,
OF SOMERVILLE,
(Class of 1828,)
12 Nov. 1874.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

SCRIPTORES RERUM

GERMANICARUM

IN USUM SCHOLARUM

EX MONUMENTIS GERMANIAE
HISTORICIS RECUDI FECIT

GEORGIUS HEINRICUS PERTZ
SERENISSIMO BORUSSIAE REGI A CONSILIIS REGIMINIS INTIMIS
BIBLIOTHECAE REGIAE BEROLINENSI PRAEFECTUS.

RYCCARDI DE SANCTO GERMANO NOTARII CHRONICA.

HANNOVERAE,
IMPENSIS BIBLIOPOLII HAHNIANI
1864.

Digitized by Google

Richard de St. Germain

RYCCARDI

DE SANCTO GERMANO NOTARII

CHRONICA.

IN USUM SCHOLARUM

EX MONUMENTIS GERMANIAE
HISTORICIS RECUDI FECIT

GEORGIUS HEINRICUS PERTZ
SERENISSIMO BORUSSIAE REGI A CONSILIIS REGIMINIS INTIMIS
BIBLIOTHECAE REGIAE BEROLINENSI PRAEFECTUS.

HANNOVERAE,
IMPENSIS BIBLIOPOLII HAHNIANI
1864.

Digitized by Google

~~13574.13~~

Ger 85.70.18.4

1874, Nov. 12.
Minot Fund.

Digitized by Google

PRAEFATIO.

Sancti Germani civitas primo fere lapide a Casini[1] *ruderibus ad radicem montis in cuius cacumine monasterium Casinense eminet sita olimque arce Iani seu Ianulae protecta, viam claudit, quae Roma per Anagniam, Ferentinum, Frusinonem, Ceperanum atque Aquinum in interiora Apuliae, hinc Capuam et Neapolim, inde Beneventum ducit. Per multa saecula et ad nostra usque tempora fuit iuris et dominii coenobii Casinensis, cuius fata una cum reliquis triginta abbatiae castris subiit. Quo loco vergente saeculo XII. natus Ryccardus, Casinatibus patribus naturali quadam necessitudine iunctus, postquam notarii munus suscepit et a Friderico II. imperatore officio publico admotus rerum gerendarum particeps factus est, historiae quoque patriae sui temporis inde ab obitu Wilhelmi II. regis scribendae accessit. Cuius rei consilium tam antiquorum quam modernorum excitatus exemplo evolutis quoque annalibus Casinensibus concepisse videtur, quos quidem novit et eorum ad exemplum principia operis sui composuerit. Sed progressu temporis, dum consilii tenax opus inter maxima rerum discrimina quinquaginta quatuor per annos prosecutus est, exemplum ab initio propositum in immensum superavit, ita ut eum optimum rerum Italiae inferioris et mediae saeculo XIII. scriptorem, atque rerum visu vel fideli relatione cognitarum fidum et accuratum testem agnoscamus necesse sit. Quaecumque enim narrat, virum*

1) civitas vel oppidum Sancti Petri.

Digitized by Google

sincerum, uni veritati addictum et inter negotia publica versatum produnt, quique Friderico imperatori summisque magistratibus aeque ac praelatis praesertim Casinensibus bene notus, facta sibi cognita absque ira et studio exposuit. Fragmentum regesti imperatoris, quod unum superest, Ryccardum anno 1240 mense Martio imperatorem cum exercitu patrimonium Petri invadentem comitatum, eius iussu Monte Alto ubi degebat Romam ivisse atque a mercatoribus Romanis pecuniam pro imminentibus curiae servitiis exsequendis necessariam negotiatum fuisse, et negotio confecto pro recipiendo auro mercatoribus debito ad Richardum de Montenigro iustitiarium Terrae Laboris et comitatus Molisii ablegatum fuisse docet[2]. *Camerae igitur imperiali adscriptus fuerit. Quodsi integra regesta Friderici II. superessent, negotiorum ab eo peractorum sine dubio amplam notitiam consequi liceret. Loci quo constitutus erat testes, leges assisae et epistolae imperatoris et papae libro insertae adsunt. Ipse tamen de negotiis sibi commissis nihil tradit, et uno tantum loco fidelem imperatori animum ob coenobium papae traditum vehementer indignatum prodit*[3]. *In componendo opere per tot annos progressus, in universum ordinem temporis servavit, paucissimis exceptis quae retractato bis terve libro addita fuisse videntur.*

Sermo in universum[4] *brevis simplicitate placet, raro involutus et subobscurus, nonnunquam versibus interspersis*[5] *ornatus. Ryccardum Musarum cultui deditum tum carmen quo librum inchoat testatur, memoriae Wilhelmi boni Siciliae regis consecratum, tum alterum fortasse libro absoluto in extremo vitae termino ad abbatem et fratres Casinenses de morbo suo directum, quod ex alio codice Casinensi Gattula luci dedit, et infra repetere iuvabit.*

2) Constitutiones regum regni utriusque Siciliae. Neapoli 1786. pag. 365, 373, 374. 3) a. 1229. 4) excepta tamen praefatione et a. 1212. 5) a. 1216, 1221, 1223, 1236.

Digitized by Google

Codex manu Ryccardi conscriptus membranaceus in folio 48 *foliorum, numero* 450 *signatus in tabulario Casinensi adservatur, ubi eum mense Iulii anni* 1822 *qua diligentia fieri potuit cum editione Muratorii collatum die* 18. *Iulii absolvi*[6]. *Membrana passim lacera, scriptura saeculi XIII. ineuntis et medii,* 32, 33, 36 *per paginam linearum; littera vocabulorum initialis, numeri et substantiva saepe rubro colore notata, initio erecta et distincta, paulatim foliis* 21—32 *et versus exitum libri in cursivam magis transit; ultima pagina lectu difficilior. Auctor retractato textu quaedam correxit additive, in margine argumenta et quos infra reperies versus scripsit. Mala tamen fortuna evenit, quod posterioribus saeculis lectores vel scribae textum haud paucis in locis forte evanidum atramento recenti illinere conati, lectionem dubiam reddiderunt; quo factum est, ut iis in locis textus priorum editionum mixtis vocabulis antiquae et modernae scripturae compositus sit, quas quantum fieri potuit distinguere et textum authenticum restituere conatus sum.*

Compendia scripturae praecipue in nominibus propriis adhibita sunt, diphthongi nunquam.

Textus saeculis XVII et XVIII transscriptus[7], *qualem Panormi Romae et Mediomonti in codicibus bibliothecarum principum Fitaliae, et Barberini N.* 1235, *atque domini Thomae Phillipps baroneti, evolvi, enucleandae lectioni antiquae nihil confert; cuiusmodi exemplis innituntur editiones priores praeter unam. Sunt autem hae:*

6) v. annales nostros Archiv etc. T. V, 13. 179—181.
7) Ea de re, Gattula pag. 818 monente, Angelus de Nuce abbas Casinensis ac postea archiepiscopus Rossanensis in fine ultimi folii codicis haec adnotavit: *Monendi sunt lectores* .... (nomen a Gattula omissum) *Calabrum archipresbyterum Castri novi dioecesis hunc codicem non semel exscribendo, non pauca per turpem assentationem et fraudem temere vitiasse, quae ex hoc autographo corrigenda. Nec mendis vacat editio Ughelli in Italia Sacra.*

Digitized by Google

1) *Erasmus Gattula vir optime de historia meritus, anno* 1734 *secundo tomo Accessionum ad historiam Cassinensem pag.* 766—820 *textum edidit ope autographi valde emendatum, sed qui multo minus quam mereretur per ipsam Italiam inclaruit, ita ut vel in editionibus Neapolitanis scilicet Raccolta di croniche, diarj etc. a.* 1780 *sqq. T. IV. et Giuseppe del Re Cronisti e scrittori sincroni T. II. a.* 1844, *qui versionem Italam adiecit, Gattulae editio ignoretur. — Qui primam editionem curavit*

2) *Ughellius in Italia Sacra T. III,* 953 *sqq. et editionis secundae T. X,* 173 *sqq. textum valde corruptum exhibuit, qualem ex apographis accepit; quem*

2b) *Iohannes Baptista Carusius T. II, pag.* 1 *sqq. Bibliothecae Siculae secutus est, et*

3) *Muratorius T. VII, p.* 963 *sqq. Scriptorum Italicorum multis locis correxit.*

Post quos editionem nostram, ad autographi textum exactam, haud sine fructu consultum iri confidimus.

Digitized by Google

RYCCARDI DE SANCTO GERMANO NOTARII CHRONICA.

INCIPIUNT CHRONICA DE HIIS OMNIBUS QUE IN REGNO SICILIE GESTA SUNT VEL UBIQUE PER ORBEM, A TEMPORE MORTIS REGIS GUILIELMI SECUNDI USQUE AD TEMPORA FREDERICI SECUNDI ROMANI IMPERATORIS SEMPER AUGUSTI, IHERUSALEM ET SICILIE REGIS, TRACTATA PER NOTARIUM RYCCARDUM DE SANCTO GERMANO.

Solet etas antiquior et provida priorum actoritas[8] *digna memorie queque per orbem gesta describere relinquenda posteris ad doctrinam, et eorum instar adhuc prudens sequentium natio idem agit, ne vel omissa depereant aut neglecta in notitiam effugiant futurorum. Horum siquidem emulator ego Ryccardus de Sancto Germano notans notanda* [a] *notarius, cui que servit hystoriographis Musarum prima obsequitur, de qua metrice scriptum repperi:*

Explicat ingenio res gestas ordine Clyo,

nisus sum pro viribus ingenioli mey[9] *que ubique terrarum ac presertim in regno Sicilie gesta sunt diebus meis, visu cognita seu fideli relatione percepta, veritate servata litteris tradere, ac in hoc presens compilare volumen, ut ex hiis discat futura posteritas varios esse temporum cursus, memineritque prudenter bellum in pace timere et pacem iterum sperare post bellum.*

Quoniam igitur regni[10] *filius ego sum, qui legerit, non me causatur* [b] *detestando si regni gesta scribo diffusius, aut de contingentibus quid*[11] *de cunctis dicam,*

a) *vox iam erasa.* b) *ita c.*

8) i. q. auctoritas. 9) i. q. mei. 10) scilicet Siciliae. 11) i. e. aliquid.

Digitized by Google

acsi non prosint: singula queque iuvent, ac Dei potius est quam hominis omnium habere[a] *memoriam. Sumens proinde a tempore quo Guilielmus secundus rex Sicilie inclitus recolende memorie obiit, pontificatus vero Clementis pape anno secundo, per chronicam hec inclusi, quibusdam premissis in laudem regis ipsius, et que regni tangunt negotia et relatu digna sunt non*[b] *obmissis; in eius nomine qui os Zacharie olim aperuit, os meum aperiat ad loquendum, ac lingue mee vinculum solvat, confidenter singula queque locum teneant sortita decenter.*

EXPLICIT PROLOGUS.

Tempore quo rex ille christianissimus, cui nullus in orbe secundus, regni huius moderabatur habenas, qui inter omnes principes princeps sublimis et habundans in omnibus opibus erat stirpe clarus, fortuna elegans, virtute potens, sensu pollens, divitiis opulentus. Erat flos regum, corona principum, Quiritum speculum, nobilium decus, amicorum fiducia, hostium terror, populi vita et virtus, miserorum inopum peregrinantium salus, laborantium fortitudo: legis et iustitiae cultus tempore suo vigebat, in regno sua erat quilibet sorte contentus, ubique pax, ubique securitas, nec latronum metuebat viator insidias nec maris nauta offendicula pyratarum. Sed licet tot et tantis eum ditaverit et dotaverit bonis, per quem reges regnant et principes dominantur, feceritque illum pre cunctis terre regibus gloriosum, in hoc tamen ingloriosum illum reddidit, quod eum prolis negatione mulctavit; conclusit enim uterum consortis illius, ut non pareret vel conciperet filium, et ne relinqueret sui superstitem super terram. Quapropter considerans rex ipse felicitatis sue tempora a Domino accepisse, et quod eum absque liberis sors fecerat infelicem, cogitavit ut sapiens sapienter

a) h. in m. c. b) *ita* 1. 2; *sed vox necessaria deest in codice.*

Digitized by Google

placare Dominum, ut fecundam redderet quam sterilem fecerat, cogitavit de thesauris suis edificare sibi domum in Monte regali[12] ad honorem gloriose Virginis matris eius, quam ditavit compsit et auxit. Ditavit possessionibus, compsit auri ornatu, auxit et musivo opere lapidumque pretiosorum colore diverso, et talem ad finem usque produxit, qualem nullus regum aut principum in toto terrarum orbe construxit temporibus nostris. Erant ipsi regi duo familiares precipui, opere apud ipsum et sermone potentes, Gualterius scilicet Panormitanus archiepiscopus, et Matheus cancellarius regni sui, quorum prudentia et consilio tota ipsius curia ducebatur. Hiis duobus, quasi duabus columpnis firmissimis, omnes regni magnates obsequendo adheserant, cum per eos quicquid a curia regia peterent facilius impetrarent. Hinc factum est, ipso cancellario suadente, ut rex ipse in predicta ecclesia beate Virginis in dyocesi Panormitana constructa, fieri a Romana ecclesia archiepiscopum impetraret. Quod idem archiepiscopus ad instinctum ipsius cancellarii factum intelligens — nam odio se habebant ad invicem, quamquam se in publico diligere viderentur, et per invidiam detrahentes libenter unus alteri in occulto —, hanc suam iniuriam et capitis diminutionem patienter portavit ad tempus; qui tandem processu temporis cum non posset quod factum fuerat per ecclesiam revocare, hoc fieri[a] subdole procuravit. Erat ipsi regi amita quedam in palatio Panormitano, quam idem rex de consilio iam dicti archiepiscopi Henrico Alamannorum regi filio Frederici Romanorum imperatoris in coniugem tradidit, quo etiam procurante factum est, ut ad regis ipsius mandatum omnes regni comites sacramentum prestiterint, quod si regem

a) *ita vocem atramento recentiori illitam* fidei *correxi.*

12) Morreale prope Panormum.

Digitized by Google

ipsum absque liberis mori contingeret, ammodo de facto regni tamquam fideles ipsi sue amite tenerentur et dicto regi Alamannie viro eius.

Anno 1189.

Accidit autem processu temporis, ut rex ipse, cuius memoriale in seculum, sicut Domino placuit sine liberis mense Decembris[13] decederet, cuius decessum cunctis regni filiis merito deplorandum defleri hac rithmica lamentatione percensui.

Plange planctu nimio
Sicilia, Calabrie
regio, Apulia
terraque Laboris.
Vox meroris intonet
et personet nostris horis.
Suspendatur organum
omnis oris.
Rex noster amabilis,
virtute laudabilis,
evo memorabilis,
Guilielmus decessit;
hunc oppressit mors crudelis.
O infelix
regnum sine rege
iam non es sub lege.
Presules et comites,
vos barones, plangite
planctu lacrimabili,
planctum queso ducite
de querela flebili.
Vos matrone nobiles,
virgines laudabiles,
olim delectabiles,

13) Ita manu recentiori; in margine econtra manu coaeva legitur *mense nouembr.* Quod idem fuerit, dum rex die 16. Novembris, igitur 16. Kal. Decembris obiit, ideoque alterutro mense obiisse dici potest.

Digitized by Google

et voce cantabiles
modulata,
nunc estote[a] flebiles,
re turbata.
lacet regnum desolatum,
dissolutum et turbatum,
sicque venientibus
cunctis patet hostibus.
Est ob hoc dolendum
et plangendum
omnibus.
Regni filii
tempus exterminii
vobis datum flete;
hoc verbum: „gaudete“
vobis est sublatum.
Tempus pacis gratum
est absortum.
Iam ad ortum
et occasum sonuit:
Rex Guilielmus
abiit, non obiit.
Rex ille magnificus,
pacificus,
cuius vita placuit
Deo et hominibus.
Eius semper spiritus
Deo vivat celitus.

Post huius regis obitum quanta inter regni comites sit orta dissensio et turbatio subsecuta, sequens huius libelli lectio declarabit. Nam nulli eorum fuit equa voluntas, omnes inter se ceperunt de maioritate contendere et ad regni solium aspirare; et obliti iuris iurandi quod fecerant, eorum quilibet contra facere hanelabat.

Factum est autem, ut cum suis complicibus, ne pars archiepiscopi prevaleret, cancellarius optinuerit cf. Ann. Casin.

a) estote nunc *c.*

Digitized by Google

in hac parte; et tunc vocatus Panormum Tancredus comes Licii, Romana in hoc curia dante assensum, est per ipsum cancellarium coronatus in regem.

1190.

cf. Ann. Casin. Tancretus iste ducis Roggerii filius fuerat naturalis, cuius pater Roggerius primus in regno Sicilie regis sortitus est nomen, et hac de re quia hunc habebat titulum quod de stirpe regia descendisset, inter alios regni comites est electus in regem. Qui postquam assumptus est, laboravit pro viribus, qualiter regni fines in pace disponeret et sibi rebelles et adversarios subiugaret. Et primum quidem quinque Sarracenorum regulos, qui ob metum christianorum ad montana confugerant, de montanis ipsis Panormum redire coegit invitos; atque ut ceteros regni comites et barones ad suam fidelitatem converteret et mandatum, regales effudit opes, et diu servatas est ausus frangere gazas. Hic Ryccardo Acerrarum comiti, cuius soror sua coniux erat de qua geminam susceperat prolem, auri talenta plurima expendenda transmittit, quibus omnes de Principatu et terra Laboris eidem regni contrarios flexit ad mandatum ipsius. Tunc et Roffridus Casinensis abbas ipsi regi iuravit.

Erat ea tempestate in Apulie finibus Roggerius quidam Andrie comes, qui se non reputabat dicto rege inferiorem, cum tempore memorati regis Guilielmi totius regni magister iustitiarius fuerit, et in Apulia plenum tunc dominium exerceret. Hic telo percussus invidie de Tancredi comitis promotione in regem, sibique subesse dedignans, contra ipsum seditione facta, turbare ad eum conversos pro viribus cepit misitque concito ad Henricum Alamannie regem, quod veniret vel mitteret, regnum Sicilie sibi iure uxoris pertinens, quod Tancredus comes Licii usurpaverat, recepturus. Qui absque more periculo

Digitized by Google

quendam Henricum Testam imperii marescalcum cum multitudine gravi mittit in regnum. Et veniens in Apuliam nullo obstante ad ipsum Andrie comitem, primum casale quoddam quod Cornetum dicitur, ad abbatiam Venusii pertinens, pro eo quod abbas loci ipsius in partem cesserat dicti regis, hostiliter intrans cum predicto comite, suis dedit in direptionem et predam; et que potuit dicti regis parti faventibus mala irrogans, tandem cum minorificato exercitu in Alamanniam reversus est.

Dictus vero Andrie comes in Apulia remanens, firmata rocca Sancte Agathe quam tunc ipse tenebat, de suis confisus viribus, se in Asculo recipit contra regem. Quem dictus Acerrarum comes intus circumposita obsidione coartans, cum flectere illum precibus et promissis non posset, vocatum ipsum ad colloquium quadam die, proditorie cepit et miserabili morte dampnavit.

Eo anno Fredericus Romanorum imperator cum ingenti cruce signatorum exercitu Iherosolimam petens, sinistrante fortuna in quodam flumine moritur; Henricus filius eius Italiam ingreditur.

Rex Francie et rex Anglie cruce signati Iherosolimam petunt. Qui venientes Messanam, orta inter eos discordia, partem civitatis igne cremarunt. Quos dictus rex Tancredus magnis honorans exeniis, ne civitatem Messane destruerent, cumulatis precibus impetravit. Qui tandem Iherosolimam proficiscentes, et pro Christi fide certantes, civitatem Acconitanam, quam infideles tenebant, Christi faciente virtute in manu potenti recuperarunt.

1191.

Clemens papa Rome obiit mense Martii, et Iacinthus diaconus cardinalis in Celestinum papam consecratur[a]. A. Cas. codd. 3. 4.

a) tertium *addit G.*

Digitized by Google

Rex dictus Tancredus de Sicilia in Apuliam veniens, sollempni curia apud Termulas habita in Aprutium vadit, comitem Raynaldum obsidet, eumque ad suam redire fidelitatem coegit; et exinde Brundusium se conferens, de altero filiorum suorum Roggerio silicet, cum Ysachio Constantinopolitano imperatore de Urania filia sua contraxit. Et nuptiis aput Brundusium magnifice celebratis, ibique dicto filio suo coronato in regem, rex dictus cum triumpho et gloria in Siciliam remeavit, et tunc roccam Bantre et roccam Guilielmi Roffrido Casinensi abbati assignari mandavit. Quarum alteram, silicet roccam Wilielmi, ipse abbas dedit cuidam nobili Robberto de Apolita, cum quo de sorore sua contraxit, quam Herveo filio ipsius nobilis in coniugem tradidit; et reliquam, silicet roccam Bantre, ad opus retinuit monasterii Casinensis, ponens in ea custodem quendam militem Petrum de Aymon[a] consobrinum suum.

Henricus rex cum Constantia consorte sua, ad quam regnum Sicilie iure successorio pertinebat, Romam venit; quem dictus Celestinus papa apud Sanctum Petrum in imperatorem, et consortem suam in imperatricem coronavit; dato ab ipso imperatore Tusculano Romanis, quam funditus destruxerunt.

Apr. 15.

Tunc imperator ipse regnum intrat mense Madii[b] papa prohibente et contradicente, et per Campaniam venit in roccam Arcis, quam Matheus Burrellus pro ipso rege tenebat; a bellatoribus suis aggredi faciens, vi cepit eandem; quod tanti causa timoris fuit, ut qui se in Casino receperant cum rebus suis homines Sancti Germani, per nuncios suos quos ad eundem imperatorem mittunt, fidelitatem iurent. Tunc enim dictus Roffridus Casinensis abbas in monasterio Casinensi graviter infirmabatur, quem urgentibus ipsis hominibus Sancti Germani, oportuit ipsi imperatori iurare. Sorella quoque,

a) Aym̄ *cod.* b) Ma.... *cod. in margine.*

Digitized by Google

Atinum, castrum Celii metus causa ipsi imperatori se reddunt, in quibus ipse suos posuit castellanos. Tunc comes Fundanus et comes Molisii fidelitatem prestant eidem; et procedens in terram Laboris, Teano, Capua et Aversa sibi dantibus manum, Guilielmum Caserte comitem recipit, et Aversam, et exinde super Neapolym vadens, eam posita obsidione coartat, coadsistentibus ei dictis comitibus et baronibus Principatus, nec non et abbate Casinensi predicto, cum viribus suis; in qua cum se contra eum recepisset dictus Acerrarum comes, pro sepe dicto rege satis strenue defendit eandem. Tunc Salerni civitas ipsi imperatori se reddidit, ubi imperatricem consortem suam moraturam transmittit, et ipse civitatem ipsam Neapolym crebro aggreditur et inpugnat. Cumque nec viris nec viribus pugnando proficeret, super veniente egritudine digressus est abinde vel invitus; qui relicta imperatrice consorte sua Salerni, et Muscancervello in castello Capue constituto, ad Sanctum Germanum veniens cum debilitato exercitu suo, dictum Casinensem abbatem, toto tunc conventu sibi fidelitatem prestante, secum in Alamanniam ducit, Gregorio fratre eius ad maiorem securitatem obside relicto apud ducem Spoleti, et quibusdam de melioribus terre Sancti Germani captis obsidibus, quos Dyopuldo cuidam Teutonico in rocca Arcis relicto, et Conrado de Marley in Sorella constituto custodiendos commisit; et tunc per terram Petri Celani comitis sub illius fido ducatu de regno exiens, in Alamanniam remeavit mense Septembris[a].

Tunc is, quem prefatus sum, Acerrarum comes de Neapoly exiens, cum Neapolitanis et aliis undique collectis militibus venit Capuam. Castellum obsidet, in quo Muscancervellus se pro imperatore receperat. Qui cum non haberet victui neccessaria, cum comite ipso componens, tradito sibi et resignato castello

a) m. Septembr̄ *alia manu in cod.*

Digitized by Google

ipso, abiit securus quo voluit. Tunc etiam Aversam recipit, Teanum et Sanctum Germanum ad regis dicti fidelitatem; et Casinum conscendens, vallum monasterii nullo obstante intravit. Qui cum blande satis alloqueretur Adenulfum Casertanum decanum Casinensem, ut illum ad dicti regis fidelitatem converteret, et hoc ab eo precibus optinere et promissis non posset, de loco descendit et abiit. Tunc comitem Molisii recipit, et ponens in Sancto Germano et in Sancto Angelo Theodice[a] masnedam[14], quantum potest pro dicti regis sororii sui servitio elaborat. Tunc Ryccardus Fundanus comes, pro eo quod ab imperatore ipso Suessam emerat et Teanum, metus causa comitatu relicto in Campaniam secessit, et comitatus Fundanus cuidam fratri Alygerni Cotronis de Neapoly ab ipso rege conceditur. Adenulfus Casertanus decanus Casinensis pro eo quod in partem non cessit ipsius regis, a Celestino papa excommunicatus est, et monasterium suppositum interdicto. Salernitani ad captandam Tancredi regis gratiam detentam imperatricem ipsi regi in Siciliam mittunt, quam rex ipse debito cum honore recipiens, magnis ornatam muneribus in Alamanniam ad imperatorem remittit. Eo anno quidam Stultuspaganus[b] dominus Caselverii Teutonicum quendam ab imperatore in Atino relictum dolo interficit, et a iam dicto rege apud Atinum quidam Roggerius de Foresta dirigitur.

1192.

Dictus Adenulfus Casinensis decanus facta compositione cum Dyopuldo rocce Arcis castellano, qui se pro imperatore gerebat, congregato militari et pedestri exercitu in Campaniam, quos prece pretioque conduxerat, de Casino descendens, vi cepit

mense Ianuario.

a) theodic̄ *c.* b) Stultus pagauus *c.*

14) familiam, exercitum.

Digitized by Google

castrum Sancti Petri monasterii[15], et bonis propriis spoliavit. De civitate etiam Sancti Germani usque ad ecclesiam omnium sanctorum occupavit, non tamen absque strage plurima Campanorum; et pace tandem hinc inde clamata, tota terra ipsi decano se reddidit; et tunc de Sancto Germano nonnulli, qui dicti regis partem fovebant, in partem alteram secesserunt, quorum bona omnia a Teutonicis sunt direpta.

Tunc idem decanus cum prephato Dyopuldo terram equitans hostiliter[16] monasterii, relictum castrum Plumbareole occupavit, vi cepit castrum Pignatarii, castrum Sancti Angeli, Pontem Curvum, castellum novum, Fracte, et quedam alia castra pro iam dicto rege se tenentia.

Illis diebus Riccardus Caleni comes, qui erat pro parte regis Tancredi, venit super Sanctum Germanum cum Roggerio de Foresta castellano Atini ad devastandum. Captus est eo anno Gottefridus Casertanus ab illis de Sancto Angelo et in captionem ductus, postmodum a Malgrado[a] Sorello iam dicto castellano Atini in custodiam traditus.

Dictus Dyopuldus apud Aquinum cum quodam regis logotheta congreditur, quem campestri bello fugatum devicit, multis ex suis captis, multisque in lacu summersis, et ex tunc vires crescunt ipsi Dyopuldo. Qui cum Conrado castellano Sorelle societate contracta, equitant in terram Suesse, oves et boves, nec non et miseros homines capiunt, et eos ad se redimendum post multa tormenta compellunt. Tunc temporis vocatus ipse Dyopuldus a Guilielmo Caserte comite, qui pro imperatore erat, cum gente sua vado fluvium Capue transiens ivit in terram Laboris, et equitans super Capuam, exeuntem contra

a) Malg *c.*

15) Casinatibus subditum. 16) i. e. cum hoste, cum exercitu.

Digitized by Google

se Riccardum Caleni comitem cepit, et ad roccam Arcis duxit captivum.

1193.

cf. Ann. Casin. Roffridus dictus Casinensis abbas de Alamannia rediens, relicto ibidem obside Gregorio germano suo, cum nonnullis quos secum duxerat electis militibus Cominum intrat, Atinum foris devastat, incolatum occupans Sancte Marie de Atino, et dirui faciens muros Cancelli et portam eius, vi cepit Galinarium[a], et bonis propriis spoliavit. Rediens vero ad terram monasterii, castrum Sancti Angeli Theodicis[b] sibi contrarium, quia partem regis Tancredi fovebat, cum Conrado castellano Sorelle et cum gente sua, licet non profecerit, vehementer inpugnat, faciens quam potuit in exterioribus vastitatem.

Eo anno rex Anglie ab Iherosolimis rediens, a duce Austrie retentus et captus est et imperatori traditus. Qui tandem non sine multe pecunie interventu dimissus est. Bertoldus comes ex parte imperatoris in regnum legatus mittitur; qui veniens cum electis militibus et bellatoribus de Florentia, hiis ei faventibus qui partem imperatoris fovebant, et convenientibus ad eundem, Venafrum in festo beati Martini cepit et suis dedit in direptionem et predam. Tunc comes Roggerius de Molisio metus causa, quia se in parte regis dederat, in roccam Magenulfi[c] se recipit.

Bertoldus vero coadsistentibus ei Muscancervello, Dyopuldo et Conrado predictis, nec non et abbate Casinensi, Fundano et Casertano comitibus, cum viribus suis castrum Sexti, ubi Landus de Montelongo comestabulus[d] erat cum quibusdam Campanis militibus pro parte regis Tancredi, vi cepit, ipsoque castro bonis propriis spoliato, ipsum Landum cum sociis suis captivum duxit; quorum libertati post

a) Galinar̄ *c.* b) Theodic̄ *c.* c) Magenul̄ *c.* d) Comest̄ *c.*

Digitized by Google

multa supplicia pietatis causa non profuit, nisi redimi profuisset. Roccam etiam Ravenule aggredi a bellatoribus faciens, per insultum cepit. Vayranum acriter inpugnans, ubi quidam erat Roggerius de Theate pro rege statutus, in nullo profecit. Demum succrescentibus ei viribus et ad eum undique concurrentibus qui regis partem oderant, regnum imperiali nititur subicere servituti.

Rex vero Tancredus de Sicilia in Apuliam veniens, exercitum congregat copiosum, volens Bertoldi vires oppositis viribus impedire. Cui dictus Bertoldus cum suis et aliis de regno imperialem partem foventibus, utpote vir magnanimus, viriliter se opponit; et rege ipso se cum suo exercitu aput montem Fusculum conferente, ipse contra eum vadens, apud Batticanum posuit castra sua, cupiens cum ipso rege habere congressum: id ipsum pars regis, ad quem vires undique confluebant, optabat. Set conspiciens rex ipse et in consilio habens, quod honor sibi non erat cum Bertoldo congredi, et Bertoldus cernens debiliorem partem suam, prelium sapienter declinavit uterque, et discedente inde Bertoldo, qui Laquedomum[a] hospitatus est, rex ipse movit a monte Fusculo castra sua. Tunc Bertoldus per Capitinatam rediens, in comitatu Molisii castrum montis Rodonis, quod se pro rege tenebat, circumposita obsidione coartat; ibique die quodam, dum illud aggredi faceret a pugnatoribus suis, lapide manganelli contritus occubuit, eique Muscancervellus in ducem successit exercitus; qui tandem castrum ipsum obsidione firmata, per sitim capiens, non per vim, quos cepit incolas variis cruciatibus sine spe venie interemit.

Rex vero Tancredus tunc castrum Sabiniani vi cepit, et quendam ibi Sarolum capiens ipsius castri dominum, qui de rege ipso multum fuerat oblocutus[b],

a) Laquedom̄ *c. M.*; Laquedonium *G.* b) *vox ob rasuram obscura.*

Digitized by Google

suspendi iussit. Vi cepit etiam roccam Sancte Agathe, quam quidam Robbertus de Calagio dicti comitis Andrie filius contra eum tenebat. Aput Lariciam cepit quendam Robbertum filium Ryzardi, et tamquam sibi rebellem punivit. Exinde veniens in terram Laboris, comitem Caserte recipit et Aversam. Sancta Agathensis quoque civitas et Telesia, que tota postmodum combusta est, venerunt ad mandatum ipsius Tunc accersito ad se Robberto de Apolita, abstulit ei roccam Guilielmi, et quendam in ea Andream de Teano posuit castellanum; sicque, relictis in pace Apulie finibus et terra Laboris, rex ipse in Siciliam remeavit, ubi ordine nature prepostero Rog-
cf. Ann. Casin. gerius filius eius, qui coronatus in regem fuerat, viam est universe carnis ingressus, et frater eius Guilielmus in regem successit eidem. Ipse quoque rex doloris punctus aculeo, brevi post tractu temporis infirmitate correptus obiit.

1194.

cf. Ann. Casin. Dictus vero Henricus imperator parato navali et terrestri exercitu regnum intrat. Illum Roffridus Casinensis abbas magnifice recipit[a], nec non Fundanus comes et alii omnes Teutonici et Latini suum prestolantes adventum; cum quibus terram Laboris ingrediens Neapolym recipit, Salernum sibi renitens vi cepit, et suis dedit in direptionem et predam. Tunc dictus Adenulfus Casinensis decanus procurationem abbatie Venusii ab imperatore recepit.

Imperator vero Apulie fines nullo obstante ingrediens, omnes[b] Apulye recipit civitates ad mandatum et fidelitatem suam convertens, dicto Casinensi abbate preeunte, cuius fidei puritas satis erat ipsi imperatori experta, cui certam procuram auctoritatem et potestatem contulerat, ut venire ad suam

a) excipit *M.* b) *hinc multa atramento recenti illita sunt.*

Digitized by Google

fidelitatem volentes ipsius[a] opera possent redimere[b] offensam, et per eum veniam mererentur. Tunc ipsi abbati castrum Malveti ad opus contulit monasterii Casinensis; et Farum preteriens navigio, Messanam recipit totamque Siciliam; et Panormum properans, recipit civitatem ipsam, et cunctum palatii diripuit apparatum. Tunc uxor regis, soror dicti comitis Acerrarum, cum filio suo parvulo Guilielmo prephato propter metum imperatoris ad locum tutiorem se contulit Panormum deserens, cum qua facta compositione, cum per vim locum in quo erat optinere non posset, imperator ipse, securitate prestita, recipit eam et filium ad manus suas; quos Muscancervelli custodie tradidit, et ex eis fecit sue beneplacitum voluntatis. Tunc dictus Casinensis ab- A. Cas.
bas concessionem ab ipso imperatore de Atino recipit et de rocca Guilielmi, et filium Roggerii de Foresta in Atino castellani ab ipso imperatore recipiens, et mandatum per litteras ad Andream de Teano castellanum rocce Guilielmi, ut sibi roccam ipsam assignare deberet, dictus abbas in sua reversus est. Imperator[c] ipse in die natalis Domini ib.
regens Panormi curiam generalem, prephatam reginam et filium eius, nec non et alios quam plures presules et comites regni, quibus ipse proditionis notam imponebat, iudicio Petri Celani comitis capi fecit, et ex ipsis quosdam orbavit, quosdam incendio, quosdam suspendio, et quosdam in Alamanniam exilio destinavit. Tunc imperatrix in Aesia[d] 17 mense
in Marchia filium parit nomine Fredericum. Dec. in festo s. Stephani.

1195.

Roffridus Casinensis abbas tractatu quorumdam de Atino nocturno tempore introductus Atinum recipit, dictum Roggerium de Foresta castellanum intus

a) *vocem iam erasam restitui.* b) *vocem iam erasam restitui.*
c) Impr *c.* d) *vox obscura c.* 17) Iesi.

Digitized by Google

arctat et obsidet; qui cum non haberet victui necessaria, recepta de persona et rebus suis securitate ab abbate predicto, et compositione facta cum eo de castro Sancti Petri in fine, quod recepit ab ipso, et fidelitatem iuravit eidem, castrum Atini in manus resignavit eiusdem; roccam Guilielmi ab Andrea de Teano recipiens, fidelitate quoque ab eo recepta ei castrum Cucurutii concessit; illum tamen postea de imperiali mandato cuidam Tancredo de Venafro commisit, fidelitatis ab eo iuramento recepto. Hoc anno dictus Casinensis abbas castrum Turelli[a] vi capiens igne cremavit.

1196.

Imperator in Alamanniam redit; qui Muscancervello Molisii comitatum concedit. Et tunc Roggerium Molisii comitem, qui se ob metum imperatoris in rocca Magenulfi[b] receperat, idem Muscancervellus arctat et obsidet; cum quo facta compositione, et data sibi securitate et suis, roccam ipsam recipit, eumque extra regnum abire permisit, ubi processu temporis mortuus est. Dictus Casinensis abbas castrum Fractarum recuperat et Castellum novum castrumque Sancti Angeli Theodici, quorum habitatores mala innumera per se fecerant in terram sancti Benedicti, et per servientes, quos ad solidos retinuerant, castrum combusserant Pignatarii[c], per proditionem optinuit et recepit ad fidelitatem suam et monasterii Casinensis; quibus tamen dignas pro meritis penas rependit, et sub pretextu quorumdam versuum quos ibidem invenit, quos hic annectere otiosum non censui, muros ipsius castri sterni ad solum fecit et aggeres illius repleri. Versus enim tales sunt:

a) *vocem littera* T *excepta atramento recentiori illitam Gattula* Terelli *legit; Muratorius* Tirelli *habet, cf. Ann. Cas. a.* 1127. b) Magenulī *c.* c) c. c. P. *in margine.*

Digitized by Google

Pessimus Alboinus, Landulfus, Servus Aquinus,
Petrus Roggerus, Philippus valde severus,
Symon et Andreas, Adenulfus ut alter Egeas,
Sunt hii rectores per quos servantur honores.
Hii dictant bella, cedes, inmensa flagella,
Dantes edictum; veneremurne Benedictum?

Eo tempore dictus Riccardus Acerrarum comes regnum exire occulte volens et a facie fugere imperatoris, relictis Campania et Burgentia munitionibus quas tenebat, proditus a quodam albo monacho cui se crediderat, captus a iam dicto Dyopuldo est et custodie traditus carcerali, cesari assignandus. Qui de Alamannia Guarmaciensem episcopum misit legatum in regnum, qui Neapolym veniens cum iam dictis Casinensi abbate Latinis etiam aliis et Teutonicis, imperiale implens mandatum Neapolis muros et Capue funditus fecit everti.

1197.

Imperator ipse de Alamannia rediens, assigna- 1196.
tum sibi a Dyopuldo rocce Arcis castellano dictum Acerrarum comitem, cum aput Capuam curiam regeret generalem, trahi primum ab equo per plateas Capue, et demum verso deorsum capite vivum suspendi iubet. Quem viventem post biduum quidam imperatoris ystrio Teutonicus cognomine Follis, ut ipsi imperatori placeret, ligato ad guttur eius non parvo lapidis pondere, ipsum turpiter exalare coegit. Tunc imperator ipse generalem toti regno 1197.
collectam imponit. Tunc ipse Dyopuldus per imperatorem comes factus est Acerrarum. Tunc etiam Oddo frater ipsius ad expugnandum roccam Siccam, in qua se Raynaldus et Landulfus de Aquino fratres contra imperatorem receperant, ab ipso imperatore dirigitur; et ipse se confert in Siciliam imperator, ubi ad se duci imperatricem iubet. Qua in Panormi palatio constituta, quidam Guilielmus monachus, qui

Digitized by Google

castellanus erat castri Iohannis, rebellavit imperatori; ad quam obsidendam cum ipse personaliter accederet imperator, superveniente egritudine ab-
1197. inde infirmus discedens, sicut Domino placuit, diem
Sept. 28. clausit extremum. Et tunc fama discurrente per regnum, dictus Oddo frater Dyopuldi comitis rupta obsidione rocce Sicce discedit, et se contulit ad roccam Arcis.

Imperatrix Panormi remanens in veste lugubri de nece imperatoris viri sui, regnique paci consulens et quieti, Marcualdum imperii senescalcum cum Teutonicis omnibus de regno exclusit, ipsumque ne amodo regnum ingredi absque suo iussu presumeret, neve remaneret in regno, iuramento coegit. Qui cum ipsius imperatricis litteris et ducatu ad comitatum Molisii veniens, qui tunc Marchia vocabatur et sibi favebat, cum illum sibi Muscancervello mortuo concesserit imperator, sub securo cardinalium conductu et securitate supra dicti Petri Celani comitis, cui propterea Vayranum tradidit, relictis in ipso Molisii comitatu castellanis suis et baiulis, ad Ancone marchiam suo pro parte dominio subditam se contulit, ubi cum suis sequacibus innumera mala commisit.

1198. Celestinus papa obiit, et Lotharius cardinalis in
Ian. 8. papam Innocentium substitutus est illi. Imperatrix filium suum in Marchia apud Hesym civitatem relictum, sub ducatu dicti Celani comitis et Berardi Laureti comitis et Cupersani ad se duci iubet in regnum, et de Apulia in Siciliam transmeare. Tunc quidam in Calabria Teutonicus nomine Fredericus cum nollet imperatrici favere, se in Malveti castro recipiens, quod furto sustulerat cuidam Mauro de Mira ibidem castellano statuto pro monasterio Casinensi, iussu imperatricis ipsius a comite Amphuso de Rotis ceterisque Calabrie nobilibus in ipso castro obsessus est et arctatus. Qui dum aliter evadere

Digitized by Google

se non posse conspiceret, dolo cogitavit capere obsidentes obsessus, et vocatos eos die quadam semotim ab aliis, cum eis fidem dedisset quod redire vellet ad imperatricis mandatum, captos capitaneos cepit, eosque de personis punivit ut voluit.

1198.

Imperatrix ipsa processu[a] temporis in Sicilia obiit, que filium unicum Fredericum et regni ballium Innocentio pape ex testamento reliquit. Dictus vero Marcualdus cognito de morte imperatricis, congregato malignorum exercitu quos prece vel pretio conduxerat, regnum non sine illorum qui erant de regno auxilio et ducatu intravit. Et veniens in comitatum Molisii, in quo fidei sue reliquie servabantur, ad dictum Casinensem abbatem pro pace legatos misit, per quos etiam ipsum, ut sibi regni iuraret ballium, quod sibi imperator reliquerat ut dicebat[b], requisivit; quia vero a predicto abbate hoc optinere non potuit — nam primo regni ipsius ballium dicto Innocentio pape iuraverat, qui contra ipsum Marcualdum ad iam dictum abbatem duos miserat cardinales cum exfortio militum Campanorum et auxilium terre sue, eundemque Marcualdum excommunicationis vinculo innodaverat et sequaces illius —, ipse sui furoris impatiens, cepit more Teutonico in terram monasterii desevire.

1199.

Mense Ianuario hic per Venafrum veniens male- 1198.
dictus cum maledictis terram sancti ingressus est Benedicti; et primo castrum Sancti Petri in fine, desertum ab incolis causa metus nullo obstante occupans, igne cremavit; castrum Sancti Victoris vi capiens, bonis propriis spoliavit; et movens exinde

a) p. t. in Sicilia o. q. f. u. et r. *atramento recenti illita.* b) u d. *in margine.*

Digitized by Google

castra sua, Cervarium et Toroclum, duo scilicet castra ab habitatoribus derelicta, combussit, et
Ian. 7. septimo intrante Ianuarii ante Sanctum Germanum in campis castra metatus est. Et cum ad capiendam terram ipsam daret frequentes insultus, capere vi eam non potuit, hominibus civitatis ac militibus Campanie, qui in ea convenerant, ea die[a] resistentibus illi.

Tunc Dyopuldus iam dictus, qui ad ipsum venerat Marcualdum, montem quendam qui Maio dicitur cum suis occupans, sua ibi tentoria fixit; quod tanti causa timoris fuit omnibus de terra ipsa, cum supereminens esset mons civitati et posset de supernis montibus ab hostibus facile occupari, quod idem abbas nocte conscendens occasione muniendi vallum monasterii, nonnulli de civitate cum suppellectili sua se ad vallum contulerint memoratum, cardinalibus ipsis mane sequenti se recipientibus in ipso mona-
Ian. 8. sterio causa metus; sicque die ipso, octavo scilicet Ianuarii, relictam ab incolis civitatem Marcualdus intravit, bonis propriis spoliavit, et quos in ea invenit penis addixit variisque tormentis, quibus pietatis causa non profuit, nisi redimi profuisset; nec contentus eo quod terram occupaverat monasterii, ad obsidendum illud et capiendum, cum in eo cum multis Campanie militibus et gente civitatis non modica se concluserint cardinales, ascendere voluit. Qui cum per dies aliquot, posita in viridario obsidione, ipsum monasterium teneret obsessum, et vallum ipsum per frequentes insultus hostiliter impugnaret, capere per vim illud non potuit, Campanis et aliis qui erant in vallo constituti militibus resistentibus illi. Cumque firmata obsidione ad capiendum monasterium vehementer instaret, quod cum per vim non posset, credebat fame sitive facile
Ian. occupare, in die festo beati Mauri mutata subito
15.

a) e. d. *in margine.*

Digitized by Google

serenitate aeris, temporis inclementia facta est, et tanta inundatio pluviarum ammixta grandinibus et imbribus multis, quod hostium tentoria stravit ad solum; propter quod qui erant obsessi, et iam arescere ceperant aquis deficientibus in cisternis, Deo et sancto Mauro debitas gratias retulerunt, et ab obsidione ipsa coacti sunt recedere obsidentes. Tunc in descensu montis castrum Plumbareole idem Marcualdus igne combussit; et rediens in Sancto Germano, ira commotus, intus et extra civitatem domorum et tuguriorum vastitatem fieri mandans, castrum Sancti Helye affidatum combussit, portas Sancti Germani et menia eiusdem in plerisque locis everti fecit ad solum. Illis diebus cum viri nequam, qui erant cum ipso Marcualdo, facerent in ceteris ecclesiis sicut in aliis terre domibus stationem, et sua in eis ludicra exercerent, ipsi Deo et sanctis eius non verebantur iniurias irrogare. Nam cum de ceteris altaribus certas extraxissent reliquias, unus ex predictis violare aram beate Virginis attemptavit; qui statim aridam ad se manum retraxit. Alter cum crucifixo qui est in ecclesia Sancti Germani, primo per lapidis ictum, demum per urine iniectionem in ipsum iniurias graves inferret, rosa prius dentibus lingua, arefactus infelix, vitam statim cum morte finivit; quod tantum ipsi Marcualdo terrorem incussit, quod facta compositione cum abbate predicto, terram exiens monasterii nono stante Februarii, habuit malo omine in anteriora progressum. Febr. 9.

Eo tempore Ryccardus de Aquila Fundanus comes, ut salvam faceret terram suam, Sifrido fratri comitis Dyopuldi filiam suam dedit in coniugem. Tunc ipse Marcualdus castrum Pontiscurvi, Teramum[a], Sanctum Angelum et Castellum novum ipsi comiti Dyopuldo et suis servanda comisit. 1198.

Dyopuldus vero, qui ipsum Marcualdum ante-

a) Teram̄ *c.*

Digitized by Google

cedebat, et predicabat ut omnes de regno se ad Marcualdum converterent et regni ballium iurarent eidem, a Guilielmo Caserte comite captus est, et quandiu vixit eum tenuit vinculatum; set eo mortuo, Guilielmus filius eius accepta filia eius in uxorem, liberum dimisit illum. Marcualdus vero ad Apulie partes se conferens, Avellinum obsedit, et cum incolis civitatis componens, discessit ab obsidione; et procedens inde Vallatam, quoddam casale Apulie, vi cepit et suis dedit in direptionem et predam. Tunc Petrus Celani comes de Marsia venit in terram Laboris. Marcualdus vero de Apulia per Capitinatam rediens in comitatu Molisii, Sernie[17] civitatem, cum exercitum tenere non posset, bonis propriis spoliavit, et procedens versus terram Laboris, et Teanum oppugnans, capere vi non potuit illam. Exinde Salernum se contulit, que tunc comiti Dyopuldo favebat; et inde parato navigio, in Siciliam transfretat, et Panormum properans, facta compositione cum comite Gentili de Palearia quem Gualterius regni Sicilie cancellarius custodem regis et palatii reliquerat, palatium Panormi recipit ad manus suas, et sic totam postea Siciliam suis nisus est viribus subiugare. Roffridus Casinensis abbas castrum Sancti Angeli recuperat[a].

Contra ipsum Marcualdum, et regis tunc pupilli auxilium dictus Innocentius papa quendam dirigit Iacobum Andrie postea comitem, consobrinum suum, cum militari exercitu, cum quo unum misit de cardinalibus, quem ipsi consobrino suo et exercitui militum prefecit; qui ipsum Marcualdum campestri bello devicit et fugavit[b], et toto tunc regno optento, dictus cardinalis in Sicilia transivit.

a) Roffridus — recuperat *secunda manu.* b) *exstant tantum reliquiae litterarum:* fugauit ..... R ..... C ..... S. *reliqua supplere conatus sum.*

17) i. q. Iserniae.

Digitized by Google

1200.

Dyopuldus comes cum aliquibus cum quibus ipse [a] remanserat Marcualdus, cum quibus per regnum ubique discurrens mala innumera committebat, prestito aput Venafrum corporaliter sacramento de non offendendo amplius terra sancti Benedicti, propter quod homines Sancti Germani sibi non cavebant ab eo, ipse Dyopuldus cum perditorum gente nocturno tempore hostiliter terram Sancti Germani intravit nono Martii, eamque dans in direptionem et predam, miseros quos invenit in ea homines multis adiecit periculis et tormentis, postque se redimere sunt coacti. Abbas vero qui erat in civitate ipsa, fuga media cum Gregorio fratre suo in Atinum se recipit, et exinde se in Marsiam contulit, gentis auxilium a Celani comite petiturus. Qui cum illud dare denegaret eidem, ad Raynaldum Senebaldum fiducialiter ivit, qui totum argentum suum sibi liberaliter tradidit, cum quo aliquot retinuit servientes et balistarios; cum quibus rediens per montana, intravit nocturno tempore monasterium. Quo cognito Dyopuldus, cum ipsum abbatem cum magnis crederet viribus rediisse, metus causa depopulatam linquens terram Sancti Germani exivit, et secum captivos quosdam de terra ipsa ad roccam Arcis deduxit. cf. Ann. Casin. a. 1158. Mart. 9.

Eo anno dictus abbas roccam Iani super Sanctum Germanum firmavit, et providens indempnitati terre eiusdem, eam per circuitum muris firmavit, et turribus et aggeribus communivit. 1199.

Dyopuldus vero iam dictus mense Iunii aput Venafrum cum comite Celani congreditur, eumque campestri bello fugavit, cepitque tunc Berardum filium suum, quem apud roccam Arcis captivum duxit. Iun.

a) m aliquibus cum quibus ipse *iam desiderantur*.

Digitized by Google

1201.

Ann. Casin. Gualterius Brennensis comes in odium Teutonicorum in regnum mittitur ab Innocentio papa; qui apud Capuam congrediens cum ipso Dyopuldo, vicit Iun. et fugavit eundem decimo mensis Iunii. Et exinde 10. Teanum veniens que sibi favebat una cum Raynaldo tunc Capuano archiepiscopo, filio Celani comitis, Presentianum se contulit cum eodem; ubi occurrens ei prefatus Casinensis abbas, pariter processerunt et petierunt Venafrum, quam civitatem idem Dyopuldus tenebat. Ille predictus Celani comes timens cum ipso Brennensi comite confederatus est, et tandem civitas ipsa, procurantibus ipso Casinensi abbate et Malgerio[a] Sorello, in vigilia beati Iohannis baptiste igne cremata est, arce superiori se pro Dyopuldo tenente. Exinde Aquinum se conferunt, ubi quidam erat in castello castellanus nomine Iencus, qui se pro Dyopuldo tenebat; qui captus in ipso castello est, et Aquini civitas reddita ad mandatum dicti comitis Gualterii, qui eam dominis Aquini per quendam Finagranum, domini Raynaldi de Aquino Ann. filium naturalem, restituendam providit. Eo anno Casin. dictus abbas Castellum novum et Fractas recuperat.

1202.

Dictus comes Gualterius cum iam dicto Casinensi abbate in Apuliam vadit, qui abbas, una cum Petro Galloze Portuensi episcopo legationis officio fungebatur. Cumque ad dictum comitem expugnandum memoratus Gualterius de Palearia cancellarius cum comite Manerio fratre suo, Dyopuldo et Oddone de Laviano comitibus, congregatis undique viribus sub pretextu quo ipsum comitem regis hostem dicebat et regni, cum ipso campestre bellum inierit apud Cannas, dictus cancellarius cum Dyopuldo prefato Oct. 6. per ipsum comitem sexto stante Octobris devicti sunt

a) Malgēr *c.*

Digitized by Google

et fugati, multis ex eis captis et nonnullis gladio interemptis. Sunt etiam in prima qui steterant acie capti, Syfridus frater Dyopuldi, dictus Oddo de Laviano et Petrus de Celano, qui comes dicebatur Civitatensis; qui autem fuga media evaserunt, cancellarius et comes Manerius frater eius, receperunt se in Salpitana civitate, que favebat eidem. Dyopuldus vero in rocca Sancte Agathe receptavit[a]. Dictus Casinensis abbas in Apulia vadit; habita de Dyopuldo victoria, legatus in Siciliam vadit, ubi dictus Marcualdus superveniente dissinteria miserabiliter expiravit. Fames valida per totum regnum exorta est. Dyopuldus sepefatus iratus, cum[b] Finagrana, qui ei adheserat[c], discors a comite Gualterio recessit, cum gente sua properat super Sanctum Germanum; ubi idem Finagrana et quidam ipsius Dyopuldi castellanus capti sunt et gladio perempti. Ann. Casin.

1203.

Dyopuldus ipse a castellano Sancte Agathe vi est captus, sed[d] postea liberatus. cf. Ann. Casin.

Eo anno Franci foedus[d] cum Venetis componentes et adversus[e] Iaderam navigantes[e], civitatem Iadere ipsis rebellem Venetis vi ceperunt, et bonis propriis spoliarunt; nobilissimam Constantinopolitanam urbem aggredientes, viriliter et potenter, sicut Domino placuit optinuerunt, et potestati Romane ecclesie, cui antea non intenderat, subiecerunt illam.

1204.

Comes Gualterius cum comite Iacobo Tricaricensi et comite Roggerio de Theate confederatus, ipse tunc temporis Terracinam[18] occupat de Sa- Ann. Casin.

a) *hinc inde usque ad finem anni* 1203 *omnia atramento sunt obducta.*
b) *in codice lacuna; vocem supplevi.* c) q. ei a. *a me suppleta.*
d) *lacunae vocem inserui.* e) et a. I. n. *lacunae inserui; Galtula litteram* I *vidit; hodie nonnisi* V F C I *eminent.*

18) castellum prope Salernum; cf. a. 1226.

Digitized by Google

lerno, ubi ab ipso Dyopuldo et gente sua et civibus Salerni, qui favebant eidem, arcte satis obsessus est, et sagitte ictu altero oculorum privatus; et tandem ipsorum comitum auxilio liberatus est, ipso Dyopuldo et suis de Salerno satis ignominiose fugatis.

1205.

Ann. Casin. Dictus comes Gualterius cum ipsum Dyopuldum dure satis et dire persequeretur, ipsum tenens in Sarno obsessum, dum sibi male ab hoste caveret, ipso Dyopuldo in eum cum suis diluculo irruente, captus ab eo est et custodie traditus carcerali; ubi modicum post diem clausit extremum. Tunc enim memoratus Celani comes, qui civitatem intraverat Aliphie[a], et castrum civitatis viriliter inpugnabat, quod se ad opus Dyopuldi tenebat, audito de captione comitis Gualterii, combusta civitate Aliphie discessit. Dictus vero Dyopuldus Salernum cum victoria rediens, quia turrim maiorem ipse tenebat, multos de Salerno cepit, et ut proditores punivit ut voluit.

1206.

Ann. Casin. 1205. Innocentius papa Romam vocat Dyopuldum ad se, ipsumque et suos a vinculo excommunicationis absolvit; tunc cum ipsius licentia Salernum reversus est.

1207.

cf. Ann. Casin. Hic parato Salerni navigio, in Siciliam transfretat, Panormum vadit, et tam palatium quam regem recipit Fredericum ad manus suas, set arctatus et obsessus in ipso palatio a Gualterio de Palearia cancellario, captus ab eo est; et tandem nocturno tempore fuge presidio liberatus, veniensque per mare Salernum, exinde in terram Laboris se confert; ubi cum Neapolitanis iniens pugnam, devicit et fugavit

a) aliphię *c.*

Digitized by Google

eosdem, strage magna facta ex eis et Giffrido[a] de Monte Fuscolo, quem sibi capitaneum prefecerant, capto et vinculis mancipato.

1208.

Mense Ianuarii in vigilia epyphanie Roffridus Casinensis abbas superius memoratus, congregatis militibus et servientibus terre sue et baronum circumpositorum, qui sibi ex gratia libenter obsequebantur, una cum dominis Aquini et Malgerio[b] Sorello civitatem Sore procurantibus hoc quibusdam ipsius abbatis consanguineis qui de Sora erant, nocturno tempore intrat, eamque ad opus recipit et fidelitatem Innocentii pape. Qui in succursum abbatis ipsius mittit Stephanum de Fossanova camerarium suum cum exfortio militum Campanorum; qui Conradum tunc Sore comitem se in Sorella recipientem arctat et obsidet, et male sibi caventem intus Sorellam cepit, qui pro sua redemptione roccam Arcis in manus dicti camerarii resignavit. Tunc etiam Broccum et Pesclum Solidum amisit. Eo anno Innocentius papa in vigilia sancti Iohannis baptiste mense Iunii venit ab Urbe ad Sanctum Germanum, ubi ab ipso abbate Roffrido magnifice receptus est, et tam ipse quam fratres sui domni cardinales in necessariis omnibus honorifice procurati. Tunc venientes ad ipsum Petrus de Celano et Riccardus Fundanus comites, cum eis de succursu regis statuit Frederici et de defensione regni, in hunc modum videlicet: Ann. Casin.

Ut ipsi comites sint magistri capitanei, quibus super hiis omnes intendant a Salerno usque Ceperanum, sicut a mari usque ad mare protenditur tractus terre, salvo statuto regio, quo Celanensis comes, et magister iustitiarius Apulie et terre Laboris, et salvo mandato regio

a) Giffr̃ *c.* b) Malgeŕ *c.*

Digitized by Google

quod factum est comiti Fundano de civitate Neapolitana ut sit specialis rector ipsius, intelligentes hoc quantum ad propria negotia civitatis; sed quantum ad succursum regis, et ad defensionem et ad pacem regni omnes communiter intendent hiis duobus. Quicumque ordinationem istam receperint, ad invicem sibi pacem observent, et si quisquam ab aliquo fuerit offensus, non statim reoffendat eundem, sed apud predictos comites querelam deponat, qui eam secundum rationem et regni consuetudinem faciant emendari. Qui autem ordinationem istam recipere noluerint vel recusaverint, tanquam hostes publici habeantur, et a ceteris impugnentur. Ducenti milites dirigantur in succursum regis usque ad Kalendas Septembris moraturos per annum sub illorum expensis, a quibus fuerint destinati. Distribuantur autem secundum extimatorum arbitrium, quos ad hoc specialiter deputabimus, pensatis debitis servitiis et facultatibus comitum et baronum ac etiam civitatum. Quia vero propter estatis fervorem descendere in Apuliam personaliter non potuimus, statutum istud mandabimus exequendum per legatum nostrum qui est in Apulia, per comitem Iacobum consobrinum et marescalcum nostrum, et per alium quem a nostro latere dirigemus. In omnibus autem reservamus nobis plenam potestatem addendi, minuendi, mutandi et declarandi, prout viderimus expedire.

Tunc eidem pape Philippus rex Alamannie, patruus dicti regis, a suis nunciatur occisus. Tunc etiam rogatu Petri cognomine Comitis decani Casinensis, ipse papa aput Sanctum Petrum monasterii, in cappella sancti Nycolai, aram quandam in honorem beate Marie Magdalene consecravit. Dictus papa relicta sub deposito parte thesauri sui non modica in monasterio, dictis comitibus in sua cum ipsius licentia redeuntibus, ipse de Sancto Germano discessit, et per Atinum iter faciens, quod dictus abbas Roffridus tenebat, Soram se contulit, indeque in

Digitized by Google

Campaniam reversus est. Eo anno comes Fundanus supra memoratus actoritate fretus et vi comitis Dyopuldi Capuam recipit, a Capuanis vocatus in odium dicti Celani comitis, cuius filius Raynaldus ipsius civitatis archiepiscopus erat.

1209.

Fredericus rex Sicilie uxorem duxit Constantiam sororem regis Arragonum. Dictus Celani comes castellum Capue recipit a Leone de Andria castellano, hoc filio ipsius dicto archiepiscopo procurante; et dictus Fundanus comes, qui castellum ipsum tenebat obsessum, metus causa Capuam exiit. Ann. Casin. 1208.

Otto dux Saxonie ab Innocentio papa vocatus, apud Sanctum Petrum in Romanum imperatorem coronatur, non sine strage magna suorum; qui prestito iuramento de conservando regalibus sancti Petri et de non offendendo regem Sicilie Fredericum, in Marchiam secedens et in partes Thuscie, ibi per annum continuum moram fecit. Ann. Casin. Oct. 4.

Hoc anno mense Madii, penultimo mensis eiusdem, dictus Roffridus Casinensis abbas apud Sanctum Germanum obiit, cui Petrus dictus Conte, qui antea officio functus fuerat decanatus, electus a fratribus[a] et a papa Innocentio approbatus, in regimine monasterii successit eidem. Huic rocca Bantre, que usque tunc monasterio suberat Casinensi, rebellavit. Cui quendam prefecerat monachum nepotem suum nomine Seniorectum, qui sibi ab hominibus rocce ipsius non precavens, cum de rocca ipsa fecisset ad villam descensum, hoc ipsis de villa proditorie procurantibus, cum redire in roccam vellet, non est amodo eam intrare permissus.

a) in nativitate S. Iohannis Baptistae *add. manus saec. XVII vel XVIII.; v. supra A. Casin.*

Digitized by Google

1210.

Ann. Casin. Otto dictus imperator, tractus[19] a Dyopuldo et Petro Celanensi comite, qui cum ipso Dyopuldo contraxerat, quorum alter Capuam, alter vero sibi Salernum tradidit, spreto iuramento quod Romane ecclesie fecerat regnum intrat per Reatinas partes, sub illorum ducatu qui fidelitatem ei prestiterant per Marsiam, et exinde per Cominum venit; ad quem dictus Casinensis abbas, cui cura erat de terra et populo, cum ad ingressum ipsius Oddonis essent omnes exterriti, ita quod in Sancto Germano pauci admodum remanserint, qui ad loca tutiora sua suppellectilia non tulissent, suos pro pace legatos misit, et ipse etiam exivit in occursum eius, contra fratrum omnium voluntatem. A quo satis benigne receptus, terram monasterii servavit indempnem.

Ann. Casin. 1209. Tunc idem Otto se Capuam confert, ubi receptis a Dyopuldo ceteris munitionibus quas habebat in regno, ducem Spoleti efficit illum. Hic cum gente ipsius Ottonis ivit ad debellandum civitatem Aquini, in qua Landulfus Thomas Pandulfus et Robbertus domini Aquini, qui regis fidem servabant, se receperant cum gente sua; et cum non prevaleret in eam, viribus resistentibus predictorum, confusus et non sine dampno recessit.

Civitas Neapolis in odium Averse ipsi Ottoni se reddidit; qui ad instinctum Neapolitanorum Aversam obsidet, que, facta cum eo compositione, remansit indempnis.

Dictus Otto Apulie fines ingreditur, ceteris sibi colla flectentibus, tum voluntarie tum causa metus.

Innocentius papa illum excommunicat, et ecclesiam Capuanam sub interdicto ponit, pro eo quod celebrare ausi sunt ipso presente. Excommunicat Nov. 18. etiam omnes fautores illius in octavis beati Martini.

19) i. q. attractus.

Digitized by Google

1211.

Petrus Casinensis abbas mense Ianuarii, quinto videlicet Kal. Februarii in monasterio obiit. A. Casin. Ian. 28.

Innocentius papa in die sancto Iovis excommunicationem latam in Ottonem et eius sequaces confirmat. Mart. 31.

Hoc anno Adenulfus cognomine Casertanus in abbatem Casinensem eligitur.

Dictus Otto cum totam fere sibi Apuliam subiugasset, audito quod quidam Alamannie principes sibi rebellaverant mandato apostolico, regnum festinus egreditur mense Novembris, et mense Martii in Alamanniam remeavit. 1212.

Eodem mense Martii Fredericus rex Sicilie ab Innocentio papa vocatus, navigio vectus a Gaietanis, relictis Panormi uxore et filio, Gaietam venit. Ad quem dictus Riccardus de Aquila Fundanus comes, et prephati domini de Aquino vadunt. Tunc rex ipse ad petitionem hominum rocce Bantre, qui accesserunt ad eum, castellanum mittit Iohannem Russum civem Gagetanum militem suum; et a Gaieta discedens, per mare ad Urbem vadit, ubi a papa Innocentio et a ceteris cardinalibus senatu populoque Romano ingenti cum honore receptus est. Ad quem missus ex parte conventus Stephanus cognomento de Marsia tunc camerarius Casinensis, mandato pape Innocentii litteras et mandatum impetravit a rege ad castellanum rocche predicte, ut eam restitueret monasterio Casinensi. Et post dies paucos ab Urbe discedens cum licentia pape et cardinalium, se navigio recipit, Ianuam feliciter applicans; inde per Cremonam et Veronam invitis Mediolanensibus, qui eius impedire transitum crediderunt, transalpinavit cum paucis.

Hunc dicti Ottonis emuli benigne recipientes, gressus et iter eius contra eum in viam rectam, et

Digitized by Google

non in invium, direxerunt. Qualiter igitur rex ipse in imperii acquisitione profecerit, qualiterve optinuerit contra eundem Ottonem, locis relinquo propriis[20] aptius referendum.

1212.

Mense Iunii Innocentius papa Urbem exiens venit Signiam, ubi per estatem moram faciens mense Septembri remeavit ad Urbem.

Petrus Celani comes languore correptus obiit.

Hoc anno christiani principes, videlicet rex Castelle, rex Navarre et rex Arragonum, cum Miramammolino Sarracenorum principe prelium ineuntes, Dei favente virtute contra eum optinuerunt. Quod ad omnium orientalium gaudium et exultationem; idem rex Castelle de tanta christianis principibus celitus concessa victoria dicto Innocentio pape litteras mittit. Mittit etiam de acceptis Sarracenorum spoliis eidem honorabilia exenia, tentorium videlicet totum sericum et vexillum auro contextum. Quod in principis apostolorum basilica in laudem nominis Christi appensum est.

Mense Madii Adenulfus, Casinensis electus, roccam Bantre occasione mandati regii, cui parere noluit castellanus, artat et obsidet; set cum roccam ipsam optinere non posset, data quadam nepte sua in coniugem filio ipsius castellani cum certa pecunie quantitate, recuperavit roccam ipsam monasterio Casinensi.

Innocentius papa per generales quas ad orbis prelatos dirigit litteras sanctam synodum ad Urbem vocat. Mense Iunii autem Signiam; ubi propter urgentem necessitatem dictum Adenulfum Casertanum, Casinensem electum, in Casinensem abbatem promovit. Fredericus rex auxilio principum totam Ala-

20) i. e. scriptoribus rerum in Germania gestarum. Haec igitur anno 1214 vel 1215 scripta sunt.

Digitized by Google

mannie planitiem optinuit, solis ipsi Ottoni munitionibus remanentibus.

Hoc anno fames in Apulia exorta est.

1213.

Innocentius papa Urbem exiens mense Iunii ivit Viterbium, ubi per generales, quas ubique terrarum dirigit, litteras omnes Christi fideles ad terre sancte subsidium exhortatur, per quas etiam excommunicationis innodat vinculo cursarios et pyratas, qui capiunt et spoliant transeuntes, sicque subsidium impediunt terre eiusdem, et qui scienter communicant cum eisdem in aliquo venditionis vel emptionis contractu. Innovat preterea excommunicationem latam adversus eos, qui Sarracenis arma, ferrum, lignamina deferunt galearum, quique cum pyratis Sarracenorum navibus curam gubernationis exercent, precipiens huiusmodi sententiam per omnes urbes maritimas publicari diebus dominicis et festivis.

1214.

Hoc anno dictus Otto cum rege Francie bellum committens, ab ipso rege devictus est et fugatus[a]. Iul. 27.

Innocentius papa has mittit litteras ad soldanum: *Innocentius etc. Nobili viro Sephedino*[b] *soldano Damasci et Babilonie, timorem divini nominis et amorem. Danihele propheta testante didicimus, quod est Deus in celo, qui revelat misteria, mutat tempora et transfert regna, ut universi cognoscant, quod Dominus excelsus in regno hominum, et cui voluerit dabit illud. Hoc autem evidenter ostendit, quando Ierusalem et fines eius tradi permisit in manus fratris tui, non tam propter eius virtutem quam propter offensam populi christiani, Deum ipsum ad iracundiam provocantis; qui secundum prophetas, cum irascitur, non obli-*

a) *haec sententia errore ante anni numerum scripta est.* b) *ita hic quoque legendum, voce iam atramento illita.*

Digitized by Google

viscitur misereri. Unde illum imitari volentes qui de se ipso ait: „Discite a me, quia mitis sum et humilis corde", magnitudinem tuam humiliter obsecramus, quatenus ne propter violentam detentionem prefate terre plus adhuc effundatur humani sanguinis quam hactenus est effusus, restituas eam nobis, usus consilio saniori, de qua forte detentione plus tibi difficultatis quam utilitatis accrescit, et dimissis utrinque captivis quiescamus a mutuis impugnationum offensis, ita quod aput te non sit deterior condicio gentis nostre, quam aput nos est condicio gentis tue. Latores presentium ad tuam presentiam destinatos rogamus benigne recipias, dignum eis responsum tribuens cum effectu. Datum Laterani 6. *Kalendas Maii, pontificatus nostri anno* 16.

Item scire volens ipse papa terras mores et vires Agarenorum, contra quos de ipsius mandato christianorum exercitus parabatur, scripsit patriarche Iherosolimitano, magistris domorum Hospitalis et Templi, ut super hiis eum per suas redderent litteras certiorem. Qui per quasdam naves Venetum inde huc transmeantium, tam detentores quam terras et mores eorum exposuerunt ei certissime in hunc modum:

Saladinus et Sephedinus duo fratres fuerunt. Mortuo Saladino, qui habuit undecim filios, regnavit Sephedinus, qui occidit omnes nepotes suos, preter unum qui vocatur Melchisedech, qui tenet terram istam cum omnibus civitatibus, castris et villis et aliis munitionibus, que sunt plus de ducentis. Sephedinus vero habuit filios 15, *de quibus hereditavit septem. Silicet Melkekemme, qui primus est et maior natu omnibus, hic tenet Alexandriam, Babiloniam Cayrum, et totam terram Egipti in meridie et septentrione; qui post mortem patris sui Sephedini de generali constitutione patris et fratrum debet esse dominus omnium et totius terre. Secundus filius est nomine Coradinus, qui habet*

Digitized by Google

Damascum, sanctam Iherusalem et totam terram que fuit christianorum, preter modicam quam adhuc tenent christiani, que[a] *sunt inter civitates munitiones et castra plus de trecentis. Tertius filius est nomine Melkafays, id est grandis, qui tenet terram que dicitur de Iamella cum tota alia provincia, que sunt inter munitiones villas et castra plus de quadringentis. Quartus filius est nomine Melkemodán, id est magnus dominus, qui tenet regnum Doasie cum omni potentatu suo, que sunt plus de quadringentis inter civitates munitiones et castra. Quintus filius est nomine Melkisalaphat, qui regnat et tenet terram de Sarco, ubi fuit occisus Abel a Cayn fratre suo, in quo regno sunt octingente inter civitates munitiones et castra plana. Sextus filius est Machometus, qui tenet regnum de Baldach, ubi est papa Sarracenorum Caliphius, qui colitur timetur et adoratur tamquam Romanus pontifex in lege eorum, qui non potest videri nisi bis in mense, quando cum suis vadit ad Magometh deum Sarracenorum, et inclinato capite et oratione facta suo more Sarracenico, antequam templum exeant, splendide comedunt et bibunt, et sic coronatus revertitur in domum suam cum gente sua. Iste deus Magometh visitatur cotidie et adoratur, sicut visitatur et adoratur Dominus crucifixus a populo christiano. In ista civitate Baldach est papa Caliphius; civitas ista caput est totius legis Agarenorum. Septimus filius est nomine Salaphat. Hic non habet specialem terram, set semper est cum patre suo Sephedino. Iste portat vexillum coram patre suo, quando equitat. Cui unusquisque fratrum singulis annis pro certo censu dignitatis sue transmittit mille sarracenatos et duos dextrarios bene paratos. Sephedinus quando equitat terram et visitat filios suos prephatos, incedit velato capite de uno examito rubeo. Cui omnes filii inclinant quater ad terram, et exeunt ei obviam per sex miliaria,*

a) *ita codex, scilicet* civitates *etc. Non autem* qui, *ut anteriores editores dederunt, scilicet* christiani.

Digitized by Google

ac osculato pede, cum ipse sit super equum, recipit eos ad osculum et ad manum. Qui cum unoquoque moratur per triduum, semel in anno, et sic a primo usque ad septimum filios visitat memoratos, et quilibet omni anno pro certo tributo mittit in fisco patris 20 *milia sarracenatos; et sic a primo usque ad septimum dat unicuique filiorum unum de anulis suis, in quo ymago sua sculpitur.*

Volunt isti libenter reddere in manus domini pape terram sanctam, quam tenent ad opus christianorum, et ut certi sint et securi de alia terra a populo christiano, singulis annis volunt esse sub certo tributo patriarche Iherosolimitano, et dabunt inde cautelam Romane ecclesie de non impedienda amplius terra sancta, qua dominus noster Iesus Christus suis pedibus ambulavit.

Predictus vero Sephedinus de more predecessorum suorum faciem suam non ostendit omnibus nisi decies in anno, quando nuncios recipit Pisanorum, Ianuensium, Venetum, civitatum, regum vel principum christianorum, astantibus centum armatis. Primo die recipit ipsos in prima sala de Cayro, ubi semper est status eius. Tunc recipit litteras a nunciis, sed non audit eos; in secunda die audit eos in secunda sala, astantibus ducentis Turkis suis bene armatis. In tertio quidem die per turcimannum suum, videlicet per interpretem, dat eisdem responsum secundum quod est modus in causa. Qui post tertium diem non habent amplius ad illum accessum. Habet Sephedinus uxores 15 *in lege sua, que sunt in uno palatio, insimul dormiunt comedunt et bibunt. Si aliqua earum habet ex eo filium, Sephedinus vadit ad eam quando vult, et dormit cum ea videntibus aliis; illam vero que non habet ex eo filium, ad se quando vult per eunuchos suos vocari facit in vesperis, et detinet eam per noctem et diem, et sic facit de singulis. Quando aliqua istarum moritur, inducit aliam inter alias.*

In secretiori camera, ubi ludit et dormit, nullus

Digitized by Google

habet accessum, nisi unus tantum senex. In cuius camere ostio semper existunt armati quinquaginta. Quinquagenarius est Sephedinus, potens multum in armis et gente, eloquens valde in lingua sua, qui precellit hodie omnes qui vivunt paganos excepto Maximuto in auro. Iam enim munivit totam terram suam et filiorum, et exercitus congregat infinitos; set in omnibus ipse cum filiis in predictum modum cum Romana ecclesia vult componere pacem.

Octo alii filii Sephedini de patris constitutione sic vivunt. Duo ex ipsis custodiunt sepulchrum Domini; ad quos quicquid datur pervenit, et dividunt inter se. Quatuor alii habent redditus de Calyce fluvio, qui irrigat totam terram Egypti; et istis quatuor melius valent isti redditus de viginti millibus sarracenatis. Duo alii fratres minores sunt cotidie in conspectu Dei sui Magomet pro castitate quam habent, et totum, quod datur ad pedes eius, est de ipsis minoribus fratribus. Hec, sanctissime pater, ita esse in veritate sciatis.

Hoc[a] anno Roggerius de Aquila Fundanus comes cepit castrum Motule, et illud bonis omnibus spoliavit.

1215.

Innocentius papa Urbem exiens venit Ferentinum in Campaniam, ad quem Roggerius de Aquila Fundanus comes accedens, regi Frederico fidelitatis prestitit iuramentum.

Idem papa mense Augusti inquisitionem de persona abbatis Casinensis Adenulfi prefati fieri mandat per Nycolaum cappellanum suum, qui in Tusculanum est assumptus, et per magistrum Rainerium tunc notarium, qui in cardinalem postea est promotus. Qui de statu monasterii et de persona dicti

a) Hoc — spoliavit *postea addidit manus fortasse eadem, loco qui potius ad annum* 1215 *pertinet.*

Digitized by Google

abbatis per monachos sub iuramento veritatem certius inquirentes, et que didicerunt redigentes in scriptis, ipsi summo pontifici retulerunt. Illis autem abeuntibus, idem abbas pravo usus consilio monasterium munire curavit militibus et servientibus, suis consanguineis et propinquis. Similiter et roccam Ianule, Atinum, roccam Bantrae et castrum Fractarum; qui tandem a papa vocatus apud Anagniam, vadit ad ipsum. Qui prestito sacramento, quod monasterium decastellaret et roccas predictas, easque in manus eorum traderet quibus ipse mandabat, correptus ab eo dimissus est. Et rediens ad monasterium, illud tantum decastellavit, reliquis sibi castellis retentis; et propterea vocatus a papa iterum, inconsulte vadit ad ipsum, a quo redargutus de fide mentita cum in eum publice vellet ferre depositionis sententiam, persuadentibus sibi nonnullis, renuntiavit et cessit invitus. Quem ipse papa apud Larianum mandat custodiri, donec roccas predictas resignari faciat ad mandatum suum. Hoc itaque cum innotesceret in terra monasterii, Miraddo nepos dicti abbatis consulens vite sue, cum esset in Sancto Germano et multas nonnullis intulisset offensas, nocte fugiens relictis uxore et filiis, in rocca Bantre, in qua quidam erat monachus consobrinus suus, se recepit; cum quo postmodum facti ecclesie rebelles, terram ipsius hostiliter infestabant. Interea iussu apostolico de substitutione abbatis tractatur in monasterio; set quia non poterant conventus in unius electione inveniri concordes, hoc ipsi pape per octo de fratribus, quos ad ipsum mittunt, denuntiant. Inter quos cum unus esset eorum notus pontifici Stephanus cognomento de Marsia, cuius superius feci memoriam, illum, postquam per eos sibi constitit de electione divisa, de gratia prout placuit in abbatem concessit eisdem. Hic ad monasterium rediens, a fratribus et populo cum honore receptus est.

Digitized by Google

Eo[a] anno rex Fredericus in rependium collati sibi celitus beneficii et triumphi de Ottone dicto imperatore, apud Aquisgranum sponte se crucis caractere insignivit. Iun. 25.

Dictus papa Rome apud Lateranum in ecclesia Salvatoris que Constantiniana dicitur sanctam synodum celebravit, in qua cum fuerint patres circiter quadringenti, de reformatione ecclesie in suo sermone proposuit, et liberatione potissimum terre sancte; interfuerunt autem regum et principum totius orbis nuntii, legatus quoque regis Frederici Panormitanus archiepiscopus Berardus nomine, et Mediolanensis quidam pro parte Ottonis ad mandatum ecclesie redire volentis. Quibus marchio Montisferrati, qui erat pro parte regis ipsius, adversarium se opponens, quod pro Ottone ipso non deberent audiri, sex in medium capitula protulit. Primum quia iuramentum quod Romane ecclesie fecerat non servavit, ut debuit. Secundum quia propter que fuit excommunicatus adhuc detinet, nec reddidit, ut iuravit. Tertium quia episcopum quendam excommunicatum tamquam ipsius fautorem nititur confovere. Quartum quia legatum episcopum alium capere et in maioris iniquitatis cumulum incarcerare presumpsit. Quintum quia in contemptum Romane ecclesie regem Fredericum regem appellavit presbyterorum. Sextum quia quoddam monialium monasterium destruxit, et erexit in arcem. Adiecit etiam, quod cum ipsi Mediolanenses simili essent excommunicatione notati, tamquam ipsius Ottonis complices et fautores, et quia eorum civitas Paterenos fovebat, nulla prorsus debebant ratione audiri. Quod cum moleste satis ferrent Mediolanenses ipsi, et vellent marchioni ipsi in contrarium respondere, quia pars utraque in contumelias prorumpebat, de solio suo dominus papa manu innuit, et egredientibus ceteris ipse ecclesiam

a) Eo — insignivit *atramento illita.*

Digitized by Google

est egressus. Sedit autem usque tertio ipse dominus papa a festo beati Martini usque ad festum sancti Andree, et tunc electionem factam per principes de rege Frederico in imperatorem Romanum approbans confirmavit, et sancta synodus 70 capitula promulgavit: dampnavit librum Ioachim Florensis abbatis, quem contra magistrum Petrum Lombardum ediderat de unitate vel essentia Trinitatis.

1216.

Stephanus Casinensis abbas, facta compositione cum Miraddo, recipit roccam Bantre. Adenolfus quondam abbas a papa dimittitur, cui ab ipso pro vita conceditur ecclesia sancti Benedicti in Capua, et de gratia ecclesia sancti Angeli in Formis additur illi. Hoc anno dictus Stephanus Casinensis abbas Rome aput Lateranum in sacerdotem per manus Ostiensis episcopi promovetur. Dyopuldus de ducatu Spoleti in regnum occulte rediens, super asinum sedens proditus, et cognitus apud Tyberam captus est, et senatori Urbis in custodiam traditus, et tandem interventu pecunie liberatus. Henricus regis Frederici filius vocatus a patre, et Gaietam a Panormo navigio veniens, in Alamanniam vadit. Mense Iunii Innocentius papa Urbem exiens Perusium vadit, ubi mense Iulii 17. Kal. Augusti languore correptus feliciter expiravit. Cuius obitum quidam metrice sic deflevit:

Nox accede, quia cessit sol, lugeat Orbis,
In medio lucis lumen obisse suum.
Lumen obit mundi, quia decessit pater Innocentius; iste pater Urbis et Orbis erat
Nomen utrumque tenens versum, notat hoc quod habebat,
Quid mundo posset, reddere quidve Deo.
Si speciem, si mentis opes, si munera lingue
Attendes, cedet lingua cadetque stilus.

Digitized by Google

Hic honore debito ad Perusium tumulatus est, et Cencius sanctorum Iohannis et Pauli presbyter cardinalis, in papam Honorium substitutus est illi. Qui de tanti patris obitu et sua promotione ubique terrarum litteras dirigit generales. Hic mense Septembris de Perusio ad Urbem redit, ubi cum multo honore a Romanis omnibus receptus est. Hoc anno fertilitas magna fuit. Filius regis Francie cum exercitu suo intravit Angliam, et ex ea non modicam partem optinuit; propter quod per totam Angliam excommunicatus est, papa mandante. Rex Anglie obiit, et filius eius coronatur in regem.

1217.

Petrus Altisiodorensis comes in Constantinopolitanum imperatorem electus, Romam veniens cum consorte sua ab Honorio papa apud Sanctum Laurentium extra muros Urbis in imperatorem et imperatricem coronantur. Qui regnum intrantes, et se Brundusium conferentes cum honesto militari exercitu, ibi dominum Iohannem de Columpna cardinalem in Constantinopolim legatum venturum expectant, cum quo infausto satis omine navigio transfretantes, ad portum Durachii pervenerunt. Qui pravo ducti consilio, imperatrice eos per mare preeunte ad civitatem Bizanteam, obsidere et expugnare previderunt Durachium; et cum viris non proficerent aut viribus suis, ab obsidione civitatis ipsius digressi sunt. Qui errantes per devia et condensa sylvarum, a Grecis intercepti sunt, de quibus nonnulli in ore gladii perierunt, nonnulli vero capti sunt, et carcerali squalore una cum ipso imperatore consumpti. Ipse etiam cardinalis captus est et detentus.

Hoc anno navalis Frisonum exercitus Gaietam veniens, Iherosolimam vadit in subsidium terre sancte. Ianuensium quoque, Venetum, Pisanorum et aliorum

Digitized by Google

de diversis mundi partibus signatorum[21] apud Accon multitudo convenit. Qui cum rege, patriarcha Iherosolimitano, magistris domuum Hospitalis et Templi consilium ineuntes, cum Iherusalem propter aquarum defectum commode adire non possent, versus Damiatam Sarracenorum civitatem nobilem et munitam suarum navium carbasa direxerunt. Quo prospere applicantes, eo favente qui mari et ventis imperat, cum fluvius ingens et turris in eo precelsa constructa transitum ad civitatem penitus prohiberent, coacti sunt sua figere tentoria circa litus. Quod illi de Damiata videntes, suos mox nuncios dirigunt ad soldanum, per quos se a christianis obsessos significant, et petunt ut suum ad eos veniat in succursum. Qui statim collectis undique viribus, Damiatam se contulit sine mora, quam viris munivit et viribus, nec non et turrim predictam; et ne christiani possent in partem alteram navigio transmeare, secus ampnis ripam acies balistariorum et arcariorum innumeras ordinavit. Tunc christiani de regis et aliorum consilio et consensu qui preerant exercitui, ut liberior eis pateret ad civitatem accessus, expugnare turrem primitus previderunt, et pretio a Frisonibus, una conducta cochone[22], quam propter ignem, quem illi qui erant in turri sepius iaciebant, coriis morticinis[23] et aliis necessariis undique munierunt, viros audaces et bellicosos, qui per scalam ligneam satis artificiose compositam deberent conscendere turrem ipsam, ordinaverunt et posuerunt in ea. Quam cum per fluvium ducerent aliquo non obstante, hinc Sarracenis hinc christianis alta voce clamantibus, seque vicissim ferientibus iaculis et sagittis, volentes qui erant in cochone scalam in turris ponere summitate, et per illam conscendere prout fuerat ordinatum, dum niterentur in ascen-

21) scilicet cruce. 22) navis magna. 23) pellibus animalium mortuorum.

Digitized by Google

dendo viri cordati alter alterum prevenire, mox in partes scala confracta, loricati milites, proh dolor! ceciderunt, quorum haud dubium est in celum anime avolarunt. Et nostri tunc imperfecto negotio tristes sunt, letantibus e contrario Sarracenis, ad castra reversi; nec tamen destiterunt a ceptis, quin immo ad capiendam turrem ipsam vehementius animantur. Ad quam cum per aquas accederent, navibus et scalarum ingeniis geminatis, et per terram darent ut poterant frequentes insultus, divina dextera faciente, mense Augusti in festo beati Bartholomei apostoli, turrem ipsam optinuerunt, et qui in ea inventi sunt gladiis occubuere nostrorum, quibusdam nobilioribus reservatis ad vitam, quos rex Iherosolimitanus vinctos Accon dirigit in victorie signum.

1218.

Hoc anno mense Martii domnus Iohannes de Columpna dudum aput Durachium captus, ad preces pape liberatur a vinculis, et legatus Constantinopolym vadit.

Otto dictus imperator apud Brunsvych naturali morte defungitur.

Pelagius Albanensis episcopus a Brundusio cum Iacobo comite Andrie Romani exercitus principe in Syriam transfretat. Et tunc nonnulli cruce signati de terra Sancti Benedicti et aliarum partium a Gaieta navigio Iherosolimam petunt; et prospere pervenientes Accon, audito de captione turris, vadunt sine more periculo Damiatam.

Dyopuldus prefatus de mandato regis Frederici in Romanum imperatorem electi a comite Iacobo de Sancto Severino genero suo capitur.

Constantia uxor dicti regis in Romanum imperatorem electi, vocata a viro suo in Alamanniam, vadit ad ipsum.

Digitized by Google

1219.

Hoc anno Honorius papa mense Iunii Urbem exiens, ivit Reate, ibique moram faciens usque ad mensem Octobris, inde ivit Viterbium, et tandem Romam reversus est. Set cum propter Romanorum molestias esse Rome non posset, coactus est Viterbium remeare.

Christi exercitus fluvium transmeat Damiate, et posita civitati obsidione, cum soldanus fugiens metus causa relictis tentoriis in partem alteram secesserit, post strages plurimas, post sumptus multiplices, post labores et damna innumera mense Novembris
Nov. 5. in vigilia beati confessoris Leonardi, optinuit tandem faciente Domino Damiatam, hoc ipso Albanensi episcopo procurante. Civitas autem ipsa auro, lapidibus pretiosis, pannis sericis rebusque opimis plena inventa est, de quibus ditatus Christi exercitus est et Egiptii spoliati. De Sarracenis vero tanta facta est strages, quod christianis ipsis displicuit. Tunc soldanus ipse furore accensus, muros terre sancte Iherusalem sterni ad solum fecit et a Sarracenis incolis deseri, paucis in ea christicolis remanentibus. Interim christiani civitatem Damiate tenent et possident, et ab omni spurcitia paganorum mundantes eandem, construunt in ea ecclesias ad laudem et gloriam nominis Iesu Christi. Soldanus vero animo viribusque resumptis, christianos non cessat usque ad aggeres cotidie impugnare, nostris tamen se viriliter tuentibus et tenentibus contra illos.

1220.

Honorius papa mense Iunii a Viterbio ad Urbem Veterem vadit, et circa finem Septembris Viterbium rediens, exinde Romam reversus est.

Fredericus rex vocatus a papa, venit cum consorte sua Constantia ad coronam, relicto in Ala-

Digitized by Google

mannia Henrico filio suo, et ambo in principis apostolorum basilica mense Novembris in festo beate Cecilie magnifice satis cum omni Romanorum gratia et honore sunt imperii diademate insigniti; quorum coronationi dictus Stephanus Casinensis abbas, nec non comes Roggerius de Aquila, comes Iacobus de Sancto Severino, comes Riccardus de Celano, et nonnulli de regno barones interfuerunt, occurrentes ipsi imperatori ut ipsius sibi gratiam compararent, eidemque dederunt liberaliter dextrarios quos habebant, quos redeuntibus in Alamanniam Teutonicis ipse largitus est imperator.

Tunc etiam Thomas Molisii comes ad ipsum imperatorem pro illius gratia optinenda misit filium suum. Set cum optinere eam non posset, contra ipsum imperatorem se in roccam recipit Magenulfi, comitissa uxore sua in rocca Boiani constituta et relicta cum suis.

Tunc ipse imperator per manus Ostiensis episcopi, qui postmodum[24] in papam Gregorium est promotus, resumpsit crucem, votum publice innovavit, multosque qui intererant nobiles idem facere animavit. Tunc etiam dictus abbas Stephanus ad petitionem imperatoris sibi roccam Bantre mandat restitui, et Atinum que usque tunc ex concessione imperatoris Henrici patris ipsius tenuerat ecclesia Casinensis.

Imperator ipse Rome in sua coronatione quasdam edidit sanctiones pro libertate ecclesiarum et clericorum, confusione Paterenorum, testamentis peregrinorum et securitate agricultorum; et tunc Romanos fines deserens et per Campaniam iter habens venit in regnum, et apud Sanctum Germanum magnifice a predicto abbate receptus, mensam campsorum et ius sanguinis que usque tunc habuerat ex concessione imperatoris Henrici, eccle-

24) haec igitur post a. 1227. scripta sunt.

Digitized by Google

sia Casinensis recipit ab eodem; Suessam Teanum et roccam Draconis in demanium revocat, quas dictus comes Roggerius de Aquila tunc tenebat; et se recto tramite Capuam conferens, et regens ibi curiam generalem, pro bono statu regni suas ascisias promulgavit, que sub viginti capitulis continentur.

1221.

Tunc imperatrix Suessam vadit.

Sora, quam comes Ryccardus, frater olim Innocentii pape, tenebat, ipsi imperatori se reddidit.

Roggerius de Aquila comes, mandato imperatoris roccam Arcis arctat et obsidet, quam Stephanus cardinalis Sancti Adriani, qui eam tenebat, ipsi imperatori resignari mandavit.

Tunc Dyopuldus, quem comes Iacobus de Sancto Severino imperatori tradidit, olim de mandato ipsius captus, ad preces Teutonicorum dimissus est liber, datis tamen a Syfrido fratre suo et resignatis imperatori Aliphia et Caiatia, quas tenebat.

Tunc etiam Thomas de Aquino, factus Acerrarum comes, magister iustitiarius factus est Apulie et terre Laboris.

Boianum imperatori se reddidit; ubi cum barones comitatus qui imperatori manum dederant contra Thomam Celani et Molisii comitem convenissent, comes ipse super eos irruens, in fugam vertit eosdem, Boianum combussit, et de illius victualibus roccam Boiani munivit, uxorem suam comitissam secum ducens ad roccam Maienulfi.

Dictus Acerrarum comes cum imperiali exercitu roccam Boiani adiens, illam arctat et obsidet, qui eam per compositionem obtinet pro ipso imperatore; deinde rocce Maienulfi, in qua dictus comes Thomas se receperat, obsidionem parat.

Illis diebus rocca Ianule super Sanctum Germa-

Digitized by Google

num de novo firmata diruitur, iuxta editam Capue constitutionem de novis edificiis diruendis.

Celanum imperatori se reddidit, quibusdam in turri Celani et in Obinulo se ad fidelitatem comitis Molisii recipientibus; propter quod Celanenses imperatoris gentem in suum succursum vocant, cum qua turrim ipsam aggredientes viriliter, eam capere nequiverunt.

Imperator ceteris de regno sibi colla flectentibus, per Apuliam et Calabriam iter habens, feliciter in Siciliam transfretat, et Messane regens curiam generalem, quasdam ibi statuit ascisias observandas contra lusores taxillorum et alearum nomen Domini blasphemantes, contra ludeos, ut in differentia vestium et gestorum a christianis discernantur, contra meretrices ut cum honestis mulieribus ad balnea non accedant et ut earum habitatio non sit infra menia civitatum, contra ioculatores obloquentes ut qui in personis aut rebus illos offenderit, pacem non teneatur imperialem infringere.

Hoc anno vicesima a personis ecclesiasticis, a laycis vero decima pro subsidio terre sancte per totum regnum colligitur, et per Gualterium de Palearia regni cancellarium, et per Henricum de Malta comitem, marini stolii ammiratum, ipsam Damiatam transmittit, licet tunc temporis ammissa fuerit culpis exigentibus Damiata. Propter quod ipse cancellarius iram imperatoris metuens, se Venetias contulit, et dictus comes redit in regnum, qui ab imperatore captus est, et terram quam tenebat, ammisit, rex vero, patriarcha Iherosolimitanus, Albanensis episcopus, et ceteri qui in bello fuerant christiani, sub securo soldani conductu ad Acconitanam redeunt civitatem. Hanc igitur tantam et tam gravem christianorum iniuriam et Damiate ammissionem, duxi ego notarius Ryccardus huius operis actor rithmice deplorandam:

Digitized by Google

Diro satis percussus vulnere,
Diro cogor singultu luere
Veh, lamentum et carmen dicere
Nostre gentis de casu misere,
Que signata crucis signaculo
Crucis hosti cedit allophilo;
Non fit pugna ense vel baculo,
Set premente famis periculo;
Quantus dolor, quanta calamitas,
O quis pudor, qualis anxietas!
Quod succubuit christianitas,
Inpiorum gaudet inpietas.
Iesu bone, si fas est dicere,
Cur sic placuit nos deicere;
Mori malo quam ultra vivere,
Vinci videns debentes vincere!
Quis in tanto dolore positus,
Sui diem non optet obitus?
Christi victus iacet exercitus;
Unde pudor, dolor et gemitus!
Quis non meret hoc infortunium?
Luctus ora conclusit omnium;
Roma, caput et mater urbium,
Omne tibi defecit gaudium.
Per te venit hec tribulatio,
Mundi plorat quam omnis natio;
Christiane cedis occasio
Tu fuisti; sis relevatio!
In te forma facta concilii
Causam dedit huius exilii.
Agar nobis insultant filii,
Tui spernunt vires auxilii.
Damiata, que tot laboribus
Tot effusis empta cruoribus,
Christianis olim principibus,
Paruisti, nunc pares hostibus!

Digitized by Google

De te fame sonus exierat:
Damiata non est que fuerat;
In te Christi fides floruerat,
Quam ancille nunc stirps dedecorat.
Hysmahelite te detitulant,
Aras evertunt, templa violant;
Quod tibi tot penas accumulant,
Peccata nostra sunt que pullulant.
Ubi nunc decus est ecclesie,
Christiane flos et militie?
Legatus, rex, et dux Bawarie
Victi cedunt viris perfidie.
O quam pravo ducti consilio
Exierunt duces in prelio!
Damiata, tu das exilio,
Quos fovisti fere biennio.
Maledicta fatorum series,
Qua fit tanti mali congeries.
Cunctos tangit ista miseries,
Cunctis datur flendi materies.
Mundus totus et mundi principes
Sunt doloris huius participes;
Tuam ergo causam ut vindices,
Te nos, Christe, precamur supplices.

Igitur, quod dicere nequeo non dolendo, per compositionem reddita Damiata soldano, liberati sunt utrimque captivi, et christiani principes, qui contra soldanum inconsulte processerant, liberati.

Mense Septembris in festo nativitatis beate Virginis tareni novi cuduntur Amalfitani[a].

1222.

Honorius papa mense Februarii Urbem exiens venit Anagniam, ad quem imperator vocatus vadit, et apud Verulas cum ipso papa conveniens, per dies 15 sollempne insimul colloquium habuere, statuentes

a) Amalf̄ *c.*

Digitized by Google

apud Veronam cum aliis orbis principibus pro succursu terre sancte curiam regere generalem: et tunc data fide, quod in certo termino tamquam imperator in terre sancte subsidium transfretaret, in regnum rediens, roccam adiit Magenulfi, quam iussit arctius obsideri a Thoma Acerrarum comite et hiis qui cum eo erant; et ipse festinus in Siciliam reversus est propter Myrabettum Sarracenorum ducem, qui eam pro viribus infestabat.

Honorius papa Romam revertitur, quam postmodum exiens venit Alatrum.

Romani super Viterbium vadunt.

Imperatrix in Sicilia obiit.

Comes Thomas de Celano, licet satis arctatus, nocturno tempore roccam exiens Magenulfi, sub fido ducatu iter faciens per montana ad castrum se contulit[a], quod Raynerius[b] de Aversa sororius eius tenebat; a quo acceptis equis et sociis paucis, clanculo intrat Obinulum, et deinde cum suis super Celanum veniens, spe ductus eorum de Celano, qui assistebant eidem et noverant illius adventum, imperiales, qui erant intus Celanum et turrim pro viribus impugnabant, diluculo aggressus est, eosque in fugam vertit, multos cepit et carceribus deputavit; et tunc totam Marsiam equitat, predatur[c], Paternum comburit, et que potest in Celano victui necessaria congregat. Quo cognito dictus Acerrarum comes paucis in obsidione rocce Maienulfi relictis, una cum Stephano Casinensi abbate et Raynaldo Capuano archiepiscopo contra ipsum comitem super Celanum vadit; dictus tamen archiepiscopus subita infirmitate correptus in via mortuus est. Dictus comes Molisii ab Acerrarum comite arctatus est, et Celanum extra obsessum.

Imperator in Sicilia de Mirabetto triumphat, et

a) Caspium *addunt* 2. 3. b) *ita* 2. 3; Raȳ c.; Rayn 1. c) Civitam *addunt* 1. 2.

Digitized by Google

de ipso et suis fecit quod eorum meruerat exigentia commissorum.

Servientes de Neapoly et Gaieta loricati et cum scutis super Celanum vadunt.

Dictus Acerrarum comes in obsidionem rocce Magenulfi revertitur. Tunc comitissa cum se diutius tenere non posset, accepta a prefato Acerrarum comite pro se et suis securitate personarum et rerum, roccam Magenulfi ipsi comiti ad opus imperatoris restituit; que funditus postea est eversa.

Hoc anno mense Augusti Fundana civitas pro maiori parte[a] casu accidente igne cremata est.

Mense Septembris stella cometes apparuit.

Imperator sua statuta per regnum dirigit, qualiter in singulis civitatibus castellis et villis singula mercimonia vendi debeant ad denarios novos Brundisii, cassatis tarenis novis Amalphie[b] iuxta arbitrium sex bonorum hominum uniuscuiusque terre ad hoc iuratorum; et super hoc generales litteras mittit.

1223.

Iohannes rex Iherosolimorum qui postmodum de filia sua cum imperatore contraxit, veniens de partibus transmarinis cum magistro domus Hospitalis Iherosolimitani, Romam vadunt ad Honorium papam, qui tunc graviter patiebatur in crure.

Imperator de Sicilia in Apuliam venit, inde in terram Laboris, et exinde ad Sanctum Germanum, ubi fieri cum cardinalibus colloquium sperabatur, cum ipse papa propter suam infirmitatem colloquio interesse non posset. Tunc tractus a cardinalibus est in Campaniam imperator, ubi etiam hortatu regis Iherosolimitani et magistri domus Hospitalis se contulit ipse papa, et apud Ferentinum habens cum imperatore colloquium, promisit publice usque ad biennium in terre sancte subsidium transfretare, et filiam

a) p. m. p. *a scriba postea addita.* b) amal. *c.*

Digitized by Google

dicti regis ducere in uxorem iuravit. Qui accepta a papa licentia in regnum rediens et iter per Soram habens, Celanum vadit, ubi ad se comitissam Molisii, que adhuc in rocca Magenulfi remanserat, venire faciens, nec non et filium eius, alloqui per eam fecit ipsum comitem, ut imperatori se redderet. Set cum hoc optinere non posset, muniri optime iubet et custodiri collem Sancti Flaviani, et ipse se in Apuliam confert exinde in Siciliam rediturus, relictis tunc in manus Henrici de Morra[a] magistri iustitiarii comitissa predicta et filio eius. Post discessum vero imperatoris ipso agente adhuc circa fines Apulie, inter cesarem et comitem Molisii compositum est mediante Romana ecclesia in hunc modum: Quod ipse comes securus cum rebus et personis, que ipsum sequi voluerint, regnum exibit, Celano Obinolo et aliis que tenebat, pro cesare resignatis, et comitisse uxori eius comitatus est Molisii reservatus ex pacto. Tunc hiis ita gestis, dictus comes cum suis ad Urbem se contulit, comitissa comitatum Molisii recipit, Celanensibus precipitur, ut exeuntes de domiciliis cum suppellectilibus suis, facere in clausuris habitacula deberent. Quibus exeuntibus, Celanum totum est dirutum et combustum, sola ecclesia sancti Iohannis superstite remanente; sicque mutato nomine, que Celanum antea vocabatur, est Cesarea postmodum appellata. Unde metrice quidam dixit:

Vires et nomen Celanum perdit et omen,
Fertur Cesarea, cesaque facta rea.

Serra super Celanum firmatur, et ex tunc Celanenses a finibus propriis discesserunt; nec eis habitare concessum est in eisdem, quare ad loca alia eos oportuit demigrare.

Hoc anno rex Francie obiit, et filius eius coronatur in regem.

a) Morr̄ *c. saepius.*

Digitized by Google

Mense Martii in festo sancti Benedicti celum totum visum est igneum, et pluit eo die terra et cinis.

In Gaieta Neapoly Aversa et Fogia iussu cesaris castella firmantur. Sernie menia diruuntur, cuius civitatis fere medietas igne comburitur, castellum Carpenonis et alia quam plura de novo castra firmata in comitatu Molisii et per loca alia secundum statuta imperialia dudum Capue edita evertuntur. Pro implendis statutis ipsis quidam Roggerius de Pesclolanzano[a] executor ab imperatore dirigitur.

Imperator in Sicilia Sarracenos arctat et obsidet, quorum partem non modicam sibi subiectam ad partes mittit Apulie moraturam aput Luceriam[b], reliquis se in montanis tenentibus contra eum. Propter quod Roggerium de Aquila, Thomam de Caserta, Iacobum de Sancto Severino, et filium comitis Tricaricensis, regni comites, vocat ad servitium suum in Sicilia. Qui in comitatu et manu brevi euntes ad ipsum, capi eos et teneri precepit, et eorum terras per Henricum de Morra[c] magistrum iustitiarium recipi ad opus suum.

Inquisitiones fiunt in regno iussu imperatoris sub prestito iuramento, ut dicat[d] quid pro decimis, et cui, quid pro conredis[24] imperialibus, et cui, quid pro facto Boiani rocce Magenulfi, que hoc anno eversa est, et pro Cesarea dedisset.

Hoc anno Danorum et Norweie reges, pater et filius, a quodam[e] principe Alamannie capti sunt, et Henrico regi filio imperatoris traditi.

Imperator comitatum Molisii in demanium revocat, pro eo quod comes Molisii vocatus ab Henrico de Morra magistro iustitiario, venire coram eo noluit ad iustitiam faciendam. Item pro stipendiis mili-

a) Pesclolanzañ *c.* b) a. L. *secunda manu.* c) Morr̄ *c. saepius.* d) quilibet *addunt* 1. 2. 3; *deest in c.* e) *Murator.* quondam.

24) conredum est procuratio, pastus.

Digitized by Google

tum et servientium, quos ad debellandos sibi rebelles Sarracenos Sicilie statuerat, certam pecunie summam per totum regnum mandat colligi imperator; et tunc per quendam iudicem Urbanum de Teano collecte fuerunt de terra Sancti Benedicti uncie auri 300.

1224.

Dicti Fundanus Casertanus Avellini et Tricarici comites in Sicilia ab imperatore detenti ad interventum Honorii pape dimissi sunt liberi, et regnum exeunt, suis tamen filiis et nepotibus pro se obsidibus datis.

Hoc anno Pandulfus Verracel.[25], Norwicensis episcopus, duo nova palatia que sunt in curia Sancti Germani suis sumptibus ad opus mandat construi monasterii Casinensis.

Henricus de Morra iussu imperiali Celanenses revocat ubique dispersos, ut ad propria redeant, et redeuntes capit et in Siciliam mittit, quos apud Maltam dirigit imperator.

Mense Madii inquisitiones fiunt imperatore mandante, de collectis et talleis, de rupturis domorum, de arma portantibus, de lusoribus taxillorum.

Mense Iunii summitates murorum Sancti Germani noviter reparate solo sternuntur.

Mense Iulii pro ordinando studio Neapolitano imperator ubique per regnum mittit litteras generales[26].

Hoc anno imperator Minianum in demanium recipit.

Muri Sancti Germani optentu magistri Petri et magistri Roffridi de Sancto Germano, imperialis curie iudicum, integri remanent, imperatore mandante.

25) natione Romanus Honorii III. legatus in Angliam et ab eo episcopus Norwicensis constitutus; v. Bartholomaei Cotton monachi Norwicensis historia de episcopis Norwicensibus ab a. 1142—1295. 26) Petri de Vinea Epp. III, 10—12.

Digitized by Google

Imperator ipse pro libertatibus ecclesiarum et clericorum, iustitiario terre Laboris suas litteras mittit, in quibus mandat, ut ecclesias omnes, clericos, obedientias, possessiones, et homines eorum, contra libertates, quas habuerant temporibus regum in collectis et talleis, datis[a] et aliis publicis servitiis ammisceri cum aliis non permittant, et nihil cum laycis participent in eisdem, nisi probetur, quod tempore regis Guilielmi secundi cum eis in huiusmodi servitiis contulissent.

Mense Septembris pro facto Sarracenorum Sicilie tantumdem colligi mandat de terra Casinensis ecclesie imperator, quantum collectum fuit in prope preterito mense Ianuarii.

Marchio Montisferrati cum electis nonnullis militibus quos in Lombardiam et Tusciam retinuerat, venit Brundusium, profecturus in Romaniam in succursum civitatis Thessalonicensis, quam Commiano tenebat obsessam; et relicta gente sua Brundusii, ipse ad imperatorem in Siciliam vadit, consilium ab eo et auxilium petiturus. Interea tamen ipse Commiano optinet civitatem ipsam, diu eam obsidendo, et dictus marchio nihilominus a Brundusio in Romaniam transfretat.

1225.

Iohannes Iherosolimitanus rex de partibus rediens ultramontanis, cum uxore sua pregnante filia regis Hyspanie, quam duxit ibidem, apud Capuam morari elegit, ubi imperatore mandante honorifice receptus est, ibique mense Aprilis filiam peperit uxor eius, cum qua postmodum in Apuliam descendit, et aput Melphiam imperatorem de Sicilia venturum expectat.

Tunc imperator ipse barones omnes et milites infeudatos ad Sarracenorum confusionem in Siciliam vocat, et tunc ipse in Apuliam venit.

a) *ita c.;* datiis *et* daciis *add.*

Digitized by Google

Honorius papa Urbe exiens propter seditiones et bella que in ea fiunt sub Parentio senatore, apud Tybur se contulit, ad quem pro dilatione passagii optinenda imperator[a] mittit regem predictum et patriarcham; qui tamen apud Reate accepere responsum.

Interea imperator omnes regni prelatos ad se in Apuliam vocat, et eos quamquam invitos tamdiu secum detinuit, donec per ipsos regem et patriarcham sibi pro certo innotuit, quod a papa benignum receperant responsum super hiis ad que fuerant missi; quibus ad cesarem redeuntibus, ad Sanctum Germanum 22. Iulii cum eis se contulit imperator, ibique ad eum missi a papa duo veniunt cardinales, Pelagius scilicet Albanensis episcopus et Gualo tituli Sancti Martini presbyter cardinalis. Et tunc in ipsa ecclesia Sancti Germani dictus imperator capitula hec servare iuravit, videlicet: quod hinc ad duos annos in Augusto complendos personaliter transfretabit in subsidium terre sancte, ibique tenebit mille milites per biennium ad servitium suum, et ducet secum centum chelandros, et tenebit ibi quinquaginta galeas bene armatas. Interim dabit passagium duobus millibus militum et familiis eorumdem in tribus passagiis, et pro milite tribus equis. Hec et alia capitula in eius presentia lecta, presentibus quibusdam Alamannie principibus, nonnullis etiam prelatis et regni nobilibus, promisit imperator se publice servaturum excommunicatione adiecta in se et terram suam, si hoc non fuerit observatum, et hoc ipsum Raynaldus[b] dictus dux Spoleti iuravit in anima
Iul.25. sua. Actum predicto mense Iulii in festo sancti Iacobi. Et tunc per cardinales ipsos iam dictus imperator a iuramento, quod apud Verulas fecerat, denuntiatus est absolutus. Et eo celeriter in Apuliam recedente, cardinales ipsi Reate se ad summum pontificem contulerunt.

a) *secunda manu c.* b) Raȳ *c.*

Digitized by Google

Tunc imperator ipse principibus Alamannie, ducibus, comitibus et potestatibus Lombardie per suas mandat litteras, ut in futuro pascha resurrectionis Domini apud Cremonam ad eum convenire deberent.

Mense Augusti mutuum ab imperatore per totum regnum exigitur, et tunc loco mutui collecte sunt de terra monasterii Casinensis uncie 1300 per Petrum dominum Ebuli et Nycolaum de Cicala, tunc iustitiarios[a] terre Laboris.

Mense Septembris marchio Montisferrati in Romania naturali morte defungitur.

Eodem mense quinque vacantibus in regno ecclesiis, quinque dominus papa Honorius prefecit motu proprie voluntatis, inscio et irrequisito imperatore, videlicet quendam Casinensem monachum Iohannem, cognomento de Sancto Liberatore, ecclesie sancti Vincentii de Vulturno; Consane priorem quendam Sancte Marie nove de Urbe; Salernitane Famagustanum quondam episcopum; Aversane cantorem Amalfitanum, et Capuane Pactensem quondam episcopum; quos tanquam in suum preiudicium promotos, recipi imperator in ipsis ecclesiis non permisit. Euntem etiam in Siciliam tunc ad eum cum litteris apostolicis quendam Casinensem monachum Nycolaum de Colle Petri, in abbatem Sancti Laurentii de Aversa promotum, non admisit.

Mense Novembris imperator ipse apud Brundusium Ysabellam filiam dicti regis Iherosolimitani magnifice desponsavit.

Inquisitiones de facto mutui fiunt per terram monasterii.

Pax reformata est in Urbe, senatorie dignitati cedente Parentio, et Angelo de Benencasa substituto eidem.

Denarii novi qui imperiales vocantur, cuduntur Brundusii, et veteres cassati sunt.

a) Iust c.

Digitized by Google

Imperator apud Troiam natalem Domini celebrat.

Coloniensis archiepiscopus in Alamannia a quodam consanguineo suo interfectus est.

Imperator pro facto prelatorum quos papa creaverat, suos ad eum nuntios mittit.

Hoc anno rex Alamannie Henricus filius imperatoris filiam ducis Austrie duxit uxorem.

Honorius papa pro facto crucis predicatores mittit, et in Alamanniam dirigit Portuensem episcopum cum litteris suis, quas ipsis predicatoribus simili modo concedit.

Hoc anno rex Francie monitus per domnum Romanum apostolice sedis legatum, contra Albigenses cum copioso Francorum exercitu in Provinciam vadit[a].

Reges Hyspani terram Miramammolini intrant.

Honorius papa indulgentiam saracenisci, que ex longiturnitate temporis satis inoleverat, tanquam falsam cassavit, et irritam per suas litteras denuntiavit pariter et inanem, pro eo quod clerici loci eiusdem dabant accedentibus ad ipsam ecclesiam remissionem omnium peccatorum, facientes eis intelligi, quod ita de peccatis omnibus emundati recederent, sicut pertica quedam quam ostendebant eis cortice emundatam.

1226.

Mense Ianuario Honorius papa quendam[b] Oliverium natione ..... ad[c] ecclesiam sancti Vincentii[c] assumptum[c] electum[c] ad imperatorem in Apulia mittit.

Imperator ipse baronibus et militibus infeudatis ceteris mandat, ut omnes se preparent ad eundum secum in Lombardiam, et ut omnes apud Piscaram,

a) *reliqua anni plurima atramento obducta sunt.* b) *ita legi conicio; iam locus vacat.* c) *haec apud Ughellium extant, iam non amplius leguntur.*

Digitized by Google

ubi octavo intrante Martii esse[a] imperator ipse disponit, debeant convenire.

Eo tempore Iohannes dictus rex Iherosolimitanus discors ab imperatore discedit.

Imperator de Apulia venit in terram Laboris, et relicta aput Salernum in castello Terracine imperatrice consorte sua[27], ipse in Apuliam redit celer, ubi Henricum de Morra magistrum iustitiarium, capitaneum statuit regni sui, et ipse Piscaram se contulit; ac exinde in ducatu Spoleti perveniens, hominibus ducatus ipsius per suas precipit litteras, ut secum in Lombardiam debeant proficisci; quod cum facere ipsi renuerent, preter pape mandatum, cui tenebantur, imperator ad eos litteras iterat graviores, quas illi de ducatu ad papam remittunt. Quas ipse papa moleste ferens, quod homines ecclesie sub certa pena vocabat cesar ad expeditionem, suas ad eum litteras dirigit; quas ipse imperator graves reputans, rescribit ei quasi de pari, et quia in rescripto suam voluntatem satis imperator voluit declarare, duxit ipse papa sibi asperius rescribendum, propter quod imperator ut ipsius placaret animum, rescribit humiliter in omni subiectione.

Tunc mittit a Ravenna, ubi pascha Domini celebrat, Henrico Alamannie regi filio suo, ut sibi in Lombardiam occurrat. Deinde a Ravenna discedens, extra Faventiam, que sibi adversa erat, iter habens, aput castrum Sancti Iohannis in territorio Bononiensi posuit castra sua, ipsum parte sui exercitus per civitatem Bononie preeunte. Exinde vero se Ymolam contulit, ubi tamdiu moram fecit, donec sicut prius fuerat eam fecit aggeribus communiri, et procedens inde versus Parmam dirigit iter suum.

a) praeesse 1.

27) cf. Chron. Turonense Bouquet XV, 311 et Ricordano Malespina Murat. IX, 959.

Digitized by Google

Tunc Henricus rex Alamannie cum copioso exercitu suo venit usque Veronam, set Lombardis impedientibus, ultra procedere non est permissus.

Imperator Cremonam vadit, ibique diebus paucis faciens moram, cum se civitas Veronensis cum Mediolano et aliis subscriptis civitatibus ipsi imperatori contrariis confederasset, ad Burgum sancti Dompnini se contulit; ibique sibi coadsistentibus quibusdam prelatis et principibus Alamannie ac proceribus regni sui, contra civitates istas sibi contrarias, videlicet Mediolanum, Veronam, Placentiam, Vercellum, Laudam, Alexandriam, Tervisium, Paduam, Vicentiam, Torinum, Novariam, Mantuam, Brexiam, Bononiam et Faventiam, diffidationis promulgavit edictum, quod ceteris sibi faventibus civitatibus precipit observari.

Tunc predictus Alamannie rex, combusta civitate Tridenti, in Alamanniam redit cum suis; et imperator pater eius per Tuscie partes in regnum reversus est, et in Apuliam veniens, convocatis ad se iustitiariis omnibus regni sui, ab eis de acceptis omnibus exigit rationem.

Tunc prelati omnes quos papa creaverat, scilicet Brundusinus, Consanus, Salernitanus archiepiscopi, Aversanus episcopus, et abbas Sancti Laurentii de Aversa in suis ecclesiis recipiuntur.

Rex Francie Avignonum obsessam cepit, et exinde cum legato apostolice sedis ad expugnandam Tolosam vadit, ubi venenatus, ut dicitur, obiit.

Imperator certum numerum militum dirigit ultra mare.

Nycolaus de Cicala et Petrus dominus[a] Ebuli cedunt officio iustitiariatus, et Roggerius de Galluccio et Marius Rapistrus[b] de Neapoly substituuntur eisdem.

Nov. 17. Mense Novembris Reginus et Tyrensis archiepiscopi cum magistro domus Alamannorum a cesare

a) domini *c.*, *sed cf. a.* 1225. b) rapistrus *c.*

Digitized by Google

mittuntur ad papam pro compositione inter ipsum et Lombardos facienda. Inter quos, mediante papa, facta est in hunc modum: quod imperator generaliter remittit omnibus predictis civitatibus, legatis presentibus ibidem, et ipsi pro parte civitatum iuraverunt pacem inter se invicem observare, et denuo committere cum domno[a] imperatore milites 400 ad subsidium terre sancte in transfretatione sua.

Imperator mense Decembris cum imperatrice consorte sua in Siciliam transfretat, et tunc Stephano abbati Casinensi has indulgentie litteras mittit:

Fredericus etc. Stephano venerabili Casinensi abbati, fideli suo etc. Fidelitati tue presentibus volumus esse notum, quod ad supplicationem tuam, quam per iudicem Petrum de Sancto Germano fidelem nostrum nostro culmini porrexisti, petitiones tuas clementer admisimus, super eo videlicet, quod antiqua iura et rationes, quibus tempore regis Guilielmi recolende memorie tuum monasterium est provisum, tibi et ipsi monasterio conservare de nostra gratia dignaremur. Verum quia de ipsis iuribus et rationibus non constabat, per Petrum de Ebulo et Nycolaum de Cicala iustitiarios terre Laboris inquisitionem fieri fecimus diligenter. Qua clementer inspecta, et per iudices curie nostre diligenti previsione discussa, capitula que inferius continentur, sicut legitime sunt probata, videlicet:

Quod tempore regis Guilielmi secundi, dum ipse rex causa orationis venisset ad monasterium Casinense, et pro causa[b] procuratie[28] pro ipso domno rege Petrus de Insula, tunc Casinensis abbas, fecit colligi collectam[c] per totam abbatiam per ordinatos baiulos suos, et ipse procuravit eum. Item quod cum aliquis condempnabatur in mercede curie regis, iustitiarii faciebant de

a) et d. c. c. domno *manu recentiori in loco vacuo.* b) *ita vocem paene erasam lego.* c) *ita* 1. 2. 3; *hodie parte vocum erasa* collig..... per, *manu recenti* colligere etiam *legitur* 1.

28) procuratia i. q. procuratio, exceptio domini per vasallum.

Digitized by Google

persona velle suum, terra remanebat ecclesie, et omnia bona sua recipiebat monasterium Casinense; et si persona que erat condempnata volebat se redimere, licebat ei vendere de rebus suis. Item quod cum imperator Henricus mandasset redemptionem colligi per totum regnum, abbas fecit colligi partem contingentem ipsam abbatiam. Item quod precatio, que prestabatur regi Guilielmo, per abbatem fiebat, et ministri abbatis colligebant per terram monasterii precationem ipsam, et baiuli regis nunquam visi sunt ibi ad hoc. Item quod si quando aliqua servitia iniungebantur a domino rege abbati vel etiam hominibus abbatie, quod expediebantur per abbatem, monachos et ministros eius. Item quod si que iniungebantur abbatie, expediebantur per abbatem et per homines suos. Item quod quando rex misit stolium in Romaniam, abbas Casinensis dedit milites domino regi, et ipse collegit per abbatiam solidos[a],

tibi et monasterio tuo duximus confirmanda. Quare mandamus fidelitati tue, quatenus dictis iuribus et rationibus per te et officiatos tuos uti debeas, sicut per inquisitionem ipsam legitime sunt probata. Datum Fogie etc.

Indulxit tunc etiam imperator ipsi Casinensi abbati, ut homines terre sue ipse mitteret ad opus castelli Gaiete, sicut per Pandulfum et Robbertum, dominos Aquini, hactenus mittebantur.

Honorius papa Iohanni regi quondam Iherosolimitano pro vite sue sustentatione terram committit ecclesie a Viterbo usque ad montem Flasconem.

Henricus de Morra magister iustitiarius actoritate[b] imperiali, contra forbannitos et lusores taxillorum, et euntes nocturnis horis post tertium campane sonitum, sua statuta edidit in Sancto Germano; et contra tabernarios etiam, ut ad secundum campane sonitum claudant tabernas suas, ita quod ad tertium

a) *sic forte legendum? in codice* et ipse pro eis collegit per abbatem.
b) *ita* 1.

Digitized by Google

campane sonitum nulla earum aperta valeat inveniri. Et super hiis inquirendis certum statuit numerum iuratorum, qui penas statutas a transgressoribus recipiant pro diversa criminum qualitate. Quod si aliquis iuratorum in dolo seu fraude vel negligentia fuerit deprehensus, penam recipiat quam recipere deberent predicti, salvo in omnibus mandato et ordinatione imperiali.

Idem magister iustitiarius per apertas litteras suas concessit dicto abbati Stephano, ut sibi liceret iuxta recordum bonorum hominum Sancti Germani generales nundinas per annum, quo tempore vellet, ordinare in ipsa terra Sancti Germani.

Comes Raynaldus[a] filius Raynaldi[a] de Bareto se contra imperatorem in Introduco recipit; quem Bertoldus frater Raynaldi[a] dicti ducis Spoleti congregato imperiali exercitu obsidet et expugnat.

Hoc anno lacus Marsie, qui Fucinum dicitur, usque adeo obriguit et congelavit, quod homines in eo desuper ambulantes, boves trahebant cum trabibus et aliis lignaminibus necessariis ad coquinam.

1227.

Mense Ianuarii carestia frumenti tanta in urbe Roma facta est, ut rublus[29] tritici pro viginti solidis denariorum senatus haberi vix posset.

Honorius papa suos ad imperatorem in Siciliam nuntios mittit, ut sibi et Romane curie in victualio[30] subveniret; qui per Henricum de Morra magistrum iustitiarium hoc fieri mandat.

Mense Martii dictus Honorius papa obiit 15. Kalendas Aprilis, et Hugolinus Ostiensis episcopus in papam Gregorium substitutus est illi; qui per universum orbem de sua promotione et obitu predecessoris sui mittit litteras generales.

a) Raȳ. *c.*

29) hodie *rubbio,* modius. 30) res frumentaria.

Digitized by Google

Mense Iunii dictus papa Urbem exiens venit Anagniam, et suos tunc ad imperatorem nuntios dirigit, ut sibi fodrum faciat ab hominibus regni deferri; qui Henrico de Morra magistro iustitiario hoc faciendum delegat.

Imperator ipse iustitiarios omnes regni sui ad se in Siciliam vocat, reddituros sibi de acceptis omnibus rationem.

Interea per totum regnum pro felici transitu suo generalem collectam imponit, et tunc collecte sunt de terra monasterii uncie 450. Imperator ipse de Sicilia in Apuliam venit, qui ad papam Reginum archiepiscopum et magistrum domus Teutonicorum legatos mittit.

Thomas de Aquino Acerrarum comes in Syriam transfretat mense Iulii. Celanenses omnes, qui captivi in Sicilia tenebantur liberi dimittuntur, imperatore mandante. Eodem mense lancravius cum cruce signatorum exercitu de Alamannia in Apuliam venit, transiturus in subsidium terre sancte.

Tunc in Anagnia ducente ferme domus, papa ibidem presente, combuste sunt. Fodrum portatur ibidem iussu imperiali, ad quod recipiendum et assignandum quidam de Sancto Germano Guilielmus Fallocio nomine per imperatorem constitutus est ibi.

Stephanus Casinensis abbas 11. stante Iulii in festo sancte Praxedis in Casino obiit. Cuius obitus tam pape quam imperatori per quosdam de fratribus nuntiatur, a quibus de electione facienda recipiunt in mandatis.

Imperator cum imperatrice consorte sua mense Augusti Ydrontum vadit; ubi relicta imperatrice consorte sua, inde vadit Brundusium, ubi totus convenerat cruce signatorum exercitus, et ubi omnia vascella ad transfretandum fecerat congregari.

Interea de tota Marsia obsides capiuntur. In castello Gaiete castellanus et servientes ponuntur.

Digitized by Google

Eodem mense quidam in Urbe vicarium pape se faciens, papa inscio et absente, dum favore fretus Romanorum quorumdam qui hoc fieri tolerabant, gratia questus, stans aput porticum sancti Petri, et potestate utens apostolica, cruce signatis omnibus absolutionis beneficium impendebat, et per Romanos, fautores tanti criminis, crucem ab eis quam assumpserant deponebat. Qui a senatore Urbis captus, post denuntiationem sibi a papa factam, tunc apud Anagniam existente, captus est et debita persone pena mulctatus.

Interea pars cruce signatorum non modica in Apulia, superveniente infirmitate, cecidit per mortis occasum. Imperator tamen cum lancravio et reliquis cruce signatis se parat ad transitum, ita quod in die nativitatis beate Virginis a Brundusio transfretans venit Ydrontum, et spem faciens hiis quos premiserat de transitu suo, morari apud Ydrontum ex causa necessaria voluit; ubi casu accidente dictus lancravius obiit, et ipse tunc etiam imperator, sicut disposuerat, superveniente egritudinè non transivit. Quam ob rem papa motus contra eum, aput Anagniam penultimo mensis Septembris in festo dedicationis archangeli sine cause cognitione denuntiavit ipsum imperatorem in latam dudum aput Sanctum Germanum excommunicationis sententiam incidisse. Imperator de Apulia tunc venit ad balnea Puteoli. Gregorius papa, de Anagnia per Velletrum iter habens, redit ad Urbem. Ad quem ad suam excusationem suos dirigit nuntios imperator, Reginum scilicet et Barensem archiepiscopos, Raynaldum dictum ducem Spoleti, et comitem Henricum de Malta; quibus non plus credens quam nuntiis suis de invalitudine imperatoris, vocatis ad Urbem prelatis cis montes et de regno quos potuit, in octavis beati Martini publice excommunicat ipsum, et per totum Occidentem litteras super hoc dirigit generales.

Sept. 29.

Nov. 18.

Digitized by Google

Electio, licet diversa, abbatis in monasterio Casinensi celebrata est, inter quos Landulfus Senebaldus[a] unus de electis, representata pape electione de gratia concessus est abbas, suum in eum imperatore dante assensum, et aliorum per papam electione cassata.

Tunc imperator ipse mense Novembris venit Suessam, et inde Gaietam se confert, et de eisdem gressibus Capuam redit, ubi, ad suam excusationem, ad orbis principes et in Alamanniam litteras mittit, quibus significat eis, quod ad transitum paratus cum esset, superveniente egritudine transire non potuit; quod cum domino pape ipse per suos nuntios intimaret, cum nollet super hoc eius nuntiis fidem dare, contra se processerat pro motu proprie voluntatis. Interim omnes regni sui comites Capuam convocat, ibique rexit curiam generalem, statuens ut singuli feudatarii darent de unoquoque feudo octo uncias auri, et de singulis octo feudis militem unum in proximo futuro mense Maii, in quo ad terre sancte subsidium transfretare disponit. Solempnem vero curiam apud Ravennam statuit mense Martii celebrandam. Tunc prudentem virum magistrum Roffridum de Benevento mittit ad Urbem cum excusatoriis suis, quas idem magister publice legi fecit in Capitolio, de voluntate senatus populique Romani.

Mense Decembris Landulfus Senebaldus in abbatem Casinensem electus ad papam vadit, et in quatuor temporibus natalis Domini ab eo sacerdotii munus accepit. Et cum eo quidam Gregorius de Carboncello Casinensis monachus in abbatem Terremaioris promotus est, cum quibus duo ex parte pape nuncii veniunt ad cesarem cardinales, magister scilicet Thomas tituli Sancte Sabine presbyter, et magister Oddo Sancti Nycolai in carcere Tulliano dyaconus cardinales. Et tunc cum eis celebrato natali

a) senebal. *c.*

Digitized by Google

apud Sanctum Germanum, ad imperatorem vadit abbas Casinensis predictus, ipsos preeunte dicto abbate Terremaioris; qui a cesare prohibitus, ad suam tunc ecclesiam non accessit.

1228.

Mense Ianuarii denarii novi Brundusini per Ursonem castaldum in Sancto Germano dati sunt, quorum summa fuit 160 unciae, quos magister Fredericus et Fredericus Landus de Malacucclar̄, procuratores ab abbate relicti, distribui particulariter per terram monasterii preceperunt.

Eodem mense clericorum focarie filii et filie iussu imperatoris capiuntur ubique per regnum.

Dicto Casinensi abbati ab imperatore in mandatis datur, ut centum servientes bene paratos inveniat, cum expensis et armis per annum necessariis ad servitium terre sancte.

Dictus magister Fredericus et Fredericus Berardus de Celano vocati ad papam vadunt, quorum alter, scilicet Fredericus Berardus, procurationem recipit Sancti Gregorii in Urbe; alteri vero Farfensis ecclesie rennuit abbatiam.

Archiepiscopus Panormitanus nuntius a soldano ad cesarem rediens, elephantem unum, mulos et pretiosa quedam alia munera ipsi imperatori detulit ex parte soldani.

Mense Februarii Odorisius de Aversa Casinensis monachus a Gregorio papa in abbatem Sancti Vincentii promotus est.

Mense Martii pro centum predictis servientibus collecte sunt de terra monasterii uncie 1200.

Eodem mense Landulfus Casinensis abbas vocatus est a cesare, ut ad ipsum vadat apud Tarentum. Et quibusdam de regno prelatis iniungitur, ut se ad transfretandum debeant preparare.

Digitized by Google

Imperator apud Barolum pascha Domini magnifice celebrat in omni gaudio et exultatione, quia sicut ex litteris tunc didicerat Thome de Aquino Acerrarum comitis ad suum servitium in Syria existentis, illis diebus Coradinus soldanus Damasci mortuus fuerat. Quam ob rem in subsidium terre sancte dirigit Ryccardum de principatu marescalcum suum cum quingentis militibus, qui a Brundusio felici omine transfretavit.

Gregorius papa, celebrato pascha apud Lateranum, post tertium diem ad Sanctum Petrum se contulit, ubi Romani accedentes ad ipsum, cum illum crederent Urbem velle occulte exire, tum propter factum imperatoris, tum pro facto Viterbii, iniuriis multis et contumeliis affecerunt ipsum, et seditio magna contra eum facta est a popularibus.

Mense Aprilis Romanorum exercitus super Viterbium vadit.

Imperator pro subsidio terre sancte ab ecclesiis et personis ecclesiasticis ubique per regnum certam exigit pecunie quantitatem, et tunc de mille ducentis unciis propter hoc impositis terre monasterii, remisit imperator de gratia uncias auri centum.

Gregorius papa Urbem exiens sub fido ducatu, vadit Reate mense Aprilis.

Eodem mense Gregorius papa per suas mandat litteras universis ecclesiarum prelatis et clericis per regnum Sicilie constitutis, sub interminatione ultionis canonice, ne quis eorum imperatori aut baiulis suis dare aliquid pro redemptione, data vel collecta presumat.

Imperatrix apud Andriam filium parit nomine Chunradum; que non multo post, sicut Domino placuit, ibidem in fata concessit.

Imperator regni prelatis et magnatibus coram se apud Barolum congregatis, parato sibi tribunali sub divo propter gentis multitudinem que copiosa

Digitized by Google

erat, proponi fecit et legi subscripta capitula in modum testamenti: ut videlicet omnes de regno, tam prelati quam domini et eorum subditi omnes, in ea pace et tranquillitate viverent et manerent, qua esse et vivere soliti erant tempore regis Guilielmi secundi, relicto tunc regni ballio Raynaldo duce Spoleti, et si deficere imperatorem contingeret, sibi in imperio et regno succederet Henricus filius eius maior; quod si illum absque liberis mori contingeret, Chunradus filius eius minor succederet illi; quod si ambo decederent filiis non extantibus, filii ipsius superstites quos de legitima uxore susceperit, in eodem regno suo succedant; et precipit, ut omnes homines regni sui que statuit debeant iuramento servare; que tamen sic observari mandavit, si in presenti passagio humanitus de ipso aliquid contingeret, nisi aliud testamentum ab eo editum compareret. Hec coram se iurari fecit imperator a duce predicto et Henrico de Morro magistro iustitiario et aliis nonnullis de regno qui interfuerunt. Disposuit etiam, quod nullus de regno pro data vel collecta aliquid daret, nisi pro utilitatibus regni et necessitatibus expediret.

Mense Maii casale quoddam in Apulia, quod Gaudianum dicitur, Melfiensis dyocesis, ob culpe meritum imperatore mandante destruitur.

Domini de Pupplito rebelles facti sunt imperatori.

Romani facta in extrinsecis destructione Viterbii, et optento per vim castro quodam quod Raspampanum dicitur ipsis Viterbiensibus subdito, leti ad Urbem redeunt; quibus recedentibus, Viterbienses in campis castra ponentes, que possunt mala irrogant circum adiacentibus castellis fautoribus Romanorum.

Mense Iunii imperialis exercitus super dominos de Pupplito vadit, quibus Pupplitum auferunt et nonnulla alia castra.

Digitized by Google

Gregorius papa a Reate discedens, vadit Spoletum et exinde Perusium.

Imperator apud Brundusium se conferens, mare intrat, et apud Sanctum Andream de insula iussit omnia navigia parata ad transitum convenire; ac exinde Ydrontum navigans, feliciter ultra mare ad crucis obsequium transfretavit; ubi quid egerit et qualiter in terre sancte recuperatione profecerit, sequens lectio declarabit.

Gregorius papa mense Iulii de Perusio vadit Ascisium, ubi fratrem Franciscum, Minorum fratrum ordinis inventorem, propter duo que fecerat miracula in aperto, in ceco videlicet uno et claudo, quibus visum et gressum reddiderat, canonizavit; et Perusium rediens, ibi anniversarium magnifice celebrat Innocentii pape predecessoris sui.

Eodem mense Iulii mons Iscle subversus est, et operuit in casalibus sub eo degentes fere septingentos homines inter viros et mulieres.

Mense Augusti Marius Rapistrus cessit officio iustitiariatus, et Stephanus de Anglone et Pandulfus de Aquino substituti sunt illi de mandato ducis Spoleti. Qui de Apulia Introducum vadit, et omnes de regno sollicitat infeudatos, ut ad eum vadant cum exfortio suo ad dominorum Popliti rebellium confusionem, qui se contra imperatorem in Capitinnano[a] receperant. Interea imperialis exercitus capit turrem de Renaria et terram quamdam de novo contra imperatorem firmatam, quam totam destruxerunt. Raynaldus dux Spoleti cum imperiali gente dominos Popliti in Capitinnano obsidet; qui cum se tenere non possent, accepta ab eo securitate de personis et rebus suis, se apud Reate contulerunt. Tunc dux ipse Marchiam intrat, ac Bertoldus frater eius circa Nursie provinciam remanet. Qui castrum quoddam quod Brusa dicitur sibi rebelle destruxit, eiusque in-

a) Capitinnañ *c.*

Digitized by Google

colas penis addixit variis et tormentis; et Sarracenorum traditos potestati, quos secum de Apulia duxerat, in ipsis cruciatibus exalare coegit.

Gregorius papa in ducem ipsum, pro eo quod Marchiam intraverat et ammonitus sepius, ut ipsam exiens in pace dimitteret et hoc facere noluit, excommunicationis sententiam promulgavit, eiusdem excommunicationis innodans vinculo omnes sequaces illius. Cumque nec sic revocare posset eundem, vim vi repellere licitum putans, ad Marchie defensionem, que ecclesie suberat, materiali gladio nisus est contra ipsum, qui iam pro parte Marchiam ad opus imperii ceperat occupare; et tunc Iohannem quondam Iherosolimitanum regem, et Iohannem de Columpna cardinalem, cum copioso militari et pedestri exercitu dirigit contra eum. At cum nec sic dux ipse desisteret ab inceptis, arbitratus est ipse papa contra regni filios acies dirigere bellatorum, ut regni statu et pacis quiete turbata, quod dux ipse voluntarius noluit, sic facere cogeretur invitus, et Marchiam dimitteret, quam usque Maceratam cesaris imperio subiugarat. Nam collectis undique Campanie ac maritime viribus, congregavit exercitum, cui quendam Pandulfum de Anagnia cappellanum suum, qui legationis officio fungebatur, et exclusos de regno comites Thomam de Celano et Roggerium de Aquila prefecit capitaneos et ductores.

1129.

Hii mense Ianuarii 18° mensis eiusdem per Ceperanum venientes in regnum clave signati, insulam Pontis Solarati que regni erat ostium, quam quidam Adenulfus Balzanus pro imperatore tenebat, primitus expugnantes, cum se tenere non posset, per vim ceperunt.

Bartholomeus quoque de Supino, qui castrum tenebat Sancti Iohannis de Incarica, et Ryccardus

Digitized by Google

filius domini Robberti de Aquila, qui dominus erat Pastine, metus causa sponte ad mandatum venerunt ecclesie. Et preteriens exercitus flumen Telerii, versus Fundos dirigit castra sua; et cum civitatem ipsam, quam quidam Iohannes de Poli civis urbis Rome pro imperatore tenebat, acriter impugnaret, vi eam obtinere non potuit; sicque confusus nec sine gravi dampno Ceperanum reversus est. Venerat tunc temporis ad Sanctum Germanum Nycolaus de Cicala pro parte imperatoris, et Henricus de Morro magister iustitiarius superius nominatus cum regni filiis, Raone de Balbano comite, Landulfo de Aquino et Stephano de Anglone iustitiario; Adenulfo de Aquino filio nobilis viri Thome de Aquino Acerrarum comitis, Roggerio de Galluccio, aliisque undique congregatis imperatoris fidelibus, ad resistendum hostibus prompta voluntate paratis; domini etiam de Aquino Pandulfus et Robbertus Aquinum pro fide cesaris laudabiliter munierunt. Tunc Landulfus Casinensis abbas Casinum et roccam Iani necessariis omnibus sufficienter munivit, et roccam ipsam dudum iussu cesaris dirutam a parte Sancti Germani, in menibus reparavit. Tunc et homines Sancti Germani mandato iustitiarii summitatem murorum Sancti Germani cesaris dudum imperio dirutam repararunt; seque inermes, armis necessariis ad resistendum hostibus decenter armarunt.

Papalis exercitus, qui clavium signa gerebat, roccam Arcis, in qua quidam Rao de Azia erat pro cesare castellanus, impugnare previdit, set cum in nullo proficerent, non absque lesione gravi, villa ipsius rocce combusta, Ceperanum reversus est. Et tunc quidam de exercitu discurrentes per terram Sancti Benedicti, villas Rivi, Vitellati, et ecclesias sancti Petri et sancti Pauli de Foresta, Dei metu postposito bonis omnibus spoliarunt.

Mense Martii, tertio intrante eodem mense qui

Digitized by Google

dies erat sabbati, papalis exercitus pretermissa civitate Aquini, cum predictis exclusis comitibus terram intrat Sancti Benedicti; qui castrum Pedemontis per vim capientes, licet qui erant in eo, pro viribus restitissent, quadraginta servientes ad ipsius castri custodiam deputarunt. Hii sequenti dominica versus Sanctum Germanum suas acies dirigentes, venerunt usque ubi dicitur Monumentum. Et exinde discedentes, cum nullus de imperiali exercitu hoc magistro iustitiario prohibente, egrederetur ad illos, per Plumbareolam, que metus causa fuerat ab incolis derelicta, iter habentes, et per castrum Pignatarii, quod desertum similiter fuerat, versus Sanctum Angelum Theodici dirigunt gressus suos. Set cum nihil proficerent quia bene munitum erat castrum, et illuc Roggerius de Gallucio cum 40 servientibus missis a magistro iustitiario venerat, abinde recesserunt et versus castrum Teramum[a] profecti sunt; quod vi capientes, quanquam ipsius habitatores optime se pro fide cesaris defendissent, bona diripientes eorum, illud incendio tradiderunt; sicque onerati spoliis in Campaniam sunt reversi. Quibus recedentibus, magister iustitiarius cum imperiali exercitu exiens de Sancto Germano, una cum dominis Aquini super castrum Pedemontis vadit, illud dare destructioni disponens, nisi abbatis et conventus precibus destitisset, sicque in sua reversi sunt. Tunc ad ipsum iustitiarium vires fidelium cesaris undique confluentes, cum eis resistere hostibus se parabat. Mense igitur Martii, 17. mensis eiusdem qui dies erat Veneris, rediens papalis exercitus ad castrum Pedemontis, sequenti die sabbati se in duas dividens acies, per montes et plana milites et pedites iter habentes, eorum quidam versus monasterium et quidam versus Sanctum Germanum dirigunt gressus suos. Quibus cum idem magister iustitiarius, cuius ducebant ani-

a) Teram̃ *c.*

Digitized by Google

mum diversorum consilia in diversum, vellet obstare, ne per montium aditus liber pateret hostibus ad Sanctum Germanum accessus, ipsis per vires oppositas obsistere previdit in monte, mittens ad observandos montium transitus quosdam de nocte milites et balistas. Qui ascendentes hostes pro viribus repellentes, bellum inire cum eis pro fide cesaris minime timuerunt. Cumque in loco ubi est ecclesia sancti Matthei servorum Dei conflictus fieret, rumor ad ipsum iustitiarium, quod sui cum hostibus dimicarent ad Sanctum Germanum pervenit. Qui mox licet inconsulte montem subiens, nec metuens mortis occasum, hostium in medio se obiecit cum suis; quem secutus Adenulfus filius Acerrarum comitis memoratus et nonnulli milites et pedites, qui mori pro fide cesaris non timebant, hostium ictus repellere suis ictibus conabantur. Set cum locus non esset ydoneus ad pugnandum, et viam illam qua itur ad Sanctam Mariam de Albaneto, fugatis imperialibus de supernis papalis iam acies occupasset, cum ex adverso ascendentibus ipse iustitiarius obstare non posset, retrocedere non sine suorum clade coactus est; et tunc cum ipso Adenulfo Acerrarum comitis filio in brachio vulnerato et ex suis admodum paucis in vallo Casinensis monasterii se recepit, ubi per ipsum iustitiarium Iacobus Sinibaldus custos fuerat institutus; reliquos versus Sanctum Germanum ad fugam cogentibus qui habuerant de Marte triumphum. Quos cives Sancti Germani qui cesaris fidem servabant unanimiter receptantes, cum suis omnibus salvos fecerunt, et ea die, quamquam diros et duros paterentur insultus ab hostibus, ita quod enses ignem et iacula non timerent, turribus et menibus insistentes, hostium viribus non cessere. Sic ergo die ipsa, novercante fortuna, de imperialibus optenta victoria, Pandulfus apostolice sedis legatus ab ea parte que dicitur Porta vetus cum

Digitized by Google

nonnullis de maioribus exercitus veniens, sub comminatione depositionis et destructionis perpetue monasterii abbatem prefatum ut sibi ad mandatum pape monasterium redderet et ipsum iustitiarium traderet in manus suas inducere procuravit. Quod cum facere omnino renueret, dicens quod absque gravi et grandi periculo fieri hoc non posset, longo super hoc tractatu habito, quem ego nescio Deus scit, a legato et suis pro magistro iustitiario et hiis qui secum erant prestito iuramento, quod salvi essent, ipsi legato patuit monasterium. Qui statutis in eo militibus et servientibus ultra centum, cum abbate et magistro iustitiario mox ad Sanctum Germanum descendit. Quos cum homines Sancti Germani, quamquam sepius requisiti, non recepissent nisi scirent in vero ipsum iustitiarium liberatum et suos, ea nocte in burgo exteriori eos oportuit pernoctare. Ea vero nocte comes Rao de Balbano cum nonnullis de exercitu imperiali, qui se in Sancto Germano receperant, et plus de morte quam de vita sperabant — metuebant enim, ne a civibus hostibus traderentur — ab hiis qui noctis vigilias custodiebant, de Sancto Germano per posterulas civitatis dimissi sunt liberi, et abierunt in sua, et nihil de suo harnesio ammiserunt. Igitur mane sequenti papalis exercitus terram intrat Sancti Germani, rocca Iani se prius reddente legato; cui homines Sancti Germani iurant ad opus pape, licet inviti. Quo audito et cognito, tremuit omnis terra, que se non poterat ab hoste tueri. Tunc magister iustitiarius liber dimissus est, et se Capuam contulit. Adenulfus etiam de Aquino Acerrarum comitis filius, necnon et Iacobus Senebaldi predictus redierunt in sua.

Post dies vero decem se movens de Sancto Germano exercitus, facta compositione cum iis qui erant in palatio Miniani, Minianum recipiunt, quod heredibus quondam Malgerii Sorelli restituunt; et pro-

Digitized by Google

cedentes inde, Presentianum optinent, Venafrum et Sernia per nuntios se sibi reddunt. Pretam quoque per vim optinent et Vayranum, ac totam terram filiorum Pandulfi usque Calvum, quod similiter recipiunt ad opus ecclesie. Teani necnon civitas et Calenum veniunt ad mandatum pape. Tunc per Francolisium iter habens exercitus, Suessam se contulit sibi pro fide cesaris resistentem; quam longa satis obsidione arctatam cum iam cives inciperent sitis squalore deficere, non curantes arborum et vitium incisiones, — illuc enim venerat apostolice sedis legatus Pelagius Albanensis episcopus — civitatem ipsam recipiunt ad opus pape, necnon et castellum, quod munire servientibus curaverunt; et procedentes inde, versus roccam Draconis dirigunt gressus suos. Quam circumposita obsidione arctantes, villa prius inferiori optenta, et una de turribus per vim capta et[a] diros insultus, facta cum castellano compositione roccam ipsam obtinuerunt. Tunc Gaietani cum castellano castelli componentes, castellum recipiunt ad manus suas. Et tunc per Albanensem episcopum Gaietanorum civitas, quia parere nolunt ecclesie, supponitur interdicto. Tunc etiam, ipso legato mandante, dicto Casinensi abbati castrum restituitur Pedemontis.

Predicti Aquini domini Pandulfus et Robbertus, civitate Aquini relicta se Capuam conferunt, ibidem una cum magistro iustitiario et Nycolao de Cicala, qui erant in ea, ad cesaris servitium moraturi.

Aquinum ipsis recedentibus dominis venit ad mandatum ecclesie, Pontecurvum etiam et tota terra monasterii. Roccam Bantre, in qua quidam erat castellanus Apulus, quidam ipsius legati clericus Oddo de Machilone nomine recipit ad opus pape, data eidem castellano quadam pecunie quantitate. Tunc quidam Guilielmus de Sora, qui pro imperatore

a) et post d. i. 2. 3. *sed vox non legitur in c.*

Digitized by Google

Traiectum tenebat et Sugium, ea legato reddidit ad opus ecclesie.

Gaiete civitas multis inducta suasionibus et promissis in partem cedit ecclesie, et castellum, quod cesar in ea fieri fecerat multis laboribus et expensis, diruitur, et omnis eius structura in mare proicitur. Quidam tamen Gaietanorum, in fide cesaris radicati, de civitate relictis propriis abierunt. Tunc Roggerio de Aquila comiti Sugium restituitur et Traiectum.

Illis diebus predictus Guilielmus de Sora a quodam Taffuro, cive Capue castellano rocce Guilielmi, capitur et custodie traditur carcerali.

Beneventani, qui Romane ecclesie suberant, audito quod papali exercitui sic prospere cederet, in Apuliam discurrentes, predam boum et animalium aliorum magnam ceperunt. Quibus cum predictus comes Rao de Balbano in reditu se opponeret, ab eis devictus est et fugatus: propterea magister iustitiarius, collectis undique viribus et hiis qui imperatoris fidem servabant, ab ea parte que dicitur Porta summa divastat in exterioribus Beneventum.

Fratres Minores ubique per regnum iussu Raynaldi ducis Spoleti expelluntur de regno, cum diceretur quod ipsi ad prelatos civitatum apostolicas tulerint litteras, ut homines inducerent, quod se deberent reddere domino pape. Tunc et monachi Casinenses de suis obedientiis captis omnibus que habebant, expelluntur ipso duce mandante, et metus causa multi ex ipsis mutare habitum sunt coacti.

Papalis exercitus consilio inito versus Capuam vadit, et a parte Anglene per triduum moram fecit; erat enim civitas Capue viris munita et viribus, que fidem imperatori integre conservabat. Post triduum vero inde se movens papalis exercitus, versus Aylanum dirigit castra sua, quod castellum predictus Acerrarum comes tenebat; set qui erant intus, cum se posse defendere desperarent, nepote ipsius comi-

Digitized by Google

tis abbate Casinense partes suas interponente aput legatum, castrum ipsum recipit ad manus suas. Indeque procedens exercitus vadit Aliphiam, quam licet pro viribus renitentem, post diros insultus factos in eam per vim optinet, et ad opus illam recipit ecclesie: similiter et castrum Pedemontis, quod erat comitis memorati; turris tamen castri ipsius est ad fidem ipsius comitis conservata. Tunc et civitas Telesie legato se reddit causa metus.

Papalis exercitus per terram Iohannis San Fraymundi, quam sibi pro parte subegit, transiens, occurrentibus illis de Benevento, se contulit Beneventum; et tunc ipsi Beneventani cum papali exercitu et cum viribus suis vicinos adversarios vehementer impugnant, Padulem et Apicem, cum se tenere non possent, recipiunt. Cippalonum comburunt, munitione superstite remanente. Casalia Montis Fusculi igne cremant; ubi adveniente rumore, quod cesar de Syria in Apuliam venerat, papalis exercitus causa metus cepit dissolvi. Dominus Iohannes de Columpna cardinalis et Iohannes rex quondam Iherosolimitanus et Lombardorum copiosus exercitus Raynaldum ducem Spoleti velut hostem ecclesie persequentes, illum exire Marchiam et in regnum redire compellunt, et receptantem se in Sulmona tenent obsessum. Tunc castrum Pectorani recipiunt.

Romani super Viterbium vadunt, et civitatem ac castrum quoddam ad eam pertinens devastantes, quod Monasterium dicitur, ad Urbem reversi sunt.

Tunc Pelagius legatus predictus nuntios ad Iohannem de Columpna cardinalem et Iohannem regem quondam Iherosolimitanum sub celeritate transmittit, ut ad se venire festinent. Qui ad vocationem legati ab obsidione recedentes civitatis Sulmone, per vallem Sangri in comitatum Molisii veniunt, Alphidenam vi capiunt, et castellum eius, in quo se quidam Vinciguerra de Aversa receperat cum gente sua,

Digitized by Google

et ipsum et suos duxerunt captivos. Skintronem recipiunt, villam castelli de Sangro comburunt.

Comes Campanie cum militari et pedestri exercitu super Soram vadit, illam ad opus pape recipit, munitione superiori se pro cesare tenente; recipit etiam Arpinum et Fontanam, vallem quoque Soranam et totam Marsiam. Rex vero quondam Iherosolimitanus cum Iohanne de Columpna cardinale flumen Vulturni transiens, Campanorum exercitui, qui ob metum imperatoris, de quo fama erat quod in Apuliam advenisset, apud Telesiam repedaverat, se coniungit, et inde progrediens totus exercitus, supra Caiatiam vadunt.

At imperator de Siria in Apuliam veniens, aput Brundusium ad expugnandos Lombardorum et Campanorum hostiles cuneos gentem congregat, litteras de felici adventu suo in Siciliam et Calabriam mittit, fideles suos de Capua hortatur et animat ad fidelitatem suam, mittens ad illorum auxilium dictum Thomam de Aquino Acerrarum comitem, et celerem succursum suum promittens eisdem.

Tunc ad eum vadit dux prephatus cum suis liber exiens de Sulmona, magister iustitiarius, et alii qui fidem servaverant incorruptam.

Illis diebus milites nonnulli strenui Teutonici de Siria venientes ad portum Brundusii applicuerunt; quorum fretus auxilio imperator qualiter cum eis et regni fidelibus in recuperatione terre profecerit, premisso tamen quod in terra sancta egerit ipse, quod silentio pretereundum non est, sequens lectio declarabit.

Igitur cum adhuc esset in Siria imperator, hec in regnum de ipso fama pervenit: quod 15. Novembris primo preteriti Ioppen veniens cum christianorum exercitu, ad rehedificationem castri ipsius intendit, ut facilior fieret in Iherusalem processus, et dum exercitus per terram necessaria cum same-

Digitized by Google

riis[31] sufficienter mittere nequivisset, quilibet pro facultate sua barcas in portu Acconitano oneraverat. Set mutato aere et turbato mari, tanta subito tempestas inhorruit, ut vascella cum victualibus nullatenus ad exercitum ferri possent: et cum Christi exercitus in multa anxietate tunc esset, fere omne consilium exercitus iam desperabiliter murmurantes, nil aliud superesse videbant, quam in Acon redeundum. Qui dum in tali essent discrimine positi, misericors et miserator Dominus, qui facit post tem-
Tob. 3, 22. pestatem tranquillum et prope est omnibus invocantibus ipsum, serenato mox aere, mare tumidum pacavit, tantaque navium et barcarum multitudo venit Ioppen, ut omnis defectus prius habitus in plenitudinem omnium necessariorum et habundantiam mutaretur. Ab illo tempore ulterius tantam fecit Deus aeris temperiem, ut indifferenter et magna et minima vascella irent et redirent per mare, ita quod omnis copia necessariorum in terra semper est habita. Tunc de communi omnium consilio cepta sunt edificia castri Ioppen in fossatis et muris erigendis, quod erit memoriale in evum omni christianitati, quia per Dei gratiam ex nimia devotione et affectu quem imperator et omnis populus circa idem opus habebat, et laborabat incessanter tota die, ante dominicam caput quadragesime usque adeo fuit promotum, quod a principio sue inchoationis nunquam extitit adeo forte et bene factum. Interea vero dum hec sollicite agerentur, nuntii soldani et imperatoris indifferenter ibant hinc inde, tractantes de bono pacis et concordie. Soldanus vero idem et frater eius, qui vocabatur Sarech, cum innumerabili exercitu iuxta Gazeram iacebant ad unam dietam, et soldanus Damasci cum suo magno exercitu erat aput Neapolym, per unam similiter dietam distans ab exercitu christiano; et dum de restitutione tractaretur terre sancte,

31) i. q. sagmeriis, equis clitellariis.

Digitized by Google

dominus Iesus Christus, qui est sapientia Patris, sua solita providentia sic ordinavit, quod soldanus restituit[32] sanctam Iherusalem ipsi imperatori et christianis cum omnibus tenimentis suis, excepto quod templum Domini deberet esse in custodia Sarracenorum, quia diu consueverant orare ibidem, et ut liberum introitum et exitum habeant illuc accedentes orationis causa, et christianis similiter orationis causa sit expositum. Villam etiam que dicitur ad Sanctum Georgium et casalia que sunt ex utraque parte vie usque Iherusalem reddidit. Bethleem quoque et casalia que sunt inter ipsam et Iherusalem restituit. Nazareth etiam cum suis tenimentis, et cum casalibus que sunt inter Accon et Nazareth, reddidit in manus christianorum. Redditum est etiam castrum Zorontis cum suis tenimentis pertinentiis et villis. Nec non civitatem Guidonis[a] cum tota planitie que sibi attinet reddidit, set[b] omnes terras, quas christiani tempore pacis habebant et in pace tenebant. Licebit autem ex pacto imperatori et christianis rehedificare civitatem sanctam Iherusalem in muris et turribus, castrum Ioppen et castrum Cesaree, Montem Fortem et castrum novum, quod firmari hoc anno inceptum est in montanis. Verisimile enim videtur, quod si tunc imperator cum gratia et pace Romane ecclesie transisset, longe melius et efficacius prosperatum fuisset negotium terre sancte. Set quantam in ipsa sua peregrinatione persecutionem pertulerit ab ecclesia, cum non solum quod pro velle ipsum dominus papa excommunicaverit, verum etiam quod ipsum excommunicatum scirent et tamquam excommunicatum vitarent eundem patriarche Iherosolimitano mandavit, magistris domorum Hospitalis et Templi: propter quod non absque sui culminis gravi iniuria suum in exercitu christiano iussit preconium subticeri, et ne terre Febr. 18.

a) Sydonis 2. 3. b) sed et 2. 3. 32) v. Legg. II, 260.

Digitized by Google

sancte dissolveretur negotium, ad quod ipse imperator pro viribus incumbebat et intendebat, ipsi exercitui super Teutonicos et Longobardos magistrum domus Teutonicorum et super homines regnorum Iherusalem et Cipri Ryccardum Filangerium marescalcum suum et quendam Oddonem de Monte Beliardo prefecit capitaneos et ductores; et ob hanc causam soldanus ipse cum sciret ipsum imperatorem tali odio ab ecclesia persecutum, vix cum eo componere inductus est. Composuit tamen sic: quod usque ad finem treuguarum pacem sibi ad invicem observarent, captivi omnes hinc inde sue libertati restituerentur; et sic receptis ab ipso soldano terra sancta et locis predictis, de consilio omnium peregrinorum ipse in Iherusalem profectus est, ubi eo die, quo civitatem sanctam ingressus est imperator, archiepiscopus Cesaree nuncius patriarche adveniens, civitatem ipsam et specialiter sepulchrum Domini supposuit interdicto de mandato patriarche ipsius, primitias recuperationis ipsius non benedictione sed anathemate prosecutus. Preterea qualiter contra ipsum imperatorem aput Accon postmodum redeuntem predicti patriarcha, magistri domuum Hospitalis et Templi se gesserunt, utpote qui contra ipsum intestina bella moverunt in civitate predicta, hiis, qui interfuerunt, luce clarius extitit manifestum.

Ceterum quia ad regni subsidium, quod ut superius diximus Romana sic ceperat ecclesia occupare, necessario de Siria rediit imperator, statim nuntios suos misit ad papam quosdam fratres de domo Teutonicorum, per quos ipsius habere gratiam supplicat, et esse velle ad suum et ecclesie mandatum exponit.

Papalis exercitus firmata obsidione super Caiatiam, machinis et viribus suis illam vehementer impugnat; et licet occupaverint civitatem, arcem tamen

Digitized by Google

vi capere nequiverunt, hiis qui erant in ea se pro cesare tuentibus contra eos.

Mense Iunii Gregorius papa predictus fratrem Franciscum, innocentis vite virum, qui institutor ordinis fuit fratrum Minorum, aput Perusium de fratrum suorum consilio duxit sanctorum catalogo ascribendum, mandans ubique terrarum diem quo solo carnem et celo spiritum reddidit, quarto silicet Nonas Octobris [a], annis singulis sollempniter excolendum.

Item imperator ipse moram in Apulia faciens, et congregans ad hostium regni repulsam exercitum copiosum, suos pro pace ad papam legatos misit, Reginum videlicet et Barensem archiepiscopos, nec non et magistrum domus Teutonicorum. Qui Caiatiam venientes, que a papali exercitu tenebatur obsessa, cum litteris Albanensis episcopi et cardinalis Sancte Praxedis ad Romanam curiam sunt profecti. Qui cum in nullo profecerint, redierunt. Tunc in Gaieta per papam potestas constituitur Iohannes de Iudice civis Anagninus ad petitionem Gaietanorum. Tunc etiam Adenulfus de Aquino filius Acerrarum comitis Atinum recipit imperatore mandante, et Philippus de Aquino recipit castrum Celii.

Imperator cum crucesignatorum exercitu contra clavigeros hostes properat in terram Laboris. Tunc dominus Iohannes de Columpna cardinalis sub specie afferende pecunie pro stipendiis exercitus ad papam vadit.

Pelagius Albanensis episcopus et rex quondam Iherosolimitanus, cognito quod venturus erat Capuam imperator, rupta obsidione et combusta machina que vulgo dicitur trebuccettum, quod multis sumptibus fecerant, Teanum se conferunt, ubi non absque timore suas acies ponunt a Caiatia discedentes.

a) Octobr̃ *c.*

Digitized by Google

Tunc Roffridus archipresbyter Sancti Germani per Albanensem episcopum, papa mandante, in Teanensem episcopum est assumptus.

In Apulia illis diebus quidam Paulus de Logotheta imperialis iustitiarius membratim trucidatus est ab hiis, qui odio imperatorem habebant.

Imperator cum fortunato crucesignatorum exercitu venit Capuam mense Septembris, et ab ista parte Capue Sarracenorum cuneos ordinavit, seque Neapolym contulit eris et gentis a civibus auxilium petiturus.

Tunc civitas Sanctagathensis sponte venit ad mandatum ecclesie, et se reddidit domino pape.

Comes Roggerius de Aquila filium suum recipit, quem in Sicilia obsidem tenuerat imperator.

Pelagius Albanensis episcopus pro defectu solidorum, quos habere non poterat, capi iubet thesaurum ecclesie Casinensis et ecclesie Sancti Germani per Calinensem episcopum, cum quo clerici Sancti Germani in certa quantitate pecunie convenerunt, ne thesaurum ecclesie asportaret.

Imperator a Neapoly Capuam rediens, movet exinde castra sua, et veniens Calvum, ubi nonnulli de papali exercitu convenerant ad defensam, illam fecit undique impugnari, et tunc captos quosdam de Campania suspendi iubet. Et tandem Calvum recipit ad mandatum et fidelitatem suam. Indeque non obstantibus hostibus per Ryardum habens transitum ad Sanctam Mariam de Ferraria venit indempnis; ubi per triduum moram faciens Vayranum recipit, Aliphiam et Venafrum et totam terram filiorum Pandulfi.

Dictus vero Pelagius Albanensis episcopus, et rex quondam Iherosolimitanus per Mefinum iter habentes, cum toto exercitu Minianum venerunt, et inde celeri fuga petierunt Sanctum Germanum.

Illis diebus homines Sancti Germani timentes, ne papalis exercitus aut imperiali cederet aut victus

Digitized by Google

succumberet, suppellectilem suam et queque pretiosa ad loca transtulerant tutiora. Tunc per biduum in Sancto Germano moram protrahens papalis exercitus, frumento vino et aliis necessariis munire roccam Iani et Casinense monasterium cogitabat; set acceleratus per nuntios Sancti Germani ad terram ipsam properat imperator; moxque papalis exercitus dissolutus, de Sancto Germano exiens, gressu prepete in Campaniam est reversus.

Et tunc metus causa qui in Casino statuti fuerant et in rocca Ianule servientes, dimissis ipsis munitionibus recesserunt. Set in Casino se recipiens Albanensis episcopus, redire ad monasterium milites et servientes coegit.

Tunc cum ipso legato Aquini et Aliphie episcopi ascenderunt Casinum, et in Sancto Germano per ipsum legatum prohibitum est celebrari divina. Ceteri vero prelati qui cesserant in partem ecclesie, Romam se contulerunt.

Imperator ipse aput Sanctum Thomam de Strata sua castra ponens tertio Non. Octobris, villam Pedemontis que dicitur Sancte Lucie, suis dedit in direptionem et predam. Castrum Pedemontis dominis Aquini concessit.

Tunc ecclesia sancti Matthei servorum Dei a Sarracenis qui erant in exercitu imperiali, bonis est propriis spoliata, pre timore paucis aut nullis remanentibus in eadem.

Tunc etiam vallum Casinensis monasterii est mandato cesaris hinc inde fortiter impugnatum, set pugnatores nec in aliquo profecerunt. Illuc venientes ex parte civitatis Suesse iudex Taddeus et alii, civitatem ipsam cesari reddiderunt, ad quam recipiendam, concesso eis privilegio quod pro universitate petierant, continuo dirigit imperator.

Tunc Presentianum rocca Bantre Sernia et Aliphia ad mandatum cesaris redierunt. Similiter et

Digitized by Google

tota terra monasterii, Arpinum quoque et Fontana. Cumque ad recipiendam Soram dictum Acerrarum comitem mitteret imperator, ipsum Sorani recipere contempserunt.

Tunc quidam comes Maio de Romania cum nonnullis Grecis militibus de Romania ex parte Commiano ad imperatorem cum magnis muneribus nuntius venit.

Tunc in rocca Ianule quidam de Calabria castellanus constitutus. In Sancto Germano per imperatorem baiuli ordinantur Guilielmus de Bantra et Matheus Dionisius[a]. In tota terra sancti Benedicti Raynerius Belegrini et Bartholomeus de Bantra camerarii ordinantur. In rocca Bantre Thomas de Magistro castellanus ponitur.

Imperator suas in Lombardiam et Tusciam et Romanniolam[b] litteras dirigit in hac forma:

Fredericus etc. potestatibus consulibus et consilio civitatum Lombardie, fidelibus suis etc. Ut de nostrorum felicitate successuum certa vos nova letificent, vestris duximus desideriis presentibus intimandum, quod nos de ultramarinis partibus prospere per Dei gratiam redeuntes, de inimicis nostris qui regnum nostrum invaserant feliciter triumphavimus, dum audientes nos contra eos in manu valida et potenti venturos, non expectatis aut expertis viribus nostris, in Campanie finibus fuge sibi presidium elegerunt. Sicque Domino cooperante, et nos comitante iustitia que de celo prospexit, quod ipsi de regno nostro, nobis absentibus, per anni dimidium occupaverant, nos brevi dierum spatio recuperaverimus et revocavimus ad demanium et dominium nostrum. Volentes igitur imperii et regni nostri quietem et pacem cum consilio vestro disponere, ac in Teutoniam e vestigio properare, fidelitatem vestram monemus et hortamur attentius, firmiter ac districte precipiendo mandantes, quatinus hiis receptis litteris,

a) dionis. *c.* b) Romanolam *c.*

Digitized by Google

n e quis et armis decenter armati vestrum ad nos festinetis accessum, quoniam nos universis et singulis pro sui qualitate servitii curabimus respondere. Datum aput Sanctum Germanum 3. *Non. Octobris* 3. *indictionis.*

Civitas Teani imperatori se reddidit, data optione episcopo remanendi in regno et episcopatu suo, vel exeundi si vellet.

Demanium curie Casinensis per dictos camerarios totum applicatur fisco imperiali.

Ad roccam Ianule vinum et victualia deferuntur.

Quidam Leo Crinutus Gaietam vadens ex parte imperatoris ut se redderet imperatori, ab ipsis Gaietanis interfectus est.

Imperator mutato castellano in rocca Ianule, eam Pandulfo et Robberto dominis Aquini, nec non castellum Pontiscurvi et castellum Novum committit. Item ducentos milites mittit in Marsiam, que tota rediit ad fidelitatem suam excepta turre de Foce.

Bertoldus frater ducis Spoleti se in Marsiam contulit, imperatore mandante.

Imperator a Sancto Thoma movens castra sua 14. mensis Octobris, pluvia ingruente reversus est ad Sanctum Germanum; ibique per dies septem moram faciens, inde digressus est, iter faciens versus Aquinum, suas orbis principibus dirigens excusatorias super facto terre sancte, super quo ipsum falso detulerat patriarcha Iherosolimitanus ad dominum papam, quod cum soldano treuguas firmaverit in ignominiam nominis christiani; super quo testimonium invocat venerabilium Wintoniensis et Cicestrensis episcoporum, magistrorum domus sancti Iohannis et Teutonicorum, marescalci domus Hospitalis, et fratris Aymarii, fratrum quoque Predicatorum, qui treuguis initis interfuerant.

Illis diebus antemurale cecidit portarum monasterii Casinensis.

Tunc nobiles quidam Romani ad imperatorem

Digitized by Google

aput Aquinum veniunt ex parte senatus populique Romani; cum quo moram per triduum facientes, ad Urbem reversi sunt.

Tunc etiam iussu imperatoris pro munienda terra Sancti Germani, quod homines terre ipsius ab imperatore petierunt, domus nonnulle hinc inde ex parte Corarie et Vallis funditus diruuntur.

Imperator de Aquino Soram se contulit, quam suis licet imparem viribus renitentem, vi cepit 4. stante Octobris in festo apostolorum Symonis et Iude, et facta est cibus ignis, Campanis militibus, qui ad civitatis ipsius defensam congregati fuerant, in Campaniam fugientibus per montana, nonnullis civium igne ferroque peremptis. Sora[a] vi capitur et concrematur. Versus:

Vi caperis, vi capta peris, merito peritura.
Sora ruis, tua dampna luis, sero reditura.

Arx tamen Sorelle se ad opus tenet domini pape.

Tunc a Taffuro castellano rocce Guilielmi traditus in manus imperatoris Guilielmus de Sora cum quibusdam aliis, suspensus est extra Soram.

Imperator mense Novembris per Insulam filiorum Petri redit Aquinum, ubi diem festum celebrat beati Martini.

Magister domus Alamannorum a papa rediens, letos ad imperatorem rumores defert de compositione inter papam et ipsum. Idem quoque domno Thome de Capua tituli Sancte Sabine presbytero cardinali obviam in Campania vadit, cum quo ad imperatorem venit Aquinum cum forma concordie, 4. stante mense Novembris, et eodem die cum ipso cardinale se contulit aput Sanctum Germanum.

De Romania quidam Greci cum dextrariis in sellis et frenis aureis et cum pannis sericis auro textis, et cum innumeris aureis nummis, que ipsi im-

a) *haec scriptoris manu in margine habentur codicis.*

Digitized by Google

peratori representant, pridie ante exitum mensis Novembris ad ipsum imperatorem venerunt.

Tunc etiam littere facte sunt per imperatorem de remissione offense, si quam abbas fecerat vel monachi Casinenses post inter ipsum et papam ortam discordiam. Et littere alie ad homines abbatie, ut sicut prius abbati et monachis Casinensibus respondeant et intendant. Terram totam et loca monasterii ubicumque per regnum posita Deo et beato a) Benedicto restituit.

Dictus Albanensis episcopus consilio et suasione dictorum cardinalis et magistri domus Hospitalis Teutonicorum, permittente imperatore, cum Aquinate et Aliphanense episcopis, et cum Campanis militibus qui se cum ipso Albanensi episcopo in Casino receperant, salvi exeunt; et tunc reddidit ipsis episcopis suam gratiam imperator, et monasterium ac tota terra sua cure committitur magistri domus Alamannorum predicti; qui quendam de domo sua fratrem Leonardum procuratorem constituit nomine suo usque ad reditum suum ab Urbe. Ad quam ipse magister domus Teutonicorum iterum vadit iussu imperatoris una cum Albanensi episcopo pro quibusdam capitulis, pro quibus inter ipsum et dominum papam discordia erat.

Tunc in Venafro Sernia et Teano pecuniarie exactiones fiunt, imperatore mandante. In Sancto Germano et per totam abbatiam annona pro equis imperatoris exigitur a camerariis ordinatis ab eo, superius nominatis, ab universis clericis terre sancti Benedicti.

Magister Thomas cardinalis de Sancto Germano se movens, vadit Suessam. Imperator contendit Capuam, ubi cum ingenti gaudio natale Domini celebrat. Et tunc multos de Sora, qui captivi tenebantur ibidem, sue reddidit libertati.

a) D. 1.

Digitized by Google

1230.

Mense Ianuarii imperator per quendam fratrem Senbottum de domo Teutonicorum mandat dicto fratri Leonardo procuratori Casinensi, relicto a magistro domus Teutonicorum, ut de Sancto Germano et alia terra monasterii 40 eligeret homines ad custodiam monasterii Casinensis. Qui iussu imperatoris eos elegit, sacramento ab eis prestito sub hac forma:

Ego talis iuro ad hec sancta Dei euangelia, quod ab hodie in antea fideliter custodiam et salvum faciam monasterium Casinense, personas monachorum et aliorum, qui pro parte magistri domus Alamannorum in ea fuerint constituti, et res eorum et monasterii. Non ero in facto consilio vel consensu, qualiter in alterius deveniat manus, nec ego illud reddam, quamdiu custodie deputatum est magistri domus Teutonicorum, et ego ibi mansero.

Imperator de Capua se movens versus Apuliam, aput Melphiam vadit, ubi ad eum vadunt Reginus archiepiscopus et dictus Teutonicorum magister a Romana curia redeuntes, qui et iterum missi a cesare, ad papam vadunt mense Ianuarii.

Mense Februarii, primo die mensis eiusdem, Rome Tyberis fluvius per alluvionem usque adeo inundavit, quod occupavit de domibus Urbis usque ad Sanctum Petrum et usque ad Sanctum Paulum; quod tanti causa timoris Romanis omnibus extitit, ut mox de communi consilio, metu mortis, dominum papam ad Urbem de Perusio revocarent. Qui rediens, a senatu populoque Romano ingenti cum gaudio est receptus.

Reginus archiepiscopus et magister domus Teutonicorum ab Urbe ad cesarem revertuntur, quem apud Precinam inveniunt.

Eodem mense quidam magister Guilielmus de Capua imperatoris notarius, venit ad Sanctum Germanum cum litteris imperialibus, ut si quis esset

Digitized by Google

vel esse vellet in apparatu militari ad servitium imperatoris, ipse imperator immunem eum ab omni servitio faceret, et de armis et equis suis esset ad redditum suum[33].

Mense Martii dictus cardinalis Sancte Sabine de Suessa discedens Gaietam se contulit, ubi tunc episcopus venerat Tusculanus, qui vocaverat ipsum.

Iterum autem predicti Reginus archiepiscopus et magister domus Teutonicorum ad papam redeunt; et alter eorum silicet magister domus Teutonicorum Gaietam vadit, cum quo dictus cardinalis redit ad Urbem. Tusculanus autem tunc venit Pontemcurvum cum dicto fratre Leonardo. Quique a Pontecurvo Ceperanum vadit, per quos transitum habens Reginus archiepiscopus, ad Urbem profectus est; ubi pro compositione inter papam et cesarem facienda dux Austrie dux Carinthie et dux Moravie[34] venerant simul cum patriarcha Aquilegensi et Salseburgensi archiepiscopo.

Tunc frater Leonardus in rocca Draconis castellanum ponit Anneum de Rivo Matricio.

Dictus Tusculanus revocatur ad Urbem; qui cum tribus aliis cardinalibus et cum principibus Alamannie supradictis pacis bonum inter papam et cesarem electi specialiter tractaverunt.

Quedam Apulie civitates, silicet Civitate, Alarinum, Sanctus Severus, Casale novum et Fogia, veniunt ad mandatum imperatoris, que sibi antea rebelles extiterant, et redeunt ad mercedem suam.

Mense Aprilis duces predicti cum Regino archiepiscopo ac magistro domus Teutonicorum redeuntes a papa cum tractatu et forma concordie, in Apuliam ad cesarem vadunt; ubi cum eo aput Fogiam pascha Domini celebrant.

Decimo die mensis eiusdem Philippus de Citro comestabulus Capue magister est operis Sancti Ger-

33) i. e. ad expensam imperatoris. 34) i. e. Meranie.

Digitized by Google

mani per cesarem institutus, et litteras imperiales ad homines terre ipsius et ad alios omnes de terra monasterii detulit et mandatum, quatinus super facto munitionis terre Sancti Germani sibi intendere et respondére deberent in faciendis muris, ubi opus esset turribus et fossatis; exceptis hominibus Sancti Angeli Theodici, quod castrum muniri precipit imperator.

Apr. 4. Gregorius papa in die sancto Iovis Raynaldum dictum ducem Spoleti excommunicat, et Bertoldum fratrem eius.

Stephanus de Anglone terre Laboris iustitiarius, imperatore mandante utramque Insulam filiorum Petri et Solaratam Castellucium et Pastinam recipit, et custodiri facit ad opus imperatoris, Broccum et Pesclum Soldulum destrui et everti fecit, illorum cogens incolas ad loca alia demigrare, muros evertens Pastine, nec non turres ipsius et predictam Insulam similiter, tamque ipsam Insulam quam castrum Pastine igne combussit.

Dux Austrie Lympuldus nomine cum patriarcha Aquilegensi et aliis supradictis ab imperatore de Apulia rediens, et ad papam vadens cum eis, ad Landulfum Casinensem abbatem et conventum eiusdem ex parte imperatoris litteras detulit in hac forma:

Fredericus etc. venerabili abbati Casinensi, et conventui eiusdem etc. Ecce quod ad supplicationem dilecti principis nostri ducis Austrie et Stirie, ac venerabilis magistri domus Alamannorum devoti nostri, recepimus vos de habundantia pietatis nostre in gratiam magestatis nostre, omnem offensam quam contra nostram excellentiam pro presenti discordia inter nos et domnum papam habita a principio dissentionis usque in hodiernum diem decimum octavum Aprilis tertia indictione visi estis commisisse, penitus relinquentes. Ceterum ea que vobis predictus dux et magister Teutonicorum re-

Digitized by Google

tulerint ex parte culminis nostri, indubitanter credatis. Datum Fogie etc.

Eodem mense Aprilis in Grecorum imperio factum est prelium inter Grecos, in quo Commiano captus est, et utroque lumine orbatus.

Mense Madii Alamannie principes a papa ad cesarem redeunt, relicto Regino archiepiscopo, cum quo Sabinensis episcopus et Thomas Sancte Sabine cardinalis pro absolutione imperatoris in regnum veniunt. Et premittentes ad ipsum imperatorem magistrum domus Alamannorum, qui venisse cardinales annuntiat, ipsumque imperatorem ut veniat versus Capuam accelerare debeat, cardinales ipsi cum regni prelatis, qui a facie imperatoris fugerant, et in regnum sub spe compositionis inter ecclesiam et ipsum redierant, cum eisdem elegerunt aput Sanctum Germanum facere stationem.

Tunc imperatoris iussu fossata et muri Fogie Casalis novi et Sancti Severi replentur et sternuntur ad solum. Quod cum ipsis cardinalibus innotesceret, qui prevenire imperatorem voluerant, versus Capuam properantes, a Teano ad Sanctum Germanum reversi, prelatos omnes excepto abbate Casinense redire Ceperanum iusserunt, et ipsi se mox cum predicto Casinense abbate qui eos est e vestigio subsecutus Capuam contulerunt. Ubi penultimo Madii ad eos veniens imperator, cum formam non acceptaret concordie, quia Sanctam Agathen et Gaietam retinere volebat ecclesia, recedentes a Capua, Suessam se conferunt cardinales. Ubi cum Gaietanis loquentes, quos sub securo ducatu abbatis Casemarii, magistri Petri de Vinea, et Philippi de Citro comestabuli Capue ad se venire fecerant, cum ipsos ad imperatoris vota flectere nequivissent, ad Sanctum Germanum reversi sunt. Ubi cum diu esset de concordie forma tractatum, nec posset, actore faciente discordie, consummari, oportuit iterum magistrum

Digitized by Google

domus Teutonicorum ad domnum papam simul cum Regino de Lombardia episcopo laborare, qui serio ad imperatorem venerat pro pace inter ipsum et ecclesiam reformanda. Qui cum sine effectu rediret, consequenter ad papam redeunt, et tunc cum eis quidam frater Gualo mittitur de ordine Predicatorum, forma concordie acceptata; et ipse papa Urbem exiens, venit aput Criptam ferratam. Imperator vero de Capua iam venerat ad Sanctum Germanum, ubi dictus frater Gualo in hora serotina allocutus est ipsum; et ad verbum illius satisfacere ecclesie annuit imperator, propter quod in signum letitie in Sancto Germano sunt per omnes ecclesias signa pulsata, et item frater Gualo ad papam, quem aput Anagniam repperit, sub festinantia remeavit.

Igitur die Martis, nono stante Iulii, in festo sancti Appollinaris predicti Sabinensis episcopus et Sancte Sabine cardinalis in maiori ecclesia Sancti Germani, — presentibus patriarcha Aquilegensi, Salseburgensi archiepiscopo, Ratysponensi et Regino episcopis, Carinthie et Moravie[35] ducibus, principibus Alamannie (tunc enim dux Austrie graviter infirmabatur) astantibus quoque ibidem regni prelatis, Panormitano Regino et Barensi archiepiscopis, nec non Casinensi Casemarii et Sancti Vincentii[a] abbatibus et prelatis aliis, qui causa metus de regno secesserant, Raynaldo dicto duce Spoleti, et Thoma de Aquino Acerrarum comite, Henrico de Morra magistro iustitiario aliisque regni iustitiariis et baronibus ac plebeis, — de satisfaciendo sancte Romane ecclesie pro hiis, quibus excommunicatus fuerat, recipiunt ab imperatore publice iuramentum, tunc in anima sua iurante pro eo Thoma de Aquino Acerrarum comite, et prelatis ac principibus Alamannie iurantibus cum eo subscripta capitula. Tunc Salseburgensis archiepiscopus ad imperatoris excusationem longo tenuit

a) de Vulturno *inserunt* 2. 3.

35) i. e. Meranie.

Digitized by Google

sermone diem, cui dictus Sancte Sabine cardinalis luculenta non minus oratione respondit.

Privilegium principum Alamannie [36].

In nomine Domini. Amen. Nos Bertoldus Aquilegensis patriarcha, et . . archiepiscopus Salseburgensis, . . episcopus Ratysponensis, Lympuldus Austrie ac Stirie, . . Carinthie, et Octo Moravie [37] *duces, Dei gratia principes imperii, per presens scriptum notum fieri volumus universis, quod inter sacrosanctam Romanam ecclesiam matrem nostram et dominam, et serenissimum dominum nostrum Fredericum Romanorum imperatorem semper augustum, Iherusalem et Sicilie regem, convenit, quod de communi eorum voluntate tractabitur de via invenienda, qualiter ad ipsum domnum imperatorem cum honore ecclesie, Gaietana et Sancte Agathe civitates, et omnes cum bonis suis de regno Sicilie quos in fide sua recepit ecclesia et in ecclesie devotione perdurant, revertantur. Ad quem tractatum datus est annus, nisi ante via valeat inveniri, ad quam inveniendam dicta mater ecclesia curam et sollicitudinem adhibere promisit, nec ultra terminus nisi de consensu partium prorogabitur. Set si, quod absit, infra ipsum terminum via inveniri non possit, ex tunc per arbitros communiter eligendos procedetur in via, ut dictum est, eligenda, quorum sint duo ex parte ecclesie et duo ex parte imperatoris. Qui si concordare non poterint, quintum eligent, et dicto maioris partis stabitur. Prestitit autem dominus imperator iuramentum per Thomam de Aquino Acerrarum comitem de mandato suo in anima sua iurantem, quod interim predictas terras et homines non offendet nec permittet offendi a suis, et viam, que invenietur per communem tractatum sancte Romane ecclesie et eiusdem domini imperatoris, vel per arbitros, ipse domnus imperator observabit.* Iul. 23.

36) Authenticam eius formam ex regesto Gregorii IX. dedi Legum T. II. pag. 270. 37) i. e. Meranie.

Digitized by Google

Notum quoque facimus, quod dominus imperator remittit omnem offensam Teutonicis Lombardis Tuscis et hominibus Sicilie generaliter, et Gallicis, qui contra eum Romane ecclesie adheserunt, et dictum Acerrarum comitem fecit iurare, quod nullo unquam tempore predictos offendet nec permittet offendi pro eo, quod contra eum, orta discordia, Romane ecclesie astiterunt, set pacem eis et ecclesie observabit. Remittit etiam ipse domnus imperator sententias constitutiones et banna, si qua per eum vel per alios lata vel edita sunt occasione huiusmodi contra eos. Promittit etiam, quod terras ecclesie in ducatu et marchia seu alio patrimonio ecclesie non invadet nec devastabit per se vel per alios, sicut in scriptis ab ipso domno imperatore factis super predictis omnibus, bullis aureis impressis et typariis sue magestatis munitis plenarie continetur. Nos autem nichilominus tactis sacrosanctis euangeliis, iuravimus procurare bona fide, quod predictus domnus imperator predicta servabit, et contra ea non veniet. Quod si fieret, nisi infra tres menses in regnum, infra quatuor in Italiam, infra quinque extra Italiam duxerit emendandum, potenter ac patenter ad requisitionem ecclesie assistemus ei contra eundem domnum imperatorem, donec satisfecerit. Quod si per domnum imperatorem steterit, quod arbitros non elegerit, vel arbitros impediverit ne procedant, nos ecclesie tenebimur, ut est scriptum. Si autem ecclesia arbitros dare noluerit, vel datos impediverit ne procedant, nos ex tunc quantum ad hunc articulum non tenebimur iuramento. Ad cuius rei memoriam presens scriptum fieri fecimus sigillis nostris communitum. Actum apud Sanctum Germanum anno 1230. *mense Iulio,* 23. *die mensis eiusdem, indictione* 3.

Iul. Igitur eodem die predicti cardinales vice domni pape dederunt domno imperatori sub debito prestiti iuramenti firmiter in mandatis, ut restituat quicquid occupatum est per ipsum vel alios ministros suos in

Digitized by Google

marchia vel ducatu, seu in alio patrimonio ecclesie, et quicquid occupatum est per ipsum vel ministros vel baiulos de castris seu de possessionibus monasteriorum, et specialiter monasterii sancti Quirici de Introduco, ecclesiarum, Templariorum, Hospitalariorum, baronum et aliorum nobilium de regno vel undecunque, necnon et ceterorum, qui in hoc negotio contra se Romane ecclesie adheserunt; et quod restituet Tarentinum archiepiscopum, omnes episcopos et prelatos, qui sunt exclusi, ad sedes et loca sua et ad omnia bona sua extantia. Item sub eodem iuramento mandarunt, ut de cetero nullus clericus in civili vel criminali causa conveniatur sub iudice seculari, nisi super feudis civiliter conveniatur; et quod nullus talleas vel collectas imponat ecclesiis monasteriis clericis et viris ecclesiasticis seu rebus eorum, et quod electiones postulationes et confirmationes ecclesiarum et monasteriorum libere fiant in regno secundum statuta concilii generalis.

Die Mercurii, octavo stante Iulii, in vigilia sancti Iacobi rediens a domno papa ad Sanctum Germanum frater Gualo de actoritate apostolica restitui iussit a cardinalibus in Sancto Germano et tota terra monasterii divina officia, que per Albanensem episcopum fuerant interdicta; ubique etiam per regnum mandatum est celebrari divina, illis exclusis qui in marchia fuerant cum Raynaldo duce Spoleti.

Traiectum et Sugium cum comitatu Fundano comiti Roggerio de Aquila restituitur, imperatore mandante.

Landulfo Casinensi abbati monasterium libere restituitur et rocca Ianule, quam sicut in pactum venerat, custodiendam commisit fratri Leonardo sepe fato de domo Teutonicorum, qui eam servandam commisit Raynerio Belegrimi de Sancto Helya, de quo tanquam de fideli cesaris confidebat, recepto ab eo iuramento, ut fideliter illam custodiat, donec

Digitized by Google

imperator ipse sit ab excommunicationis vinculo absolutus.

Tunc Teanensis Aliphanus Venafranus episcopi, et prelati alii de regno exclusi, ad sedes proprias libere revertuntur.

Imperator ultimo die mensis Iulii de Sancto Germano exiens in hora vespertina, Aquinum se contulit.

Ea die pestis quedam que brucus[38] dicitur totam terram monasterii occupavit, que milia omnia et quidquid viride rodendo vastavit.

Lympuldus dux Austrie et Stirie die dominico in
Iul. 28. festo sanctorum Nazarii et Celsi aput Sanctum Germanum naturali morte defecit; cuius ossa delata sunt more Teutonico in Teutoniam, et caro aput Casinum cum honorificentia tumulata.

Mense Augusti die prima imperator ad roccam Arcis se contulit. Qui tunc castrum Pontiscurvi et Pedemontis et Castellum Novum restitui mandat abbati Casinensi a dominis Aquini, qui ea servabant ad opus suum.

Eodem mense littere in Sancto Germano venerunt, quas quidam magister Iohannes de civitate Toleti omnibus per orbem christicolis vulgandas transmisit, quarum tenor talis est:

Epistola missa a magistro Iohanne Toletano.

Anno a nativitate Domini 1229. *usque ad anno* 7. *mense Septembris, sole existente in libra et cauda draconis, ibidem erit amnirabilis res rerum mirabilium, et mutationis temporum significantia. In mense illo fiet terre motus mirabilis, et destruet multa loca per Saturnum et Martem manentes in signis aeris, et erit infirmitas et mortalitas valida. Ostendet etiam eadem coniunctio ventum validum denigrantem aera et obscurum reddentem, et venenis infectum et repletum; et in vento voces terribiles corda hominum obstruentes,*

38) i. q. bruchus.

Digitized by Google

et a regionibus harenosis sablonem sublevans, et supra civitates sitas proximas plagam deducens, et cooperiens eas, ita etiam quod eas suffocabit. Et primo destruet civitates orientales, et nominatim Thetam, Baldach, Capolym, Babiloniam, et omnes civitates harenosis locis sitas vel proximas, ita quod nulla earum evadet quin harenis tota operiatur. Erit iterum eodem anno, prius quam planete conveniant in libra, enclypsis solis, que totum corpus illius obscurabit, et hac operatione precedente, luna tota patietur enclypsin. Erit enclypsis solis ignei coloris et deformis, ostendens maximum futurum bellum cum effusione sanguinis prope fluvium in terra Orientis, et similiter in terra Occidentis, et erit dubietas et ignorantia inter Sarracenos, ita quod penitus synagogas maumerias et secreta eorum relinquent. Verumtamen notum sit omnibus qui enclypsim solis videbitis, cum omnibus vestris a terra exeatis, et ut hec firmiora et certiora teneatis, antequam enclypsis solis et lune fiat, erit terre motus mortalitas fames valida prelia et carestia fere per totum orbem, et tunc quidam maximus imperator morietur. Et mense Septembris post enclypsim solis et lune mare ultra solitum crescet, ac omnes fere venti flabunt, ita quod nulla navis in mari evadet, arbores evellent, edificia subvertent venti et terre motus. Unde si vultis evadere, in planis circumdatis montibus facite cooperturas trabium, et terram superponite, que sint longe a plagiis et montanis locis, et ubi non sint arbores prope quibus os caverne possit operiri; et in eis introite cum familia vestra et rebus necessariis per triginta dies et plus habundanter vobis et familie vestre. Et hec ad redemptionem animarum vestrarum ignorantibus denuntiate. In hiis enim nobiscum concordes sunt omnes astrologi et geomantici Toleti Hyspanie, Ethiopie, et aliarum provinciarum diversarum gentium, christianorum Sarracenorum et Hebreorum, et omnes philosophi hoc affirmant. Et hoc unum in veritate scimus, quod rex Mathemelinus

Digitized by Google

turrem facit cum fabrica eminentiorem omnibus fabricis et crossiorem et ampliorem, ad instar maximi montis, ita quod omnes sui habent expensas in ipsa fabrica. Et idem audimus de rege Siclo, que periculosa videntur.

Sabinensis episcopus et cardinalis Sancte Sabine
Aug. 5. die lune quinto intrante Augusti recedentes de Sancto Germano, Ceperanum se conferunt; ad quos vadit ipse imperator, et exterius castra metatus est, precepitque militibus suis ostentationem facere in equis et armis.

Ipso mense Augusti in festo beati apostoli Bartholomei fulgur de celo veniens, campanile Casinense percussit, et totam eius summitatem proiecit in terram, salvis tamen campanis que erant in eo. Interea laborantibus hinc inde nuntiis ex parte pape et imperatoris, magistro domus Teutonicorum et principibus Alamannie supradictis, pax est inter ipsum papam et cesarem reformata, et quedam arces regni tradite sunt servande magistro domus Teutonicorum usque ad certum tempus pro maiori ecclesie firmitate; et tunc imperator ipse in castris ante Ceperanum, in cappella sancte Iuste, die Mer-
Aug. curii in festo beati Augustini, per Sabinensem est
28. episcopum ab excommunicationis vinculo absolutus[39].
Aug. Similiter et omnes sui. Et ultimo mensis Augusti
31. vadit Anagniam, locuturus cum papa. Interea suas per totum regnum generaliter litteras pro libertatibus monasteriorum ecclesiarum personarum ecclesiasticarum et rerum illarum dirigit in hac forma:

Epistola.

Aug. *Fredericus etc. comitibus, baronibus, iustitiariis,*
24. *camerariis et baiulis in regno Sicilie constitutis etc. Fidelitati vestre per presentium scripta mandantes precipimus firmiter, ut nullus vestrum monasteriis, ecclesiis, personis ecclesiasticis aut rebus eorum talleas vel*

39) v. Legum T. II, 273.

Digitized by Google

collectas presumat imponere, salvis illis servitiis ad que certe ecclesie vel persone tenentur nobis specialiter obbligate. Dat.[a] *in castris ante Ceperanum* 24. *mensis Augusti ind.* 3.

Mittit etiam suos nuntios et litteras ad omnes civitates et castra de marchia que sibi fidelitatem fecerant, sub comminatione diffidationis, ut ad fidem redeant Romane ecclesie et mandatum eiusdem.

Mense Septembris, prima die mensis eiusdem, qui fuit dies dominicus, cesar invitatus a papa, cum esset in castris in pede Anagnie, magnifice comitatus a cardinalibus et nobilioribus civitatis intravit Anagniam, et eo die cum papa sedit in mensa, et solus cum solo, magistro tamen Teutonicorum presente, in papali camera, consilio longo se tenuere diu; et die lune sequenti cum gratia pape et cardinalium ad castra reversus est. Tunc Iohanni de Poli concessit comitatum de Albe propter civitatem Fundanam, quam abstulit ei, et reddidit eam Roggerio de Aquila, cum toto Fundano comitatu. Tunc etiam abbas Sancti Vincentii et prelati qui imperatori adherentes excommunicati fuerant, ad preces imperatoris a papa absoluti sunt. Imperator a papa discedens die Mercurii, applicuit die Iovis aput Sanctum Germanum, indeque discedens post prandium, sub celeritate se Capuam contulit, exinde versus Melphiam profecturus. Rex Thessalonicensis obiit Melphie. Prelati et principes Alamannie in sua recedunt. Sept. 1.

Belvacensis episcopus, qui de Gallia venerat in auxilium ecclesie, per papam dux Spoleti efficitur.

Raynaldus dux Spoleti vadit Introducum, ubi aliquamdiu moram faciens, in Apuliam ad imperatorem redit.

Mense Novembris Gregorius papa revocatus a senatore redit ad Urbem. Eodem mense magister Guilielmus de Sancto Germano domni pape cappel-

a) Dat *c.*

Digitized by Google

lanus canonice electus in archipresbyterum Sancti Germani assumptus est.

In Apulia imperatoris iussu capiuntur Matheus Marckafaber magister camerarius, iudex Philippus de Magdalone, iudex Guilielmus de Salerno, notarius Adam et notarius Iohannes.

Tunc pro correctione et honestate vite clericorum generales idem papa per totum regnum ad metropolitas et eorum suffraganeos litteras dirigit in hac forma:

Epistola.

Gregorius etc. venerabilibus in Christo fratribus, archiepiscopis et episcopis per regnum Sicilie constitutis etc. Si cavendum est vobis, ne sanguis subditorum de vestris manibus requiratur, clericorum culpas, que periculose sunt, propter officii dignitatem non debetis relinquere incorrectas. Horum enim quanto est gradus altior, tanto gravior casus existit, et excessus ipsorum vehementer in exemplum extenditur dum in excusationem illorum dicitur: „Sufficit discipulo si sit sicut magister eius", sicque per eos facientes delinquere populum, nomen Domini blasphematur, cum non soleant facere qui sequuntur, nisi quod eos, qui precedunt, viderint facientes. Licet autem corrigendi sint omnes clericorum excessus, et mores eorum et actus in melius reformandi, specialius est tamen in eis incontinentie vitium exprobrandum, cum non deceat per inmundos sancta tractari, et fedatos libidine mense Domini ministrare. Unde Abimelech sacerdos Davit legitur respondisse, se ad manus panes laycos non habere, set solummodo panem sanctum, quem mundis pueris, maxime a mulieribus, optulit manducandum. Ut igitur iudicium de domo Domini prodeat, presentium vobis actoritate mandamus et in virtute obedientie districte precipimus, quatinus usque ad tres menses clericorum vestrorum tam incontinentie vitium, quam excessus alios corrigentes, presertim super cohabitatione mulierum eos dili-

Digitized by Google

genter et sollicite corrigere studeatis; taliter circa vos ipsos invigilare curantes, quod commendatione magis quam correctione dignum in vobis valeat inveniri: alioquin si qui vestrum, quod non credimus, precepti nostri fuerint contemptores, ex tunc infra mensem responsuri, nobis de contemptu personaliter ad sedem apostolicam accedere non postponant, attentius precaventes, ne in commisso vobis negotio, que sunt vestra, non que Iesu Christi queratis, si proprium vultis periculum evitare. Ceterum vos archiepiscopi contra prelatos vestre provincie, et alios qui sunt infecti vitio symonie, cum tales Dominus facto flagello de resticulis de templo eiecisse legatur, ac eos qui ultramontanos sine commendaticiis litteris episcoporum suorum ausi sunt ad ordines promovere, ac eos qui dicuntur incontinentie vitio laborare, inquiratis sollicite veritatem; et quod inveneritis, nobis infra predictum tempus rescribere procuretis, ut per vestram relationem instructi procedamus, prout viderimus expedire. Datum[a] *Anagnie 5. Kal. Novembris, pontificatus nostri anno 4.*

Mense Decembris imperator aput Precinam natale Domini celebrat.

1231.

Mense Ianuarii suas imperator litteras mittit ad Stephanum de Anglone terre Laboris iustitiarium, ut diligenter inquirat de promissis imperiali curie factis, et si qua post transfretationem suam facta sunt concessionum privilegia per Raynaldum ducem Spoleti, sive suo sive ipsius ducis sigillo signata, aliquibus personis, ea imperiali curie usque ad festum purificationis beate Virginis precipiat presentari; alioquin ex tunc in antea nullam habeant firmitatem. Precipiat etiam omnibus Ravellensibus, ut uxores et familias suas usque ad festum pentecostes remittant Ravellum sub pena personarum et rerum. In-

a) Dat̄ c.

Digitized by Google

hibeat etiam omnibus illis, quibus licentia data fuit edificandi occasione orte discordie inter imperium et ecclesiam sub pena predicta, ne in terris aut castris suis edificare presumant. Item mandat generaliter universis, qui de feudis servire tenentur, tam prelatis quam ceteris aliis, ut ana decem feuda conferant, de quibus comes vel baro qui decem feudis preerit et pluribus, melior nec non et ditior qui inter participes et possessores invenietur, eligi debeat, et taxari et preparari se debeat in duobus equis, somerio uno et armis, ac ceteris proportionaliter, et habeat pro corredo unius anni uncias 50 prefixo termino proximi passagii mensis Martii in portu Brundusii presentandus, ut ab inde secundum suam dispositionem debeat transfretare.

Item ad inquirendum, si qui fuerint a talleis et collectis exempti, sive potentia, prece, pretio, amore, vel timore cuiusquam, mittit iudicem Roggerium de Asculo et I. comestabulum[a] Corneti, ut universis et singulis predictorum collectam imponant.

Mense Februarii imperator versus Tarentum properat, ubi disponit curiam regere generalem.

Eodem mense nonnulli Paterenorum in Urbe inventi sunt, quorum alii sunt igne cremati, cum inconvertibiles essent, alii, donec peniteant, sunt ad Casinensem ecclesiam et aput Cavas directi.

Imperator pro capiendis Paterenis apud Neapolim mittit Reginum archiepiscopum, et Ryccardum de Principatu marescalcum suum, de quibus aliqui sunt inventi et vinculis mancipati.

Collecta ubique per regnum iussu imperiali a iudicibus et tabellionibus demanii exigitur.

Rex quondam Iherosolimitanus de Francia rediens et de partibus ultramontanis venit Perusium, ubi venturum expectat domnum papam, cum quo loqui desiderat, quia non vult se conferre ad Urbem.

a) Comesī *c.*

Digitized by Google

Mense Aprilis magister domus Alamannorum de Alamannia ad imperatorem redit.

Eodem mense Romanorum exercitus super Viterbium vadit.

In civitate Constantinopolitana terre motus magni fuere, per quos ecclesiarum et domorum vastitas magna fuit.

In Apulie finibus et aliis regni partibus ad destruendam pestem brucorum innumeram generale a cesare edictum exiit, ut singuli de singulis terris, in quibus invaluerat pestis illa, summo mane ante solis ortum deberent capere quatuor tuminos de brucis ipsis, et assignare quatuor iuratis de terra qualibet ad comburendum sub pena unius uncie auri unicuique, si ad hoc negligens fuerit vel remissus; ac hoc singulis terris precipi mandavit sub pena centum unciarum auri ad opus fisci imperialis.

Mense Maii Raynaldus dictus dux Spoleti, cum non posset imperatori sufficientem ponere rationem aut fideiussoriam cautionem prestare, aput Fogiam, iussu imperatoris captus est, et custodie traditus, ac bonorum omnium ammissione mulctatus; quare Bertoldus frater ipsius ducis contra imperatorem in Introduco se recipit.

Eodem mense Romanorum exercitus super Viterbium vadit, ab hiis de Monte Flascone iuratoria cautione recepta, ne subsidium aliquod illis de Viterbio conferre deberent.

Reginus archiepiscopus ab imperatore nuntius ad papam vadit, et veniens ad Sanctum Germanum, inquisitionem facit fieri de infamibus et suspectis.

Mense Iunii primo die mensis eiusdem circa meridiem, qui erat dies dominicus, terre motus magnus factus est subito in Sancto Germano et per vicina loca, qui die ipso nonnulla ecclesiarum campanilia, ipsas etiam ecclesias, firmas turres et domos plurimas in civitatibus et castellis evertit; qui quod dictu

Digitized by Google

et auditu mirabile est, terre fundamentis concussis limpidos aquarum fontes de Sancto Germano in fecis fetulente colorem mutavit, et talis color aquarum per duas ferme horas duravit, saxa disrupit[a], propter quod homines timentes vivos a terra sorberi, in multa contritione et luctu penitentiam agentes, suas Domino pre timore mortis animas commendabant. Terre motus iste intonuit die illo et hora predicta, a Capua usque Romam, et terra mota est. Et tunc de Coliseo concussus lapis ingens eversus est; et quia duravit ultra mensem terre motus huiusmodi, interdum plus interdum minus, attoniti homines, dimissis laribus et locis propriis, ne domorum illos ruina contereret, ad agros exibant. Tunc iussu Landulfi Casinensis abbatis fit ad Casinense monasterium de singulis terris suis processio generalis discalciatis pedibus in fletu et planctu.

Ea die qua terre motus iste fuit, Gregorius papa Urbem exiens vadit Reate; ad quem Barensis archiepiscopus et magister domus Alamannorum ex parte imperatoris vadunt, et Mutinensis episcopus a papa ad imperatorem nuntius destinatur.

Rex quondam Iherosolimitanus aput Reate ad papam vadit, de cuius assensu, ut cum filio imperatoris Constantinopolitani de filia sua contrahat, et ipse sit curator imperii, donec in minori constitutus etate perveniat ad legitimam, mare aput Venetias intrans vadit collecto exercitu in Constantinopolim.

Tunc imperator domorum omnium Hospitalis et Templi possessiones, que in regno sunt, et earum fructus capi iubet ad opus suum.

Ryccardus de Principatu marescalcus domni imperatoris, ipso imperatore mandante, ut in Syriam transfretet, quos vult de regno sibi ascivit in socios.

Constitutiones nove, que augustales dicuntur, aput Melfiam augusto mandante conduntur. Mense

a) dirupit *c.*

Digitized by Google

Iulii inquisitiones fiunt in Sancto Germano et per totam terram Sancti Benedicti per Robbertum de Busso iussu magistri iustitiarii, de compangiis, falsariis, aleatoribus, tabernariis, homicidis, vitam sumptuosam ducentibus, prohibita arma portantibus, et de violentiis mulierum.

Exercitus imperialis Introducum, in quo Bertoldus se contra imperatorem receperat, obsidet et divastat.

Gregorius papa requisitiones solidorum a militibus et servientibus Campanie fieri mandat, qui eos in fraudem retinuerunt tempore orte discordie inter ecclesiam et imperium.

Beluacensis episcopus, cui ducatus Spoleti ab ecclesia est commissus, congregato exercitu super Spoletum vadit, illam in exterioribus devastat, nec per hoc Spoletanos ad suam habere potuit voluntatem; et sic inde discedens, super Mirandam vadit, ubi monete et bulle papalis esse falsarii dicebantur.

Exercitus imperialis ab Introduco discedit.

Reatini iussu pape super Mirandam vadunt.

Mense Augusti de mandato imperiali per totum regnum seta cruda emi prohibetur, similiter sal, ferrum et aes emi nonnisi a doana imperiali mandatur.

Serra super Celanum firmata iussu imperiali diruitur.

Eodem mense magister domus Alamannorum in Lombardiam vadit.

Constitutiones imperiales Melphie publicantur.

Mense Septembris apud Sanctum Germanum sicut per totum regnum, pondera et mensure mutantur, ponuntur rotuli et tumini. Tinctorias omnes de regno ad opus fisci imperialis recipi precipit imperator, et super hoc suas mittit litteras generales. Quas cum duo Iudei pro iudeca Sancti Germani recipienda detulerint, ipsam Reginus archiepiscopus capi pro-

Digitized by Google

hibuit, mandans ipsis Iudeis, ut ipsam in pace dimittant monasterio Casinensi.

Mense Octobris Marinus Carazulus miles Neapolitanus cum filio Annei de Rivo Matricio venientes ad Sanctum Germanum cum litteris imperialibus et mandato pro reparatione castrorum imperialium, requirebant Casinensem abbatem ex parte cesaris, ut homines terre monasterii mittere deberet ad muniendum Atinum, castrum Celii, roccam Bantre, et roccam Guilielmi.

Mense Novembris Romani, comperto quod imperator in eorum odium Viterbium receperat, et ad ipsius civitatis auxilium miserat quendam Raynaldum de Aquaviva capitaneum, et de gente sua cum eo, pro tuenda re publica magnam pecunie quantitatem ecclesiis Urbis in odium pape imponunt.

Mense Decembris imperator aput Ravennam natale Domini magnifice celebrat, et eo die licentiam dedit omnibus de regno, qui secum iverant, in propria revertendi.

Nummi aurei, qui augustales vocantur, de mandato imperatoris in utraque sycla[40], Brundusii et Messane, cuduntur.

1232.

Mense Ianuarii Prenestinus episcopus et domnus Oddo cardinalis ex parte pape legati ad imperatorem vadunt; et eo mense Thomas de Aquino, qui cum imperatore iverat, ipso imperatore mandante, redit in regnum, regni capitaneus institutus. Qui ad Sanctum Germanum veniens, Taffurum quendam civem Capue in rocca Ianule, quam usque tunc Ryccardus de Guerra per fratrem Leonardum de domo Teutonicorum servaverat, posuit castellanum.

Henricus de Morra magister iustitiarius ad Sanctum Germanum veniens, inquisitiones dudum ibi-

40) i. e. *zecca*, officina monetaria.

Digitized by Google

dem factas iussu imperiali per Robbertum de Busso, baronem de comitatu Molisii, aperiri iussit et publicari, unicuique infamatorum exhibens libellum sue infamie et nomina infamantium illos; quod causa fuit magne discordie inter ipsos, et odii magni fomitem ministravit. Tunc de mandato ipsius Acerrarum comitis sex electi sunt in Sancto Germano, qui iuraverunt dare Philippo de Citro comestabili Capue fidele consilium et auxilium, qualiter munitio terre Sancti Germani celeriter compleatur. Qui habito consilio providerunt munitionem ipsam per homines Sancti Germani et alterius terre monasterii in partes debere distribui; sicque factum est, et pars operis quibuslibet assignata.

Tunc etiam mandato dicti comitis et magistri iustitiarii, baiuli imperiales, qui Cavarrecti vocantur, per domnum Hectorem de Monte Fusculo, tunc terre Laboris iustitiarium, de Sancto Germano et tota terra monasterii amoventur.

Mense Februarii in Sancto Germano constitutiones imperiales, que augustales vocantur, publicate sunt, quarum initium est: *Post mundi machinam providentia divina firmatam;* de quibus has inter alias elegi huic operi inserendas:

Fredericus augustus de fide mercatorum[41]: *Magistros mechanicarum artium, quorum operis et operibus homines carere non possunt, legaliter et fideliter sua opera exercere debere iubemus. Aurifices scilicet qui in auro et argento laborant, sellarios, scutarios, frenarios atque lormerios, caldararios, fabros, qui eris et ferri quecumque opera faciunt. Balistas etiam facientes ac arcus, et generaliter omnes artifices, cum fide et studio, prout unusquisque artificium melius noverit, volumus operari. Specialiter autem scutariis et sellariis iniungimus, ut emptores certiorare fideliter debeant, utrum argento vel stanno superposite sint picture,*

41) lib. 3, tit. 49.

Digitized by Google

et quod sellas et scuta munire debeant necessariis guarnimentis. Boccerios autem et piscium venditores, qui vite hominum necessaria sumministrant, et ex quorum fraudibus posset non tantummodo rebus sed et personis etiam maximum dampnum inferri in eorum mercibus et mercationibus, volumus esse fideles, videlicet ut scrofas pro porcis, vel carnes morticinas, vel ab uno die in alium reservatas, si hec emptoribus non predixerint, seu qualitercumque corruptas vel infectas, in dampnum et deceptionem emptorum vendere non presumant. Venditores etiam piscium in corruptis piscibus non vendendis aut ab uno die in alium reservatis, sine predictione similiter reservatis calefactos, similiter fidem precipimus observari; et ut predicti omnes et singuli superius nominati, rerum vitium vendendarum ex fide predicant; et ut cibos pridie preparatos et in die altera calefactos, similiter sine predictione non vendant. Venditores etiam candelarum eas fideliter faciant, nec in eis in emptorum dispendium aliquid cere ammisceant, nec in eis nisi bombicinum papirum apponant, vel si aliter fecerint exinde emptores cohercere[a] *curabunt.*

Tabernariis autem et venditoribus vini quibuslibet prohibemus, ne vendere presumant vinum lymphatum pro puro. Nullus in regno nostro laboret aurum, quod per libram de puro teneat minus quam octo uncias; similiter et argentum, quod minus undecim unciarum puri argenti per libram tenere noscatur. Quod optinet, sive venale opus huiusmodi aurifices pro se faciant, sive ab alio recepta materia opus fingant, ut anulos, fibulas, parapsydes[42] *vel cuppas aureas sive argenteas, in quibus aliquid ultra predictam quantitatem et formam a predictis dominis ammisceri petatur. Et ut omnis artificibus ipsis committendarum fraudium via et materia precludatur, per loca quelibet duos eligi volumus fide dignos, per terre baiulos ordinandos, quibus imminentibus predicta omnia in statu conservari de-*

a) *lege* certiorare.

42) i. e. discos, scutellas.

Digitized by Google

beant et debite executioni contradi, ac per eos artificum fraudes nostre curie nuntientur; quorum officialium nomina per litteras sub sigillo, et subscriptionibus eligentium eos, et eorum, qui in hiis consilium dederint, eligendis, ad nos vel locorum dominos volumus destinari, ut ex approbatione nostra et aliorum quorum interierit retineantur ydonei, et non ydonei refutentur, in eorum locum qui minus ydonei fuerint in subscripta forma ydoneis subrogandis. Quos officiales, ut officium sibi creditum fideliter et diligenter exerceant, tactis sacrosanctis euangeliis sacramenti religione volumus obligari. Electorum etiam nomina predictorum in quaternionibus nostre curie volumus contineri, ut de eis dubitatio in posterum oriri non possit. Statuimus etiam constitutione presenti, ut baiuli nostri, qui pro tempore fuerint, operariorum operas, messorum et vindemiatorum et similium, sub certa mercede constituant, cuius constitutionis metam transgredi operariis non licebit; quam si transgressi fuerint, et acceptam mercedem ammittant, et quadruplum curie nostre solvent. Et ut fraudes artificum singulorum pena non careant, si contra prohibitionem et ordinationem nostram in eorum artificiis inventi fuerint dolose versari, prima vice deprehensus in dolo falsa opera faciens, vel cibaria prohibita seu corrupta, vel vinum lymphatum pro puro vendendo, libram auri purissimi fisco nostro componat; quam si propter inopiam dare non poterit, fustigetur. Iterato deprensus in simili, manum perdat; tertio deprehensus talia perpetrare, in furcis mortis periculum subeat, quod iusto iudicio meruit illicita committendo, et non corrigendo commissa. Eadem pena prefectis officialibus imminente, si prece vel pretio, aut amore seu timore corrupti, delinquentium mercatorum vel artificum magne curie nostre vel regionum iustitiariis commissa neglexerint nuntiare.

Idem augustus[43]: *Mercatores quoslibet regni nostri,*

43) lib. 3, tit. 50.

Digitized by Google

sub eisdem ponderibus et mensuris magnis vel minimis, et sub eisdem cannis, que ipsis curia nostra dederit, vendere volumus merces suas; ita tamen, ut ex mensuris maioribus in iure, quod ex eis curie nostre vel cuilibet loci domino debebatur, nullum collatoribus dampnum vel preiudicium afferatur, et pro portione prioris minoris mensure diligenter attenta, non plus solvatur, nisi quantum primitus solvebatur. Illud etiam presenti constitutioni nostre coniungimus, ut vendentes pannos in posterum ipsos ultra non abstrahant, nisi quantum et quatenus canna protenditur, set sine abstractionis aliqua violentia, sicut melius cum emptore convenire poterunt, nulla alia fraude vel machinatione adhibita, pannos ipsos vendere procurabunt.

Idem augustus[44]: *Ad legitima pondera et mensuras merces quaslibet vendere volumus venditores. Quicumque autem falsitatem et fraudem aliam in mensuris atque ponderibus vel cannis inventus fuerit commisisse, aut qui pannos abstraxerit, unam libram auri purissimi fisco nostro componat; quam si dare non poterit, condempnatus cum pondere seu mensura ad collum eius appensis in sui penam aliorumque exemplum per terram, in qua fraudem commisit, publice fustigetur, manu ei si secundo deprehensus fuerit amputanda; et si tertio iteraverit perpetrata, ipsum suspendi iubemus.*

Idem augustus[45]: *Penam contra mercatores corruptas merces vendentes et vetitas, seu ad falsas mensuras et cannas et pondera distrahentes nostris constitutionibus prestitutas, in peregrinis deceptis ab eis volumus duplicari; defensionem etenim et scientiam nostram succedere volumus loco imbecillitatis et ignorantie predictorum.*

De medicis et medicinis[46]: *Utilitati speciali prospicimus, cum communi saluti fidelium providemus. Attendentes igitur grave dispendium et irreparabile*

44) l. 3, tit. 51. 45) l. 3, tit. 52. 46) l. 3, tit. 45.

Digitized by Google

dampnum, quod posset contingere ex imperitia medicorum, iubemus in posterum nullum medici titulum pretendentem audere practicari aliter vel mederi, nisi Salerni primo in conventu publico magistrorum iudicio comprobatus cum testimonialibus[a] *de fide et sufficienti scientia litteris tam magistrorum quam ordinatorum nostrorum, ad presentiam nostram vel alterius qui nobis a regno absentibus in regno remanserit vice nostra, ordinatus accedens, a nobis vel ab eo medendi licentiam consequatur, pena bonorum suorum et annalis carceris imminente hiis, qui contra hoc nostre serenitatis edictum ausi fuerint in posterum practicari.*

In[47] *terra qualibet regni nostre dicioni subiecta duos circumspectos et fide dignos volumus ordinari, et corporali ab eis prestito sacramento teneri, quorum nomina ad curiam nostram mittentur, sub quorum testificatione electuaria sciroppi et medicine legaliter fiant, et sic facta vendantur; Salerni maxime per magistros in phisica hec volumus approbari. Presenti etiam lege statuimus, ut nullus in medicina vel cyrurgia nisi aput Salernum regat in regno, nec magistri nomen assumat, nisi diligenter examinatus in presentia fidelium et magistrorum artis eiusdem. Conficientes etiam medicinas, sacramento corporaliter prestito volumus obligari, ut ipsas iuxta artis et hominum qualitates in presentia iuratorum conficiant; qui si contravenerint, bonorum suorum mobilium sententia condempnentur. Ordinati vero, quorum fidei sunt predicta commissa, si fraudem in credito ipsis officio commisisse probentur, ultimo supplicio feriendos censemus.*

De aleatoribus[48]: *Mores dissolute viventium imposite pene formidine ad frugem melioris vite reducere cupientes, statuimus, eos qui ad datios ex quadam consuetudine ludunt, et in ludo ipso continue conversantur, ut nulli alii vacent officio de quo vivant, taber-*

a) eorum *primum additum, tum deletum.*

47) l. 3, tit. 47. 48) l. 3, tit. 90.

Digitized by Google

narios etiam qui tabernas velut natales lares et proprios elegerunt, eos etiam qui aleas et datios tenent ut ea predictis ludentibus commodent, volumus inter infames haberi, ita ut nec ad testimonium nec ad officium aliquod publicum admittantur. Iudices etiam et advocatos et notarios publicos, qui huiusmodi vilem et sordidam vitam ducunt, infamia predicta notatos a susceptis etiam iam officiis in perpetuum volumus amoveri. Postremo etiam milites, quos saltem equestris dignitatis decus deberet a talibus cohercere, si fame sue prodigi et pudoris ignari ad vilitatem huiusmodi deduxerint vitam suam, in perpetuum a testimonio summovemus, ab eis etiam iudicia, que viris militaribus sunt concessa, in perpetuum abdicantes.

De dampnis[49]: *Animalia in vineis et possessionibus cuiuslibet dampnum facientia intercepta, locorum baiulis seu dominis, ut per eos illati dampni restauratio subsequatur, sufficiat assignari; constitutione regia, que ipsa regionum iustitiariis assignari mandabat, in hac parte remota, cum dispendium esset forte non modicum provinciam circuire, nec iustitiarii de talibus, etiam prout predecessorum nostrorum et nostris constitutionibus est expressum, intromittere se deberent.*

Idem augustus[50]: *Constitutione presenti in posterum valitura sancimus, ut amodo ad militarem honorem nullus accedat qui non sit de genere militari sine nostre celsitudinis licentia speciali: militibus, qui hactenus post prohibitionem dive memorie regis Roggerii avi nostri dignitatem fuerunt militarem adepti, ex serenitatis nostre gratia suam retinentibus dignitatem, dummodo vivant militariter, ut est dictum. Presenti etiam edicto illud adiungimus, ut iudex vel notarius publicus aliquis qui vilis conditionis sit, villanus aut angararius forsitan, itemque filii clericorum spurii, vel modo quolibet naturales, in posterum creari non possunt, nec aliqua tenus promoveri.*

49) l. 3, tit. 56. 50) l. 3, tit. 60.

Digitized by Google

Idem[51]: *Instrumentorum robur et sollempnitatem augentes, ut de ipsorum fide nulla in posterum dubitatio possit oriri, statuimus, si quantitas que in contractu deducitur infra libram auri subsistat de mobilibus et immobilibus rebus, aut quibuslibet causis, in instrumento duo testes bone et probate opinionis subscribant preter iudicem et notarium; si vero libram auri excedat, tres testes probate fidei preter iudicem et notarium, ut est dictum, in eodem instrumento subscribant; qui debent, ut dictum est, esse omni exceptione maiores, et scientes litteras in locis in quibus litterati poterunt inveniri. Alioquin alii etiam assumantur. Contra predictam autem formam instrumenta confecta in posterum nullam habeant firmitatem. Illa tenaciter observando, ut in aliquo locorum nostri demanii clerici cuiuscumque ordinis, iudices et notarii nullatenus assumantur.*

Mense Martii imperator a Ravenna in Aquilegiam per mare vadit, ubi filium suum Henricum Alamannie regem venturum expectat.

Munitio terre Sancti Germani ut citius fiat, per Philippum de Citro cum consilio iuratorum terre eiusdem per homines terre monasterii distribuitur.

Inquisitiones ab archiepiscopis fiunt de suffraganeis episcopis, papa mandante, et ab episcopis de clericis suis, si caste vivunt et continenter, et ut cessent prorsus a cohabitatione mulierum.

Domus quedam in Coraria et Valle redimuntur, ut non diruantur, prout statuerat imperator, et date sunt Philippo de Citro uncie auri 200, de quibus partem misit pro solidis obsidentium Introducum, et partem reliquam curie imperiali persolvit.

Soldanus Damasci pretiosa mittit exenia imperatori per quosdam nuntios suos in Apuliam venientes.

Mense Aprilis Thomas Acerrarum comes apud Sanctum Vitum de Melfa baronum et militum exer-

51) l. 1, tit. 82.

Digitized by Google

citum congregat, quos Introducum mittit contra Bertoldum fratrem Raynaldi dicti ducis Spoleti, qui se in eo contra imperatorem receperat.

Romani super Viterbium vadunt.

Gregorius papa de Reate aput Interampnes vadit, et inde vadit Spoletum; qui generales ad regni prelatos litteras dirigit, ne quis eorum officialibus imperatoris, occasione defendendi patrimonium ecclesie ipsos gravare volentibus, respondeant et intendant.

Landus Reginus archiepiscopus in Messanensem eligitur.

Iohannes de Baruch civitatem Acconitanam recipit in odium imperatoris. Mense Madii Romani de Viterbio ad Urbem redeunt.

Imperator ab Aquilegia per mare redit in Apuliam, seque aput Melfiam contulit; ad quem mox magister iustitiarius et dictus Acerrarum comes accedunt. Ad papam nuntius ex parte imperatoris magister Petrus de Sancto Germano dirigitur.

Eodem mense Iohannes de Baruch cum marescalco imperatoris congrediens in partibus Sirie, ipsum devicit in campo et multos cepit ex suis.

Apud Spoletum Gregorius papa quendam fratrem Antonium de ordine fratrum Minorum canonizavit, et sanctorum catalogo mandavit ascribi.

Mense Iunii quidam Thomas de Pando civis Scalensis novam monetam auri que augustalis dicitur ad Sanctum Germanum detulit distribuendam per totam abbatiam et per Sanctum Germanum, ut ipsa moneta utantur homines in emptionibus et venditionibus suis, iuxta valorem ei ab imperiali providentia constitutum, ut quilibet nummus aureus recipiatur et expendatur pro quarta uncie, sub pena personarum et rerum in imperialibus litteris, quas idem Thomas detulit, annotata. Figura augustalis erat

Digitized by Google

habens ab uno latere caput hominis cum media facie, et ab alio aquilam.

Viterbienses castrum quoddam quod Vetorclanum dicitur, quod Romani tenebant, proditorie occupant et evertunt, quibusdam qui evaserant de castro ipso conferentibus se ad Urbem, aliis Viterbium secedentibus.

Mense Iulii Gregorius papa redit Reate. Romani in odium pape veniunt usque ad Montem Fortinum intrare Campaniam disponentes; ad quos tres ex parte pape venientes cardinales, facta cum eis compositione per interventum pecunie, Romam reversi sunt.

Roggerius de Aquila Fundanus comes obiit, qui habitum suscipiens monachalem, apud Fossam novam sepeliri elegit. Terram ipsius, videlicet Fundos Traiectum et Sugium, recipi ad opus suum precipit imperator per Hectorem de Monte Fuscolo iustitiarium et per Philippum de Citro. Gyffredus filius comitis ipsius ad papam se contulit, turre Ytri se tenente pro ipso, que tandem studio Philippi de Citro ad opus imperatoris recepta est. Imperator pro succursu civitatis Acconitane, quam Iohannes de Baruch occupatam tenebat, parte civitatis se pro imperatore tenente, exercitum congregat militum et baronum.

Mense Augusti Gregorius papa in Campaniam redit, et aput Anagniam festum celebrat assumptionis beate Virginis.

Imperator congregatum Brundusii exercitum revocat, et ipso mandante quilibet sunt in sua reversi.

In Sicilia aput Messanam contra imperatorem seditio orta est occasione Ryccardi de Montenigro per imperatorem iustitiarii in Sicilia constituti, quem cives dicebant contra eorum facere libertatem.

Decretales corriguntur a Gregorio papa, resecando superflua et utilia retinendo.

Digitized by Google

Bartholomeus de Sancto Germano domni pape cappellanus, papa mandante Gaietam vadit pro compositione inter imperatorem et Gaietanos facienda, ut redeant ad fidelitatem ipsius; quod cum facere non posset, aput Sanctum Herasmum secessit, et ibi usque ad mandatum pape elegit facere stationem.

Mense Septembris imperator a Melfia venit Fogiam, et generales per totum regnum litteras dirigit, ut de qualibet civitate vel castro duo de melioribus accedant ad ipsum pro utilitate regni et commodo generali, ad quem pro terra Sancti Germani ivit Roffridus de Monte miles.

Fodrum de regno iussu imperatoris aput Anagniam mittitur ad domnum papam.

Mense Octobris in Sancto Germano huiusmodi sunt imperiales ascisie publicate:

Cives in terris eorum pro mercibus suis quas intromittent vel extrahent nihil solvent, nisi quod olim solvebant. De pomis, castaneis, nucibus, avellanis, et aliis fructibus in iure curie servabitur forma antiqua. Ius coriorum pro conzatura dimittitur in forma antiqua. Factum canapis omnino remittitur; vendentibus vinum, sive ad minutum sive ad crossum, nihil requiritur, set in eis servabitur forma antiqua. Statera erit in fundicis, et nihil recipietur pro ea, nec amplius pro cantaro, quam grana 5. *Pro herbatico animalium, venditione equorum et aliorum animalium similiter servabitur forma antiqua. A piscatoribus nihil requiritur, nisi secundum formam antiquam. Pro iure mensurarum victualii tam in sauma quam in tuminis servabitur forma antiqua. De iure casatici remissa sunt grana*[a] 3 *pro uncia, ita quod mercatoribus qui erunt pro eis providebitur a custodibus fundici in lectis, luminaribus, palea et lignis. De iure bucceriorum*[52] *pro bove vel vacca remittuntur grana tria, pro ariete grana* 2, *pro agno grana* 2. *De tuminis et sardellis*[b] *servabitur*

a) g̃ *c.* b) sãdellis *c.* 52) macellarium.

Digitized by Google

forma antiqua. De iure lini idem, de iure cannarum idem, de lana Syrie idem, de bambace similiter, de arcu coctonis idem.

Eodem mense Egidius Verracclus domni pape subdiaconus et cappellanus pro facto Gaiete a papa ad imperatorem nuntius in Apuliam vadit.

Mense Novembris de communitatibus Lombardie pro compositione cum imperatore facienda legati apud Anagniam veniunt ad domnum papam.

Mense Decembris pro facto Lombardorum Henricus de Morro[a] magister iustitiarius ab imperatore ad papam nuntius mittitur, cum quo vadunt magister Petrus de Vinea, magister Petrus de Sancto Germano et magister Benedictus de Sernia, ut cum magistro iustitiario, coram papa pro parte imperatoris ius ipsius ostenderent.

1233.

Mense Ianuarii Henricus de Morro magister iustitiarius a papa ad imperatorem in Apuliam redit, quem subsecuti sunt Landus Messanensis archiepiscopus cum Regino episcopo, nuntii ad imperatorem directi a papa. Imperator omnibus generaliter prelatis, comitibus, baronibus, militibus tam feudatis quam non feudatis mandat, ut ad se cum toto servitio quod facere tenentur apud Policorum[b], in futuris Kalendis Februarii accedere sint parati. Tunc iussu imperatoris Lucerium civitas Sarracenorum firmatur. Troie menia diruuntur.

Imperator mense Februarii se de Apulia in Calabriam confert.

Magister Iohannes de Sancto Germano, Guilielmo eiusdem ecclesie archipresbytero sponte cedente, in archipresbyterum Sancti Germani assumitur.

Castella in Trano, Baro, Neapoly et Brundusio iussu imperatoris firmantur.

a) morr̄ *c.* b) Policor̄ *c.*

Digitized by Google

Mense Martii senator cum nonnullis de maioribus Urbis ad papam aput Anagniam vadunt, quorum inductus precibus, cum quibusdam ex cardinalibus ad Urbem redit, ubi cum honore maximo Romanorum receptus est, et pars reliqua cardinalium aput Anagniam remansit.

Magister Thomas cardinalis de mandato pape cum.... aput Viterbium vadit pro compositione inter Romanos et Viterbienses facienda.

Mense Aprilis die lune 25. mensis eiusdem circa meridiem, in festo scilicet beati Marci euangeliste, aeris serenitate mutata, que multa erat, tanta subito tempestas inhorruit et inundacio facta est pluviarum de supernis veniens montibus, ammixta grandinibus, ad Sanctum Germanum, quod domos nonnullas in valle replevit alluvio et domorum utensilia, oleum et victualia multa secum fluendo deduxit. Saxa etiam de montibus tam grandia movit, quod ea trahere multa paria bovum non valerent.

Raynaldus dictus Spoleti dux mandato imperatoris ducitur aput Introducum sub custodia ab Henrico de Morro magistro iustitiario, ut idem dux castrum ipsum reddi faciat imperatori a Bertoldo fratre suo qui illud tenebat; quod facere idem Bertoldus ad interventum Messanensis archiepiscopi repromisit.

Pax inter Romanos et Viterbienses reformata est.

Imperator Messanam intrat, et de quodam Martino Mallone, qui caput fuerat mote seditionis in populo, et eius complicibus sumpsit debitam ultionem, de quibus quosdam suspendio et quosdam incendio condempnavit.

Mense Madii pro servitio militum 60 et servientibus ducentis, in quibus ab abbate Casinensi sibi serviri debere imperator dicebat, collecte sunt de terra monasterii uncie 400.

Florentinates super Senas vadunt post prohibi-

Digitized by Google

tionem pape, propter quod eorum civitas sub interdicto posita est, et ipsi excommunicationis sunt vinculo innodati.

Mense Iunii de quodam sancto Virgilio miracula multa in scriptis redacta de Alamannia missa sunt ad domnum papam.

Eodem mense quidam frater I. vili contectus tegmine, tamquam de ordine fratrum Minorum, ad Sanctum Germanum veniens cum cornu quodam convocabat populum, et alta voce cantabat tertio *Alleluia*, et omnes respondebant *Alleluia;* et ipse consequenter dicebat: *Benedictu laudatu et glorificatu lu Patre; benedictu laudatu et glorificatu lu Fillu; benedictu laudatu et glorificatu lu Spiritu sanctu, Alleluia. Gloriosa Donna;* hoc idem alta voce respondentibus pueris, qui erant presentes.

Imperator castrum quoddam in Sicilia quod Centurbium dicitur, sibi rebelle vi cepit et destruxit, et incolas ad loca compulit alia demigrare.

Mense Iulii Bertoldus Introducum magistro iustitiario resignavit, et ipse cum duce fratre suo assecuratus abiit extra regnum, quo voluit.

Civitas Gaiete ad mandatum redit imperatoris, et iuramentum fidelitatis sibi prestat et Conrado filio eius. Ad quam Hector de Monte Fuscolo iustitiarius terre Laboris accedens iussu imperatoris, doanam instituit in ea, et consulatu privavit eandem.

Imperator de Sicilia suas ad eundem iustitiarium et alios iustitiarios regni litteras dirigit super molestiis et iniuriis prelatorum, ut ipsi statuto die et loco prelatos ad se convocent regionum, audiant eorum clamores, et que iuste poterunt expedire, expediant, reliqua vero per suos nuntios sibi significent fideliter et distincte, ut de ipsorum correctionibus provide ipse disponat. Item alias ad Casertanum episcopum litteras mittit pro inquisitione facienda heretice pravitatis, ut tam paterenos quam eorum

Digitized by Google

fautores quos invenerit huius criminis reos, sub suo et iustitiarii terre Laboris testimonio sibi debeat intimare.

Gregorius papa Urbem exiens, venit Anagniam.

Mense Augusti ad mandatum Hectoris de Monte Fusculo iustitiarii terre Laboris aput Teanum prelati isti conveniunt in die ab eodem iustitiario constituto, scilicet Casertanus, Calvensis, Calinensis, Venafranus, Aliphanus et Nolanus; set nullus eorum se molestiam vel iniuriam passum fuisse ab aliquo officialium conquestus est.

Eodem mense mandatum de diruendo burgo Capue ad magistrum iustitiarium a cesare emanavit.

Hector de Monte Fusculo per imperatorem a iustitiariatu amovetur, et Stephanus de Anglone substituitur illi.

Iudex Petrus de Telesia inquisitionem facit in abbatia de hominibus demanii imperialis, quorum parentes et avi de terris demanii originem duxerant, et eorum nomina redegit in scriptis, ut de illis, quod sibi beneplacitum fuerit, faciat imperator.

Mense Septembris Thomas de Aquino Acerrarum comes mandato imperatoris in Lombardiam vadit ad civitatem Cremone, que favet imperatori.

Mense Octobris cardinales qui se Reate contulerant, revocati a papa ad Urbem redeunt.

Mense Novembris Gregorius papa de Anagnia redit ad Urbem.

Imperator diem natalis sui per totum regnum suum mandat in festo beati protomartyris Stephani magnifice celebrandum; qui mense Decembris fuit ab hominibus Sancti Germani ad ipsius imperatoris honorem magnifice celebratus, ita quod pauperes ultra quingentos manducaverunt, et saturati sunt nimis pane vino et carnibus in platea publica.

Imperator aput Syracusiam statuit in curia generali, ut nulli amodo liceat de filiis et filiabus regni

Digitized by Google

matrimonia cum exteris et adventitiis, qui vel que non sint de regno, absque ipsius speciali requisitione mandato seu consensu curie sue contrahere, videlicet ut nec alique de regno nubere alienigenis audeant, nec aliqui alienigenarum filias ducere in uxores, pena apposita omnium rerum suarum.

1234.[a]

Mense Ianuarii apud Messanam ipse imperator regens curiam generalem, statuit in septem regni partibus per annum generales nundinas celebrandas, mandans ut in singulis provinciis in quibus erunt nundine constitute, quamdiu nundine ipse duraverint, nullus mercator vel ministerialis alibi cum mercibus et rebus venalibus quam in loco nundinarum inveniri presumat. Prime nundine erunt aput Sulmonam, et durabunt a festo sancti Georgii usque ad festum inventionis archangeli. Secunde erunt Capue, et durabunt a 22. Madii usque ad octavam Iunii. Tertie erunt Lucerii, et durabunt a festo beati Iohannis baptiste usque ad octo dies. Quarte erunt aput Barum, et durabunt a festo Magdalene usque ad festum sancti Laurentii. Quinte erunt Tarenti, et durabunt a festo sancti Bartholomei usque ad festum nativitatis beate Virginis. Sexte erunt Cusentie, et durabunt a festo beati Matthei usque ad festum beati Dyonisii[b]. Septime erunt Regii, et durabunt a festo sancti Luce usque ad festum omnium sanctorum in Kalendis Novembribus. Statuit etiam ipse imperator aput Messanam, bis in anno in certis regni provinciis generales curias celebrandas, in quibus licebit quibuslibet contra magistrum iustitiarium iustitiarios et quamcumque aliam personam suam querimoniam instituere, ut omnes suam iustitiam assequantur; et ibi erit pro parte imperatoris nuntius specialis, qui omnium querelas in scriptis rediget, et eas

a) *Mur.* 1233. b) Dyons *c.*

Digitized by Google

imperiali curie presentabit sub suo et quatuor bonorum virorum ecclesiasticorum sigillis signatas. Clamores tamen contra eos factos, qui officiales non sunt, decident iustitiarii regionum. Hiis curiis, bis in anno ut dictum est celebrandis, intererunt quatuor de qualibet magna civitate, de melioribus terre, bone fidei et bone opinionis, et qui non sint de parte; de aliis vero non magnis et de castellis duo intererunt curiis ipsis. Prelati vero locorum, nisi certam habeant excusationem quod interesse non possint, similiter intererunt eisdem curiis, et durabit curia per octo dies, in quibus nisi expediri negotia ipsa poterunt, prorogabitur in dies quindecim. Qui autem intererunt, loco prelatorum qui interesse non poterunt denuntiabunt, si qui sunt in eorum provincia patereni vel heretica pravitate infecti, ut severitate debita puniantur. Loca autem in quibus sunt statute curie, sunt hec: In Sicilia aput Platiam, in Calabria terra Iordani et Vallis grate, aput Cusentiam. In Apulia Capitinata et Basilicata, aput Gravinam. In Principatu, terra Laboris et comitatu Molisii usque Soram, aput Salernum. In iustitiariatu Aprutii, aput Sulmonam. Tempus autem quando congregande sunt curie, erit in Kalendis Madii, et finient in[a] Kalendis Novembris; in quibus magister iustitiarius, iustitiarii, magistri camerarii, camerarii, baiuli et alii officiales curie, prelati, comites, barones, cives et aliorum locorum habitatores quilibet in sua provincia, tempore et locis prefixis, in presentia legati imperialis convenire tenentur, super universis et singulis que constitutio continet processuri.

Mense Februarii de Sicilia in Calabriam transfretat imperator, et exinde in Apuliam venit. Hoc mense et mense Ianuario preterito tanta fuit habundantia pruine et nivis, quod pre tempestate famis

a) f. i. *in margine eadem manu.*

Digitized by Google

multa millia ovium in Apulia morerentur, silvestres etiam bestie et ipse volucres pre fame deficerent, et quo se verterent ignorarent, cum ubique terrarum nix esset, et ipsa etiam flumina fuerint congelata; et etiam quod olive et alie arbores fructifere arefacte essent ex gelu nimio, homines desperabiliter murmurarent.

Imperator de Apulia venit in terram Laboris, et tunc ab ista parte Capue fieri super pontem castellum iubet, quod ipse manu propria consignavit. In Neapoly etiam munitionem factam precipit ampliari. Operi castelli de Capua, ut citius fiat, preponit Nycolaum de Cicala, cui omnes iubet intendere a Miniano usque Capuam. In Gaieta pro imperatore per Hectorem de Monte Fuscolo fere 30 turres custodiuntur. Castellum super pontem Capue fit.

Mense Madii imperator per Sanctum Germanum habens transitum, aput Reate ad papam vadit, ducens secum Conradum filium suum, et se ad servitium ecclesie exponens contra Romanos. Inquisitio fit imperatore mandante de opere Sancti Germani per totam abbatiam per iudicem Adenulfum de Suessa et iudicem Thomam de Caserta.

Tunc imperator aput Reate faciens moram, revocavit ad opus suum quicquid turbationis tempore de regni pertinentiis occupaverant Reatini, et ipse cum gente sua una cum magistro Raynerio cardinale se Viterbium confert, predicto Chonrado filio suo, et qui cum eo usque Reate iverant, redeuntibus in regnum, imperatore mandante. Et tunc aput Raspanpanum, quod Romani custodiebant, obsidionem ponit de cardinalis consilio imperator; ubi per duos menses faciens moram cum in capiendo castro ipso non proficeret, mense Septembris in regnum reversus est imperator.

Illis diebus dum imperator esset Reate, quidam Gualterus[a] de Aversa, credens imperatori placere,

a) Gualter̄ *c. semper.*

Digitized by Google

infestare cepit eos qui in odium imperatoris ecclesie adheserant; propter quod ad pape verbum, quia castrum Sancte Marie de Oliveto, quod Roggerius de Gallucio tenebat qui in partem ecclesie cesserat, ipse Gualterus ceperat, ipso imperatore mandante per magistrum iustitiarium captus est et custodie traditus; quem tamen ad preces Odorisii abbatis Sancti Vincentii liberavit. Imperator in regnum rediens, casalia quedam Apulie depopulari iubet: casale Castellionis ad Casinense monasterium pertinens recipi mandat, et inhabitari ad opus suum.

Mense Septembris studium quod in Neapoly per imperatorem statutum fuerat, quod extitit turbatione inter ecclesiam et imperium secuta penitus dissolutum, per imperatorem in Neapoly reformatur.

Romani statim post discessum imperatoris a Raspanpano, cum suis viribus Raspanpanum muniunt victui necessariis, et procedentes inde, super Viterbium vadunt minus provide equitantes usque ad portas civitatis; propter quod ipsos in reditu penituit equitasse. Nam intercepti a Teutonicis militibus et hominibus civitatis ipsius, multi ex ipsis in ore gladii ceciderunt, et multi in captionem sunt ducti, ipsis nihilominus strenue se defendentibus contra illos et nonnullos de nobilioribus Teutonicis trucidantibus, cum eos nollent reservare ad vitam.

Hoc anno, quod Henricus rex contra imperatorem patrem suum seditionem in Alamannia fecerit, fama fuit.

1235.

Mense Ianuarii imperator generalem collectam toti regno imponit, et tunc collecte fuerunt de terra monasterii uncie 400 pro adoamento[53] per Stephanum de Anglone iustitiarium terre Laboris, et pro mutuo uncie 200.

53) servitium militare.

Digitized by Google

Mense Februarii inquisitiones fiunt per totum regnum de hominibus demanii, quos in locis statutis transfert imperator cum familiis suis; propter quod de Sancto Germano et de tota terra monasterii nonnulli qui inventi sunt de demanio extitisse, aput Cumas ire cum suis familiis compelluntur.

Mense Martii captivi de Apulia qui tenebantur aput Canusium, per interventum pecunie liberantur, et ex eis quidam digna sunt pena mulctati.

Mense Aprilis imperator aput Precinam pascha Domini celebrat, et consequenter post pascham iter arripuit, in Alamanniam profecturus, ducens secum Conradum filium suum. Quem magister domus Teutonicorum ipso mandante precessit ad papam, et Thomas de Aquino Acerrarum comes magister iustitiarius, et iustitiarii alii de regno, necnon et Capuanus Ydrontinus et Panormitanus archiepiscopi, cum nonnullis de regno usque Fanum secuti sunt, et de imperatoris licentia sunt in regnum reversi. Apr. 8. Apr. 25.

Turres in Gaieta exceptis quatuor diruuntur mandato imperatoris. Rocca Ianule super Sanctum Germanum firmatur. Stephanus de Anglone cedit officio iustitiariatus, et Guilielmus de Sancto Fraymundo succedit eidem. Imperator cum Conrado filio suo et de regno admodum paucis mense Madii apud Ariminum mare intrat, et in Aquilegiam vadit, exinde in Alamanniam profecturus. Pax inter papam et Romanos reformata est; captivi Romani qui aput Viterbium tenebantur, per papam liberati sunt, et qui tenebantur a Romanis, liberi dimittuntur. Robertus de Busso a iustitiariatu Aprutii amovetur, et Hector comestabulus Montis Fusculi substitutus est illi.

Mense Iunii Panormitanus et Capuanus archiepiscopi, Thomas de Aquino Acerrarum comes et Henricus de Morro magister iustitiarius, qui pro imperatore in regno remanserant, se Capuam con-

Digitized by Google

ferentes statuerunt ibidem, qualiter rocca Iani super Sanctum Germanum muniri turribus et muris deberet. Ad quod faciendum quatuor elegerunt de terra Sancti Benedicti, qui homines deputatos ad opus rocce ipsius assignare suis vicibus[a] domno Philippo de Citro deberent comestabulo Capue, magistro operis rocce predicte, et ter in die ipsos requirere quemlibet predictorum, quorum nomina hec sunt: Tacconus miles de Pontecurvo, Raynaldus Belegrimi de Sancto Helya, Roggerius de Landenulfo et Raynaldus de Paterno de Sancto Germano. Et ut rocca ipsa citius muniretur, per ipsos dominos in terra Fundana certa singulis mensibus pecunie quantitas est statuta; et demum se aput Melphiam in Apuliam contulerunt.

Eodem mense Iunii de felicibus imperatoris auspiciis littere venerunt in regnum, quomodo apud Sibidatum a principibus imperii magno fuerat cum honore receptus. Ipso mense nullo obstante Alamanniam intrans, Henricum regem filium suum redeuntem ad mandatum suum recepit; quem duci Bawarie custodiendum commisit. Philippus de Citro amotus est a magistratu operis rocce Ianule, et Iacobus de Molino substitutus est illi.

Mense Iulii imperator filiam regis Anglie duxit uxorem, quam apud Guarmaciam magnifice desponsavit[b].

1236.

Mense Ianuarii imperator ipse filium suum Henricum sub fida custodia per marchionem Lancee mittit in regnum, et in Apulia in rocca que dicitur Sanctus Felix servandus traditur. Hoc anno iussu imperatoris Brundusii novi imperiales cuduntur, et veteres

a) viribus 2. b) *in fine huius anni, sed erasa fortasse a scriba ipso, haec leguntur verba:* Eodem mense Landulfus Casinensis abbas in festo sanctorum Nazarii et ....., *quod postea ad annum* 1236. *enarravit.*

Digitized by Google

cassati sunt. Generalis collecta in regno ponitur, et tunc pro adoamento imperiali collecte sunt de terra monasterii Casinensis uncie 101.

Mense Iunii in vigilia apostolorum Petri et Pauli capta est Corduba, nobilissima Sarracenorum civitas, qua preter Romam Constantinopolim et Hispalym nulla maior in orbe dicitur, a Ferrando christianissimo rege Toleti et Castelle.

Corduba[a] *victa iaces, te vicit ut Deo vaces*
Victor Ferrandus, Hyspanie rex memorandus.

Mense Iulii in festo sanctorum Nazarii et Celsi Landulfus Senebaldus Casinensis abbas feliciter aput Casinum obiit; cuius obitus per fratrem Iulianum monachum Casinensem dominis curie imperialis qui sunt in Apulia nuntiatur; a quibus eligendi licentiam conventus accepit.

Eodem mense imperiale mandatum ad Urbem et generaliter per Tusciam et Lombardiam et per totam Marchiam mittitur, ut tam de Urbe quam de singulis ipsarum provinciarum communitatibus in Lombardiam legati vadant, postquam illuc sciverint imperatorem venisse.

Mense Augusti frater Iulianus, frater Robbertus de Foresta et frater Iohannes Cazolus de voluntate Henrici de Morro magistri iustitiarii per vicedecanum et conventum rectores terre monasterii sunt electi.

Imperator cum honesto militum comitatu relictis imperatrice uxore sua et Conrado filio suo in Alamannia, transalpinavit, et venit Veronam, que suo favebat imperio; et inde prospere usque Cremonam processit in Lombardiam, licet Mediolanenses cum suis viribus se sibi opponerent ne transiret. Domini curie qui in regno remanserant pro parte imperatoris, cognito de adventu imperatoris in Lombardiam, prohibuerunt vicedecanum et conventum Casinensem, ne in electione abbatis facienda procederent.

a) *hi versus in margine.*

Digitized by Google

Legati Urbis et totius Lombardie et Tuscie ad imperatorem vadunt. Mense Octobris ex parte Casinensis conventus ad eum quoque duo vadunt, frater videlicet Simon de Presentiano et frater Amicus; qui tamen cum aliarum nuntiis civitatum usque Cremonam procedentes et ultra, ipsum videre non potuerunt, cum mense Novembris capta civitate Vincentie propere in Alamaniam[a] redivisset; quam civitatem ignis pro parte cremavit:

Pro[b] *meritis dignis Vincentia te cremat ignis;*
Subderis imperio cesaris ingenio.

Thomas Acerrarum comes et Henricus de Morro magister iustitiarius vocati ab imperatore vadunt ad ipsum mense Decembris, set ipsum in Lombardia non invenerunt, cum in Alamanniam, ut dictum est, remeasset ad edomandam ducis Austrie nequitiam, qui rebellaverat contra ipsum. Propterea iidem comes et magister iustitiarius in Alamaniam[a] properarunt.

Hoc anno Petrus Frayapane in urbe Roma pro parte imperatoris guerram movet contra papam et senatorem, et seditio facta est multa in populo.

1237.

Mense Ianuarii octavo stante eodem, electio abbatis Casinensis canonice celebrata est de fratre Pandulfo de Sancto Stephano, et quasi per inspirationem ab omnibus approbata.

Mense Februarii littere imperiales lecte sunt in Sancto Germano de captione Vincentie, et de nova imperatoris prole feminea de nova consorte suscepta. Inquisitio fit de opere Sancti Germani per iudicem Adenulfum de Suessa.

Mense Martii frater Simon de Presentiano et frater Stephanus de Corvario ad imperatorem in Alamanniam vadunt cum litteris conventus factis ad

a) *ita hoc loco scribitur.* b) *versus in margine habentur.*

Digitized by Google

eum, quibus denuntiant electionem canonice celebratam de fratre Pandulfo de Sancto Stephano in abbatem Casinensem. Eodem mense imperatore mandante generalis collecta per totum regnum exigitur.

Mense Aprelis magister domus Teutonicorum et magister Petrus de Vinea missi ab imperatore, ad papam veniunt pro facto Lombardie. Eodem mense pax in Urbe reformata est.

Mense Madii Acerrarum comes et magister iustitiarius ab imperatore de Alamannia redeunt in regnum. Frater Simon de Presentiano et frater Stephanus similiter de Alamannia redeunt cum litteris imperatoris super facto electionis facte de fratre Pandulfo, ad archiepiscopos Panormitanum et Capuanum nec non et Ravellensem episcopum missis, per quos certiorari desiderat de sufficientia ipsius electi. Eodem mense Iohannes de Poly senator Urbis factus est; et iterum in eius odium seditio in Urbe orta est. Magister domus Teutonicorum a papa ad imperatorem revertitur. Episcopus Ostiensis et Thomas Capuanus tituli Sancte Sabine presbiter cardinalis legati ad imperatorem vadunt ex parte pape.

Mense Iunii dictus frater Simon per domnum Guilielmum de Sancto Fraymundo terre Laboris iustitiarium, remanente secum in rectoria fratre Iohanne Cazolo et duobus aliis cassatis rectoribus, scilicet fratre Iuliano et fratre Robberto de Foresta, rector Casinensis institutus est. Qui frater Simon aput Avellinum vadens ad dominos curie supradictos, qui ibidem convenerant, optinuit ab eis, ut pro inquisitione facienda de persona Casinensis electi mittere, quem vellent, deberent; qui ad hoc faciendum virum providum iudicem Taddeum de Suessa magne imperialis curie iudicem elegerunt.

Mense Iulii veniens idem iudex ad Sanctum Germanum de mandato predictorum dominorum, tam

Digitized by Google

de fide quam sufficientia iam dicti Casinensis electi per singulos de castris singulis ad se sub certo numero vocatos homines, necnon et de Atino, ubi se tempore discordie inter ecclesiam et imperatorem receperat, inquisitionem facere studuit diligentem; quam in scriptis redactam, ad eosdem dominos per magistrum Terrisium de Atino remisit, ad quos etiam frater Iohannes de Sancto Germano et magister Raymundus iudex et advocatus Casinensis vadunt ex parte conventus; et approbata per ipsos dominos inquisitione ipsa, electionem factam de predicto fratre Pandulfo iuxta mandatum cesaris acceptarunt.

Eodem mense Iacobus de Molino captus a magistro iustitiario propter arma prohibita et seditionem factam, custodiendus traditur in castello Neapoly, et nonnulli alii seditiosi capiuntur, et ad castra alia in captione mittuntur.

Hoc anno Iohannes rex quondam Iherosolimitanus aput Constantinopolim nature concessit. Mense Iulii[a] Romani plebei populum concitantes contra Iohannem de Poly senatorem Urbis, ipsum senatorie dignitati cedere compulerunt, et Iohannem de Cencio substituerunt eidem; propter quod seditio et cedes multa facta est populi, cum idem Iohannes de Poly se in turri sua receperit contra Romanos et senatorem sibi substitutum, et bellum contra eos moverit intestinum; tandemque pax reformata est inter eos, in senatu de consensu iam dicti Iohannis de Poly Iohanne de Cencio remanente.

Mense Augusti pro confirmatione electionis iam dicti fratris Pandulfi optinenda a papa, vadunt frater Berardus de Babuco, frater Iohannes de Sancto Germano, frater Gregorius de Sancto Stephano, frater Stephanus de Corvario et magister Raynaldus de Cayra iudex et advocatus Casinensis aput Viterbium; qui quoniam optinere illam non potuerunt a papa

a) m. l. *in margine*

Digitized by Google

iam dicto, quia in electione non fuerat rite processum, optinuerunt ad multam instantiam ne monasterium in deterius vergeret, ut electus ipse amministraret usque ad beneplacitum pape.

Eodem mense Augusti de mandato imperatoris de Lucerio aput Ravennam vadunt decem millia Sarracenorum in subsidium eius, cum civitatem ipsam in odium imperatoris, cuius partem fovebat, Faventini, qui erant ex parte Mediolanensium, graviter infestarent; ad cuius etiam defensam accesserat Simon comes Theatinus de mandato imperiali cum quingentis militibus.

Mense Septembris Henricus de Morra magister iustitiarius venit ad Sanctum Germanum, et occasione inquisitionis olim facte ibidem de subtractis hominibus tempore Philippi de Citro ab opere munitionis terre ipsius, generaliter pro hiis qui eos subtraxerant per totam abbatiam, composuit cum eis ad maiorem penam vitandam in 300 uncias auri, cum predicto vero Philippo de Citro in centum; et tunc vocatus a cesare, ad ipsum in Lombardiam vadit.

Mense Octobris imperator cepit Marcariam in Lombardia; et cum nollet habita Mantua alloqui cardinales, ipsi Romam reversi sunt; ubi etiam biduo ante Gregorius papa de Viterbio redierat, et cum honore multo receptus fuerat a Romanis.

Mense Novembris embassatores Romani ad imperatorem in Lombardiam vadunt. Imperator cum fortunato exercitu suo cepit Montem clarum in episcopatu Brexie, quod bonis omnibus spoliatum comburi iubet; propter quod Brexienses in suum auxilium Mediolanenses vocant, qui in manu valida militum et peditum congregato exercitu, versus Brexiam in eius auxilium profecti sunt, contra imperatorem se temere opponentes. Quos imperator ipse 4. stante eodem mense Novembris, cum apud Curtem novam sua tentoria defixissent ab ipsius facie fugientes,

Digitized by Google

audacter non minus quam potenter invadens, devicit in campo, et ex ipsis stragem non modicam fecit, et nonnullos cepit et captivos Cremonam duxit, ita quod inter vivos et mortuos ad decem fere millium numerum computantur. Tunc etiam Mediolani potestas filius ducis Venetum captus est. Similiter et carrochium cepit et Cremonam duxit.

Mense Decembris Lauda ipsi imperatori se reddidit, et ibi natale Domini cum omni tripudio celebravit.

1238.

Mense Ianuarii Henricus de Morro magister iustitiarius de Lombardia redit in regnum, et tunc generalis collecta per totum regnum imponitur et colligitur. Imperator in Alamanniam remeat, et ibi pro facto Lombardie exercitum congregat, magistrum domus Alamannorum ultra montes dirigit pro soldariis retinendis.

Mense Aprelis ipse imperator in Lombardiam redit, et aput Veronam Conradum filium suum cum principibus imperii et copioso exercitu prestolatur. Carrochium captum Romam dirigit imperator in signum victorie.

Mense Madii imperator ipse vocat ad se Thomam de Aquino Acerrarum comitem, et Henricum de Morro magistrum iustitiarium, et omnes barones et milites infeudatos; quorum nonnullos, iuxta ipsius mandatum euntes ad eius obsequium, civitatibus que venerant ad mandatum suum potestates prefecit, et aliis custodiam captivorum commisit.

Mense Iunii dictus Acerrarum comes et Henricus de Morro magister iustitiarius[a] ad imperatorem in Lombardiam vadunt cum militibus regni decenter paratis in equis et armis et cum pecunia de regno collecta. Gregorius papa Urbem exiens, venit Anag-

a) Henr̄ de Morr̄ Magr̄ Iust̄ *c.*

Digitized by Google

niam. Hoc mense in Casino celebratur electio, et quia in eligendo monachi convenire non poterant, vota sua dederunt omnes in archiepiscopum Messanensem, ut ipse unum quem vellet de gremio assumeret monasterii.

Mense Iulii Conradus rex filius imperatoris aput Veronam venit ad patrem cum principibus et exercitu copioso; cum quo se Cremonam conferens, inde feliciter in obsidionem Brexie properavit: aput Veronam etiam magistrum domus Teutonicorum, infirmum redeuntem de partibus Ultramontis, recipit imperator. Hoc mense frater Iohannes Capuanus, Casinensis monachus, in abbatem Sancti Salvatoris de Telesia per papam Gregorium aput Anagniam consecratus est.

Mense Augusti Henricus de Morro magister iustitiarius de Lombardia redit in regnum. Hoc etiam mense dictus abbas Sancti Salvatoris infirmitate correptus obiit. Panormitanus archiepiscopus, episcopus Reginus, iudex Taddeus de Suessa et magister Roggerius Porcastrella de Lombardia ab imperatore ad papam aput Anagniam nuntii veniunt pro pace inter ecclesiam et imperium reformanda; cum quibus pro parte ecclesie Messanensis archiepiscopus ad imperatorem dirigitur responsalis a papa.

Magister domus Alamannorum Salernum se confert pro sanitate recuperanda.

Mense Septembris imperatrix de Lombardia venit in regnum, et aput Adriam eligit iussu imperatoris facere stationem.

Mense Octobris Gregorius papa de Anagnia redit ad Urbem, ubi novi constituti sunt senatores, silicet Iohannes de Poly et ..... Imperator, vastata in exterioribus Brexia, ab eius obsidione recedit. Conradus filius eius in Alamanniam redit, et licentia data est omnibus in propria revertendi; ipse tamen

Digitized by Google

in Lombardia remansit. Henricus naturalis filius imperatoris in Sardinia duxit uxorem.

Mense Novembris Landus Messanensis archiepiscopus, in quem conventus Casinensis eligendi quem vellet in abbatem de gremio monasterii sua vota dederunt, fratrem Stephanum de Corvario, cum illum ydoneum invenisset, in abbatem Casinensem elegit; quem idem conventus pariter acceptavit, et propter hoc ad representandam ipsius electionem domno imperatori, duos ex fratribus scilicet fratrem Robbertum de Foresta et fratrem Iohannem de Pontecurvo ad eius presentiam direxerunt, ut suum in eum dare dignaretur assensum. Idem Messanensis archiepiscopus cum Berardo Panormitano archiepiscopo et Thoma de Aquino Acerrarum comite et cum magistro Roggerio Porcastrella ab imperatore remissus ad papam, Romam veniunt pro pace et forma concordie hinc inde tractata. Guido Soranus episcopus legatus a papa in Provinciam mittitur.

Mense Decembris imperator imperatricem uxorem suam de regno in Lombardiam reduci iubet ad se per Berardum Panormitanum archiepiscopum. Messanensis archiepiscopus et dictus Acerrarum comes et magister Roggerius Porcastrella de Urbe a papa digressi sunt; quorum duo, scilicet comes et magister Roggerius, in regnum redeunt; Messanensis vero archiepiscopus se Anagniam confert. Imperator aput Parmam natale Domini celebrat, ibique representate sibi electioni a predictis fratribus facte de fratre Stephano ab archiepiscopo Messanensi in abbatem Casinensem, suum dedit assensum. Dictus magister Roggerius cum responso pape ad imperatorem redit.

1239.

Mense Ianuarii generalis collecta per regnum ponitur. Frater Raynaldus de Carci et frater Berardus

Digitized by Google

de Babuco electionem fratris Stephani in abbatem Casinensem representant domno Gregorio pape in Urbe. Imperiales novi cuduntur Brundusii.

Mense Februarii Gregorius papa electionem fratris Stephani confirmat, eumque per manus Ostiensis episcopi facit in sacerdotem promoveri in festo sancti Barbati, et die altera benedictionis sibi munus impendi. Qui in Casinensi monasterio in festo beati Matthie honorifice receptus est et cum gloria cathedratus.

Mense Martii idem abbas ad imperatorem in Lombardiam vadit, a quo benigne satis receptus est, et ibidem fidelitatis sibi prestitit sacramentum. Et eo mense idem abbas priusquam iret, vicedecanum instituit fratrem Ryccardum de Septem fratribus. Eodem mense in die sancto Iovis Gregorius papa imperatorem publice excommunicat; cui excommunicationi tamquam iniuste imperator non paret, set suas excusatorias mittit ad orbis principes, quomodo papa perperam contra se processit. Mart. 24. Apr. 20.

Mense Aprilis monasterium Casinense imperatore mandante, servientibus et aliis ad custodiam necessariis communitur, quibusdam monachis ex eo exclusis. Similiter et Pontem curvum[a] per Taffurum castellanum rocce Ianule.

Mense Madii in Marsia aput Tallacozum quidam sanctus Oddo revelatur, qui miraculis multis claruit. Thomas de Aquino Acerrarum comes vocatus ad imperatorem in Lombardiam vadit. Omnes de regno qui sunt in Romana curia, revocantur. Denarii novi dati sunt per terram Sancti Benedicti, pro quibus datum est aurum ad summam 170 unciarum.

Teanensis, Calinensis, Venafranus, Aquinensis episcopi de regno exeunt, imperatore mandante.

Mense Iunii, tertio intrante eodem mense, qui fuit Veneris dies, circa horam nonam sol eclypsim

a) *ita c.*

Digitized by Google

est passus. Eodem mense a monasterio Casinensi sicut a ceteris aliis de regno cathedralibus ecclesiis, necnon et a subditis eidem monasterio cellis, adiutorium pro imperatore exigitur. Similiter et a clericis abbatie pro beneficiis suis. Obedientiales monachi vocati a Taffuro castellano rocce Ianule, sicut et ipsi clerici, dare convenerunt medietatem omnium proventuum obedientiarum suarum, et exinde respondere Roggerio de Landenulfo et Iacobo Cazolo ad hoc constitutis per iustitiarium terre Laboris pro victu servientum, qui deputati sunt ad custodiam monasterii et Pontiscurvi.

Eo tempore subscripta capitula edita sunt in regno, que pro parte imperiali observari iubentur: *In primis, ut fratres Predicatores et Minores, qui sunt oriundi de terris infidelium Lombardie, expellantur de regno; et ab aliis habeatur cautela, quod non offendant imperatorem. Idem fiat de aliis personis religiosis. Item ut barones et milites, qui foverunt aliquando partem pape contra cesarem, et precipue qui sunt in confinio regni, inducantur, potentes, quod vadant ad servitium curie in Lombardiam cum equis et armis, impotentes similiter a curia imperiali stipendia recepturi. Item a cathedralibus ecclesiis per se exigatur et imponatur pro imperiali curia adiutorium, secundum modum et potentiam divitiarum suarum. Nihilominus et a canonicis earum dyocesum sibi subditis presbiteris et clericis secundum facultates eorum. Illud idem exigatur ab abbatibus, monachis nigris et albis. Item quod hii qui sunt in Romana curia, preter exclusos et suspectos, revertantur in regnum; sin autem, bona eorum infiscentur, nec permittantur post citationem reverti. Excipiuntur qui sunt cum cardinali Thoma et cum Iohanne de Capua notario pape. Item illorum clericorum, qui de regno non sunt, bona et beneficia que habeant in regno infiscanda sunt. Item quod nulli permittatur ad Romanam ecclesiam accedere sine spe-*

Digitized by Google

ciali mandato magistri iustitiarii; et qui accesserint, non permittantur redire sine mandato curie. Item quod statuantur exploratores, ne quis masculus vel femina intrando regnum portet papales litteras contra cesarem; item, ut qui inventus fuerit contra cesarem illas portans[a], *ultimo supplicio puniatur suspensus; et si portaverit litteras de credentia, cogatur confiteri modum et tenorem credentie. Et si confessio ledit principem, eodem iudicio puniatur, sive clericus sive laycus fuerit.*

Ipso mense Iunii Sanctagathensis et Calvensis episcopi Romam vadunt, missi ab imperatore ad cardinales; set a papa repulsi, in regnum sine effectu redeunt. Civitas Tervisii per Albericum de Romano et Ezolinum de Camino rebellat imperatori. Eodem mense iterum alii qui remanserant monachi de monasterio excluduntur; quibus simul cum primis exclusis morari aput Vallem luci provisum est, paucis admodum in monasterio remanentibus.

Mense Iulii Ravenna rebellat imperatori, quam Veneti recipiunt et tuentur eo mense.

Homines terre monasterii mandante imperatore absenti Casinensi abbati et secum in suo servitio commoranti per sacramentum vitam assecurant et menbra. Gregorius papa de Urbe venit Anagniam. Imperator de gratia concessit dicto Casinensi abbati, ut tam monasterium Casinense quam omnes monachi et celle eius a generali, quod ab aliis exigitur ecclesiis regni, adiutorio essent immunes. Eodem mense Iulii tertia fit exclusio monachorum de monasterio Casinensi, quorum quidam aput Vallem luci, quidam aput Sanctum Petrum monasterii, et quidam moram facere in parentum domibus elegerunt; et in ipso monasterio non nisi octo tantum monachi ad celebrandum in eo divina officia remanserunt, quorum nomina sunt hec: frater Ryccardus de Septem

a) portantem *c.*

Digitized by Google

fratribus vicedecanus, frater Seniorectus, frater Robbertus de Ota, frater Iohannes Cazolus, frater Guilielmus de Pignataro, frater Iohannes de Marocta et frater Mattheus de Miniano. Rome apud Lateranum obiit R.[54] episcopus Venafranus.

Eodem mense Iulii imperator cum suo fortunato exercitu cepit in episcopatu Bononiensi castrum quoddam fossatis et aquis munitum, quod Plumacium vocabatur, quod totum igne crematum est, et quam plures eorum qui intus steterant cremavit ignis; et fere quingenti qui evaserunt ignis incendium, imperator duxit captivos. Rome occidit[a] turris Cartolariorum[b].

Mense Augusti rex Navarre cum copioso cruce signatorum exercitu de Marsilia in terram sanctam navigio transfretat.

Item imperator ipso mense Augusti in vigilia assumptionis beate Virginis in episcopatu Bononiensi cepit castrum quod dicebatur Crepacore[c], quod igne crematum est; et nonnulli eorum qui intus steterant evaserunt, et pro maiori parte sunt ducti captivi.

Aput Anagniam Thomas Capuanus Sancte Sabine presbyter cardinalis 15. Kal. Septembris obiit. Versus[d]:

In festo Magni festum Thomas perit Agni.
Donatur Magno caro marcida, spiritus Agno.

Eodem mense Augusti Henricus de Morro magister iustitiarius vocatus ab imperatore, ad ipsum in Lombardiam per mare vadit. Imperator revocatus a civitatibus et magnatibus Lombardie partem suam foventibus, divertit ab episcopatu et depopulatione Bononie, et ad depopulandum in exterioribus Mediolanum accedit; cui Mediolanenses extra civitatem per octo fere milliaria obvios se opponunt.

a) *ita c.*; cecidit *edd.* b) Cartolar̄ *c.* c) Crepacor̄ *c.* d) *in margine c.*

54) nomen ignoratur.

Digitized by Google

Imperator tamen, cum invadere ipsos non posset aut facere in eos insultum, moram protrahens in episcopatu Mediolanensi per duos fere menses, Septembris silicet et Octobris, et depopulatione facta non modica in extrinsecis, discessit ab inde et ad devastationem pontis Placentie cum exercitu suo accedit.

Eodem mense Septembris iustitiarii omnes et castellani de regno mutantur; et amoto Taffuro de Capua de rocca Ianule, qui etiam curam agebat montis Casini et Pontis curvi, substituitur illi quidam Guilielmus de Spinosa in rocca Ianule castellanus, et in Casino quidam Iordanus de Calabria ordinatur. Eodem mense amoto a iustitiariatu terre Laboris Guilielmo de Sancto Fraymundo, Ryccardus de Monte nigro substitutus est illi. Barones et milites infeudati de regno per iustitiarios singulos, ut se in equis et armis preparent, summonentur.

Bononienses post discessum imperatoris ab episcopatu Bononie, euntes temere super Mutinam, que imperatori favebat, a comite Simone Theatino et Parmensibus devicti sunt in campo, et nonnulli eorum capti sunt, nonnulli gladiis interempti, et nonnulli ampne summersi.

Henricus rex Gallure[a], naturalis filius imperatoris, in marchiam Anconitanam venit; contra quem mittitur a Gregorio papa Iohannes de Columpna cardinalis.

Mense Octobris Prenestinus episcopus[55] legatus a papa ad principes mittitur occidentis, qui[b] in specie peregrini cum uno tantum socio per terram usque Ianuam vadit, et inde navigio transfretavit. Mense eodem quidam Andreas de Cicala a Porta Roseti usque ad fines regni per imperatorem capitaneus constituitur. Ingenia que bidde[56] dicuntur et anga-

a) Gallur̄ *c.* b) qui cum uno tantum comite in *c.*

55) Iacobus. 56) i. q. blidae esse videntur.

Digitized by Google

nelli fiunt, imperatore mandante, ad defensam rocce Ianule et Casini; propter quod et homines terre monasterii ad incidenda lignamina ipsis machinis opportuna, et boves ad ea deferenda non modice sunt gravati. Roffridus Teanensis episcopus aput Cornetum obiit.

Mense Novembris Gregorius papa de Anagnia redit ad Urbem, ubi a Romanis omnibus honorifice
Nov. receptus est. Qui in octavis beati Martini sententiam
18. latam in imperatorem confirmat, et excommunicat Henricum naturalem filium eius et omnes sequaces eorum pro eo, quod marchiam, quam iuris esse dicebat ecclesie, hostiliter est ingressus.

Mense Decembris imperator apud Pisas natale Domini celebrat. Quidam frater Helyas qui in ecclesia sancti Francisci apud Ascisium magister ordinis fratrum Minorum extiterat, pro eo, quod apud Gregorium papam delatus a fratribus quod male amministrasset, eum ipse papa ab amministratione removit, in odium pape imperatori adhesit. Vigiles de nocte per Ryccardum de Monte nigro iustitiarium in principatu Capue statuti sunt.

1240.

Mense Ianuarii per predictum capitaneum generalis collecta exigitur, imperatore mandante; et tunc visitatores castrorum per regnum constituuntur, per quos de fidelibus deputati sunt aliqui, qui castra imperialia visitent semel in hebdomada, et tam de factis castellanorum quam de numero servientium diligenter inquirant, similiter et de defectu eorum.

Mense Februarii per eundem capitaneum per totum regnum fit inquisitio generalis contra impositores et collectores collecte imperialis anni preteriti, ut de sua malitia pro meritis puniantur. Imperator venit Fulignum, ubi magnifice a civibus receptus

Digitized by Google

est. Aspellum et Coccoionum[a] venerunt ad mandatum suum, recipit tunc etiam Viterbium eodem mense Februarii, Ortam, Civitam Castellanam, Cornetum, Sutrum, Montem Flasconem et Tuscanellam. Imperatrix cum Berardo Panormitano archiepiscopo in regnum venit. Stella cometes apparuit.

Mense Martii imperator relicto capitaneo apud Viterbium comite Simone Teatino cum exercitu suo, et in Marchia naturali filio suo Henrico rege Gallure, cum hiis qui de regno secum in Lombardia fuerant, redit in regnum, tunc Stephano Casinensi abbate ad terram monasterii redeunte.

Mense Aprilis imperator apud Fogiam colloquium celebrat generale. Specialis collecta a clericis regni pro beneficiis ecclesiasticis exigitur.

Eodem mense filius regis Castelle ad imperatorem aput Fogiam venit.

In Sancto Germano magister Iohannes archipresbyter terre eiusdem, et magister Petrus frater eius, iussu imperatoris per Philippum de Surrento militem Capuanum et per quendam iudicem maiorem capti sunt, et eorum sunt mobilia infiscata, immobilia vero omnia annotata. Civitas Ferrarie a civitatibus Lombardie imperatori contrariis nec non et a Venetis impugnatur, et obsidetur per terram et aquam; in qua pro imperatore erat quidam Azolinus. Imperator a suis officialibus certam exigit pecunie quantitatem.

Mense Madii imperator congregato exercitu de Apulia venit Capuam, et ipso mandante, Beneventum in exterioribus divastatur.

Mense Iunii imperator cum exercitu suo quem de regno collegerat, venit ad Sanctum Germanum, ubi per sex dies moram protrahens, e vestigio per Aquinum transitum faciens, et secum ducens Pandulfum dominum Aquini, apud Insulam pontis sola-

a) Coccoionī *c.*

Digitized by Google

rati posuit castra sua, Campaniam intrare disponens. Quam non intravit, usus consilio saniori, set per Soram et Marsiam direxit in Ancone marchiam gressus suos.

Eo mense Thomas dictus Molisii comes apud Spoletum, que se pro papa tenebat, cum ducentis militibus a papa dirigitur. Henricus rex imperatoris filius, tentus in rocca Sancti Felicis in Apulia, in Calabriam custodiendus apud Neocastrum iussu patris dirigitur, et exinde aput Martoranum missus est.

Mense Iulii per totum regnum iussu imperatoris ab hiis omnibus quibus per officiales suos aliqua fuere commissa officia, certa exigitur pecunie quantitas; et tunc quidam de Sancto Germano per quendam Octavianum Siculum taxati fuerunt in 200 uncias auri.

Stephanus Casinensis abbas movens de Sancto Germano ad imperatorem, qui erat in obsidione Asculi, in Marchiam vadit.

Eodem mense iussu capitanei in Sancto Germano certus militum numerus congregatur. Tunc amoto de rocca Ianule Guilielmo de Spinosa castellano, quidam Iohannes de Trentenaria[a] per imperatorem est statutus in ea. Imperator castra sua movens ab Asculo, processit versus civitatem Firmanam, a quo Stephanus Casinensis abbas cum ipsius licentia discedens, infirmus ad ecclesiam suam sancti Liberatoris se contulit, ubi donec convaluit moram fecit. Eo mense captus est iussu imperatoris magister Raynaldus de Cayra.

Mense Augusti civitas Beneventana obsidetur iussu imperatoris. Imperator ipse civitatem Faventie arctat et obsidet.

Mense Septembris galee Venetie discurrentes per regnum in odium imperatoris, Termulas Vestam et quasdam alias Apulie terras capientes, destruxerunt

a) Trentenar̄ *c.*

Digitized by Google

et bonis omnibus spoliarunt. Aput Brundusium euntes predicte galee, navem quandam redeuntem ab Iherosolimis, cum non possent vi capere, igne cremarunt. Milites qui steterant in Sancto Germano ad imperatorem vadunt apud Faventiam, ex eis quibusdam in propria recedentibus.

Mense Octobris galee ipse multis onuste spoliis in sua redeunt.

Mense Novembris fratres Predicatores et Minores omnes de regno exeunt, imperatore mandante, duobus tantum relictis, qui sint de regno nativi, in singulis quibusque illorum domibus ad custodiam earundem.

Mense Decembris .....[a]

1241.

Mense Ianuarii per totum regnum generalis collecta exigitur. Iohannes de Columpna cardinalis discors factus cum Gregorio papa, in partem cedit imperatoris, et Lagustam in Urbe, et extra Urbem alia castra sua firmari iubet.

Mense Februarii imperatore mandante, per totam regni maritimam iuxta numerum galee armantur.

Mense Martii milites et pedites ad defensam et custodiam maritime ubique per regnum ire iubentur.

Eodem mense galee predicte versus Pisas vadunt.

Mense Aprilis civitas Beneventana, que Romane ecclesie suberat, arctata et necessitate compulsa imperatori se reddit; cuius menia imperatoris iussu funditus evertuntur, et turres civitatis eiusdem usque ad solarium. Arma hominum civitatis ipsius ad opus recipiuntur imperatoris.

Eodem mense Faventia per annum obsessa et arctata ab imperatore, venit ad mandatum ipsius,

a) *locus textui post recipiendo vacuus relictus. Annus proximus in proxima pagina orditur.*

Digitized by Google

salvis personis et rebus hominum civitatis eiusdem, in qua postea imperator ipse fieri munitionem mandat.

Mense Madii in festo inventionis sancte crucis galee imperiales cum galeis Ianuensium conflictum habentes, nonnullos prelatos occidentales qui erant in eis, habita victoria de Ianuensibus, ceperunt, et duxerunt apud Pisas captivos cum duobus legatis, Prenestino scilicet episcopo et Oddone Sancti Nicolai in Carcere Tulliano diacono cardinali, de quorum mandato veniebant ad papam. Inter quos fuerunt Cisterciensis et Clarevallensis abbates, nec non Rothomagensis archiepiscopus, et alii quos ignoro. De galeis quoque Ianuensium capte sunt ultra 20, et nonnulli Ianuensium in eis, et quam plures sunt sponte ob metus causam in mari submersi; qui omnes postea, imperatore mandante, tam prelati quam alii, cum legatis ipsis in regnum apud Neapolym per mare in captionem ducti sunt, et in custodiam per regni castella transmissi. Milites et pedites nonnulli apud Aquinum et apud Sanctum Germanum conveniunt ad regni custodiam.

Mense Iunii prelati de regno vocati ab Andrea de Cicala capitaneo et magistro iustitiario, apud Melphiam ad eum vadunt; a quibus thesauri ecclesiarum suarum, tam in auro, argento, quam vestibus sericis et lapidibus pretiosis, in commodato pro principe exiguntur.

Imperator discedens a Faventia venit Fanum, quam, circumposita obsidione, cum flectere ad sua vota non posset, in exterioribus vastat, et discedens inde vadit Spoletum, quod recipit ad mandatum suum. Ascisii civitatem sibi renitentem similiter vastat exterius.

Eodem mense fama de Tartaris ad imperatorem pervenit, quod iam devicto rege Ungarie essent in foribus Alamannie, et hoc ipse rex Ungarie signifi-

Digitized by Google

cavit eidem imperatori per Guaciensem[57] episcopum legatum suum, et per litteras suas, per quas se ipsum et regnum Ungarie sue promittit subicere dicioni, dummodo per ipsum imperatorem ab ipsis Tartaris protectionis sue munimine defendatur. Et ob hanc causam imperator ipse metuens christianitatis excidium, ut componat cum papa Gregorio, versus Urbem dirigit cum festinantia gressus suos, et tunc propter hoc generales mittit litteras ad uni- 1241.
versos principes occidentis, quarum tenor talis est[58]: Iun. 20.
Illustri regi Francorum, tamquam fratri suo, Fredericus etc. Perfecte sollicitudinis zelus, quo sicut pater imperii statum eiusdem diligere cogimur et tueri, propensius nos inducit, non tam manifesta pericula quam suspecta vereri etc., per quas litteras principes ipsos animat et hortatur ad fidei christiane defensionem et ecclesie sancte succursum.

Eodem mense imperator ipse veniens aput Interampnes, civitatem ipsam recipit ad mandatum suum.

Mense Iulii imperator venit Narniam, quam sibi renitentem invenit; propter quod, facta in exterioribus vastitate, inde discessit, et versus Reate concito vadit, quam sibi similiter resistentem invenit; et tunc vocatus imperator ipse a Iohanne de Columpna cardinali, festinat ad Urbem.

Eodem mense Andreas de Cicala capitaneus iussu imperatoris captivos legatos et alios transferri de Neapoly Salernum facit per Ryccardum de Monte nigro iustitiarium terre Laboris; et ipse capitaneus vocatus ad imperatorem vadit. A quo rediens, per totum regnum certum exigit numerum militum et servientum, et omnes thesauros ecclesiarum sue iurisdictionis aput Sanctum Germanum congregari iubet.

Iohannes de Columpna cardinalis discors a papa

57) Waitzen. 58) Petri de Vinea dictamina I, 30.

Digitized by Google

discedit, seque confert in Prenestino. Monticellum et Pontem Lucanum contra Romanos recipit in odium pape. Ad quem[59] imperator milites et servientes de regno mittit.

Mattheus Russus per Gregorium papam senator efficitur; qui apud Lagustam, quam Iohannes de Columpna firmaverat et tenebat per suos, obsidionem ponit.

Mense Augusti imperator recipit civitatem Tyburtinam, et exinde versus Urbem vadit; et tunc castrum quoddam quod dicitur Mons Albanus, quod erat Sancti Pauli de Urbe, vi cepit et igne consumpsit; castra etiam quedam Farfensis monasterii occupat et divastat. Burgum novum desertum incolis igne crematur. Imperator ipse apud Criptam ferratam ponit castra sua, et in exterioribus Urbem divastat, et tunc de Gregorio papa quod obierit Rome 21. Augusti, pro certo accepit, de cuius[60] licentia cardinales omnes qui extra Urbem fuerant, pro electione pape facienda ad Urbem redeunt.

Eodem mense Augusti iussu imperatoris vastatores de regno aput Insulam pontis solarati et aput Sanctum Iohannem de Incarico, ut intrent Campaniam congregantur. Cardinales qui in Urbe ad pape electionem convenerant, per senatorem et Romanos apud Septisolium includuntur, ut ad creandum papam inviti procedant.

Mattheus Russus Urbis senator Lagustam vi Romanorum optinuit. Thesauri omnes ecclesiarum regni a porta Roseti usque ad fines regni iussu Andree[a] de Cicala capitanei aput Sanctum Germanum in ecclesia sancte Marie terre eiusdem congregantur et reponuntur; quorum custodie deputati sunt duodecim de ditioribus et melioribus hominibus ipsius terre. Et tunc tabula aurea que ante altare beati

a) Andr̄ *c.*

59) scilicet Iohannem de Columpna. 60) imperatoris.

Digitized by Google

Benedicti ad ornatum diu steterat, et alia tabula argentea altaris beate Marie, et ycona cum smaltis que super altare fuerat sancti Benedicti, et omnis alius thesaurus ipsius monasterii in auro argento pannis sericis et lapidibus pretiosis, nec non et aliarum ecclesiarum terre ipsius monasterii ad Sanctum Germanum in predicta ecclesia sancte Marie portatur et deponitur; cuius thesauri capti ab ecclesiis regni pars pretio redimitur, et pars reliqua aput Sanctam Mariam de Cripta ferrata ad principem deportatur.

Prenestinus episcopus et Oddo cardinalis cum magistro Iohanne Toletano sub ducatu Tybboldi de Dragone[a] aput Tybur ducuntur.

Mense Septembris vastatores aput Insulam congregati, mandato cesaris in propria revertuntur.

Imperator ipse, relictis apud Tybur sub custodia suorum, quos ad tuitionem et defensam civitatis ipsius reliquerat, episcopo et cardinali predictis, per Campaniam redit in regnum; et veniens aput Insulam Solaratam, civitatem novam in fronte Ceperani construi iubet. Ad cuius civitatis fundationem statuit domnum Ryccardum de Monte nigro terre Laboris iustitiarium, et mandat ut homines Arcis, Sancti Iohannis de Incarico, Insule pontis solarati et Pastine illuc ire ad habitandum cogantur. Statuit insuper, ut ad opus civitatis eiusdem venire deberet certa quantitas hominum de abbatia Casinensi, abbatia sancti Vincentii, comitatu Fundano, Comino et comitatu Molisii per ebdomadam. Et tunc recto tramite per Sanctum Germanum Aliphiam et Beneventum in Apuliam vadit, mandans ut thesauri ecclesiarum ad ipsum aput Fogiam deferantur.

Mense Octobris Gyffridus Mediolanensis in Celestinum papam eligitur.

Eo mense thesauri ecclesiarum aput Fogiam per eos de Sancto Germano qui eorum fuerant custodie

a) drag̃ *c. cf. a.* 1242.

Digitized by Google

deputati, mandante cesare deferuntur, excepta tabula altaris sancti Benedicti, et ut redimi debeant a prelatis singulis et ecclesiis, quarum erant, pro certa pecunie quantitate, ab imperatore mandatur. Eodem mense iubetur a cesare, ut nullus de regno equos aut arma vendere vel trahere extra regnum presumat.

Inquisitio aput Sanctum Germanum fit de medicis qui mederi ausi sunt, et in tota abbatia, nisi de licentia imperialis curie et per eam fuerint approbati.

Civitas Accon rebellat imperatori.

Mense Novembris Celestinus papa Rome aput Sanctum Petrum obiit; et de cardinalibus quidam, eo insepulto, de Urbe fugerunt, et contulerunt se Anagniam.

Mense Decembris imperatrix aput Fogiam obiit, et aput Andriam sepelitur.

1242.

Mense Ianuarii generalis collecta per totum regnum exigitur, de qua tertia pars remittitur, sicut fuit anno preterito. Inquisitiones fiunt ubique per regnum contra infideles inventos tempore turbationis, contra forbannitos et foriudicatos, contra aleatores et prohibita arma portantes, et super multis aliis articulis.

Mense Februarii[a] Richardus de Montenigro a iustitiariatu terre Laboris amovetur, et Gysulfus de Mannia substituitur illi. Turres civitatis Bari que erant in civitate imperator dirui iubet. Biscoctum fieri facit per loca maritima et etiam per loca alia pro fodro 150 galearum et 20 navium, quas armari mandat super Pisanos et Venetos: ad Romanam curiam magistrum domus Teutonicorum creatum no-

a) *duae columnae rasae fortasse a scriba ipso, adhuc legendum est:* .. p p̄ ... qu.. fuit in ecclesia sancti Petri et a.....; imperaī ..... in Urbe.

Digitized by Google

viter, archiepiscopum Barensem, et magistrum Roggerium Porcastrellum pro pace legatos mittit.

Patriarcha Aquilegensis pro facto Tartarorum ad eum venit.

Eodem mense Henricus primogenitus imperatoris tentus apud Martoranum naturali morte defungitur; pro cuius exequiis celebrandis imperator ipse ad omnes regni prelatos suas dirigit litteras in hac forma [61]: *Fredericus etc. abbati Casinensi etc. Misericordia pii patris severi iudicis exuperante iudicium*[a], *Henrici primogeniti nostri fatum lugere compellimur, lacrimarum ab intimis educente natura diluvium, quas offense dolor et iustitie rigor intrinsecus obfirmabant. Mirabuntur forsitan diri patres, invictum publicis hostibus cesarem dolore domestico potuisse convinci. Subiectus est tamen cuiuslibet principis animus quantumvis rigidus nature dominantis imperio, que dum vires suas exercet in quemlibet, leges et cesares non agnoscit. Fatemur, quod qui vivi regis superbia flecti nequivimus, sumus eiusdem filii nostri casu convicti. Sumus tamen eorum nec primi nec ultimi, qui detrimenta pertulerunt transgredientium filiorum, et nihilominus illorum funera deplorarunt. Luxit namque Davit triduo primogenitum Absalonem, et in Pompeii generi sui cineres, fortunam et animam soceri persequentis, magnificus ille Iulius primus Cesar paterne pietatis affectum et lacrimas non negavit: nec dolor acerrimus ex transgressione conceptus, est efficax parentibus medicina doloris, quod in obitu filiorum natura pungente non doleant, contra naturam a filiis licet irreverenter offensi. Nolentes igitur nos et non valentes circa predicti filii nostri funus omittere, que sunt patris, fidelitati*[b] *precipiendo mandamus, quatinus per totam abbatiam cunctis clericis et ceteris fidelibus nostris iniungas, ut eius exequias omni cum devotione sol-*

a) iucium *c.* b) tue *insertum recenti manu.*

61) etiam in Petri de Vinea dict. IV, 1.

Digitized by Google

lempniter celebrantes, animam eius cum decantatione missarum et aliis ecclesiasticis sacramentis divine misericordie recommendent, manifestis indiciis ostendentes[a], *quod sicut in gaudiorum nostrorum tripudiis exultant hylariter, sic et doloribus nostris condolere fideliter videantur. Dat.* etc.

Mense Martii iustitiarii remoti a suis officiis aput Fogiam ab imperatore vocantur; et tunc Ryccardus de Monte Fusculo, qui fuerat iustitiarius Capitinate, cogitur reddere rationem, et tam contra ipsum quam contra alios fit inquisitio, imperatore mandante.

Eo mense Thomas de Montenigro ab imperatore capitaneus aput Tybur dirigitur.

Mense Aprilis Prenestinus episcopus et Oddo cardinalis de regno aput Tybur sub ducatu Dybboldi[b] de Dragune mittuntur.

Brexiensis episcopus et Bergamensis electus vocati ab imperatore de Lombardia in regnum veniunt, qui aput Sanctum Germanum moram facere elegerunt, expectantes ibidem imperatoris adventum.

Mense Madii Andreas de Cicala regni capitaneus, iussu cesaris congregato exercitu tam militum quam servientum de regno, super Reate vadit, quam exterius totam devastat. Dux Spoleti pro parte imperatoris super Narniam vadit, et quam potest facit in exterioribus vastitatem. Denarii novi dantur in Sancto Germano.

Romani super Tybur vadunt, et illam in olivis vitibus et aliis crudeliter devastant.

Ipso mense Madii exercitus imperialis de Marchia vadit super Asculum, et ipsam civitatem obsidet exterius et divastat.

Mediolanenses et Brexienses cum eorum complicibus eos qui sunt eis adversarii et qui partem fovent imperatoris hostiliter impugnant; qui castrum

a) *ita recte Petrus a Vinea;* ostendatis *c.* b) D *nondum in cod. pictum.*

Digitized by Google

quoddam quod Yseum dicitur de episcopatu Brexiensi vi optinent et recipiunt ad mandatum suum.

Reginus et Taurinus episcopi de Lombardia ad imperatorem in Apuliam vadunt. Homines demanii ubicumque inventi per abbatiam Casinensem revocantur, et compelluntur de mandato principis ire ad habitandum ad Civitatem novam.

Mense Iunii Asculum se reddit et venit ad mandatum imperatoris. Thomas Acerrarum comes capitaneus in Syriam transfretat. Berardus comes Manuplelli iussu principis in Sardiniam vadit. Patriarcha Aquilegensis qui pro facto Tartarorum ad imperatorem venerat, licentiatus ab eo in sua recedit. Imperator ipse de Apulia tunc venit Capuam, et inde per Sanctum Germanum et per Aquinum transiens, vadit ad Civitatem novam, ubi per dies aliquot moram faciens, versus Soram vadit, et inde procedit in Marsiam, ubi aput Avezanum per totum ipsum mensem Iunii moratus est.

Mense Iulii imperator congregato exercitu copioso super Urbem vadit, et hostilem faciens in exterioribus vastitatem

mense Augusti in regnum reversus est.

Eo mense Oddo cardinalis liberatur, et episcopus Prenestinus cum magistro Iohanne Toletano reducti a Tybure, in rocca Iani, que est super Sanctum Germanum, servandi traduntur Philippo de Sancto Magno tunc castellano, duobus postmodum baronibus ad eorum custodiam deputatis.

Ipso mense Augusti imperator ante recessum ab obsidione Urbis statuam hominis eream et vaccam eream similiter, que diu steterant apud Sanctam Mariam de Cripta ferrata et aquam per sua foramina artificiose fundebant, in regnum apud Lucerium, Apulie civitatem, ubi Sarraceni degebant, portari iubet.

Mense Septembris comes Tolosanus aput Mel-

Digitized by Google

fiam in Apulia ad imperatorem venit, qui per totam hyemem fuit in regno. Hoc anno Henricus de Morro [a], magister quondam iustitiarius, in Apulia naturali morte defecit.

1243.

Mense Ianuarii generalis collecta per totum regnum exigitur.

Mense Februarii milites omnes qui servire tenentur, iubentur ex parte cesaris in equis et armis bene parari, ut esse debeant in Kalendis Aprilis primo futuris ad servitium suum.

Mense Martii.

Mense Aprilis imperator de Apulia congregato exercitu, venit in terram Laboris, ad quem summoniti milites in equis et armis omnes conveniunt, nec non et certus numerus servientum de qualibet terra de regno.

Mense Madii imperator ipse de Capua movens, et per Sanctum Germanum transitum habens et per Aquinum, aput Flagellam se contulit; ubi faciens aliquandiu moram, inde per Campaniam, facto ponte super flumen Ceperani, transitum habens, super Urbem vadit, ubi turres nonnullas funditus fecit everti, faciens in aliis etiam quam potuit vastitatem; et tunc ad preces cardinalium ab Urbe discedens, est reversus in regnum. Item mense Madii Prenestinus episcopus imperatore mandante liberatus est, et aput Anagniam ad cardinales cum honore remissus.

Mense Iunii Sinibaldus tituli Sancti Laurentii in Lucina presbyter cardinalis aput Anagniam in papam Innocentium IV. creatus est de voluntate et consensu omnium cardinalium; quo audito domnus imperator, qui tunc erat Melfie, ubique per regnum laudes iussit Domino debitas decantari.

a) *hic vox ita scribitur.*

Digitized by Google

Mense Iulii imperator ad papam mittit aput Anagniam Berardum Panormitanum archiepiscopum, magistrum Petrum de Vinea et magistrum Taddeum de Suessa pro bono pacis; a quo benigne satis recepti sunt, et benignum ad principem retulerunt responsum.

Eodem mense Iulii discursus syderum de nocte visus est in festo sancti Iacobi, ita ut unum contra alterum quasi hostes insurgerent, et inter se hostiliter dimicarent. Tunc civitas Viterbii procurante magistro Raynerio cardinali venit

mense Augusti ad mandatum ecclesie, comite Simone Theatino pro imperatore se tenente in ea. Quo audito imperator mox sine more periculo se personaliter contulit

mense Septembris ad succursum predicti comitis, et ad recuperationem civitatis ipsius, et congregato exercitu copioso obsedit eam, et statutis[a] machinis, tam viris quam viribus dire satis inpugnavit eandem. Qui cum in nullo proficeret, recepto et libero dimisso ex pacto comite predicto et suis qui cum eo erant, ab obsidione recessit, et inde Grossetum se contulit, ubi quasdam edidit sanctiones contra iudices advocatos et notarios, quas per totum regnum publicari precepit et tenaciter observari, quarum initium tale est: *Nichil veterum actoritati detrahitur.* Ipso mense Septembris comes Tolosanus de Apulia venit ad Sanctum Germanum, ibique moram protrahens, inde versus Aquinum, et postea aput Sanctum Vitum de Melfa se contulit, ibique suam per dies aliquot venationem exercuit.

Mense Octobris circa festum omnium sanctorum Innocentius papa Urbem intrat cum honore senatus populique Romani magno receptus; ad quem dictus

a) statitis *c.*

Digitized by Google

comes vadit, tractans inter ipsum et imperatorem bonum pacis[a].

RYCCARDI EPISTOLA AD CASINENSES IN FINE VITAE MISSA

ex codice Casinensi numero 342 *signato a Gattula edita.*

Dominis sanctis et patribus reverendis sacro conventui Casinensi, singulorum et omnium fidelis et subditus notarius Riccardus de Sancto Germano eorum sanctis orationibus adiuvari.

Qui visitavit nos dudum oriens ex alto, visitans nuper visitavit me, et visitatio sua custodivit spiritum meum. Castigans castigavit me, et morti non tradidit, qui peccatoris mortem non diligit, sed salutem. Ecce arcum contra me, arcum suum tetendit, et paravit illum, et in ipso paravit vasa mortis, sagitta acuta vulneravit me. Set vulneri meo post vinum austeritatis, misericordiae oleum Samaritanus infudit, qui aegritudinis meae dispendia in salutis animae compendia commutavit. Ecce quam bonus est Dominus, quam pius est et misericors; qui pietatis non immemor, cum iratus fuerit non obliviscitur misereri, ipse enim mei misertus est; misertus est et pepercit; nec accendit in me omnem iram suam, eripuit animam meam de morte, percussit et sanavit me, vulnus intulit adhibuit et medelam, ut vivens adhuc emendem in melius, quod gessi perperam vel commisi. Pro me quaeso igitur, patres mei et domini, ei gratias agite, qui me de morte reduxit ad vitam, quoniam terribilis ipse est, qui aufert spiritum principum, terribilis est apud reges terrae; meque vestra semper comitetur oratio, ut quod possibilitas mea non optinet, vestra mihi intercessione donetur. Ecce mitto vobis rithmos quos feci de egritudine mea concinna satis oratione descriptos:

a) *recentiori manu in fine codicis adest haec adnotatio, videlicet:* Anno Domini 1414. die sexta mensis Augusti septimae indictionis, rex Ladislaus recessit ab hac vita hora prima diei, et corpus eius tulerunt de sero in Sancto Iohanne a Carbonaria in uno tabuto de tabulis, et ibi posuerunt eum nulla facta obsequia; et subcessit in regno D. Iohanna II. regina de voluntate regniculorum, et homines de regno, et terras de demanio et comites et barones accesserunt Neapolim, et omnes iuraverunt homagium voluntarie. GATTULA.

Digitized by Google

Quantum sit vilis hominis dignitas,
Et quam caduca sit eius sanitas,
Docet qui dicit, hoc dedit vitas,
Nam omnis homo vivens est vanitas.
Vana est salus et status hominis,
Vanus est decor et pulchritudinis,
Filius enim est Ade seminis,
Qui nunquam sistit eisdem terminis.
In die Iovis ultimo Iulii,
Quo celsa poli vise ambit Cinthii
Post sumptum modicum quod edulii
Hoc mihi accidit infortunii.
Sanus ut eram et sine vitio,
Calami vacans in exercitio,
Mox alteratur sana conditio,
Et fit infirma, quod ita sentio.
Rigor per membra se cepit fundere,
Qui me compellit invitum tremere,
Cuius ut possem vim vi repellere
Corpus decrevi pellibus tegere.
Sub tegumento iacebam abditus,
Meque fovebat senilis alitus;
Sic tremebundus et totus hispidus,
Duro plus eram lapide frigidus.
Sequitur calor, et rigor praeterit,
Omnia senis ossa qui conterit;
Non tamen ipse me prius deserit,
Donec adversus se sudor ingerit.
Hoc eo die sequenti abstinui,
Et luce tertia mihi minui,
Regulam tamen in cibis tenui,
Sed non peccavi dieta tenui.
Nil mihi confert illa minutio,
Sed fit humorum maior solutio,
Et tunc non fui ultra in otio,
Quo sic est facta sanguinis motio.
Nam in me iugis calor exuberat,
Fit febris duplex, quae simplex fuerat,
Miserum senem, ut magis conterat
Quidquid praecedit vix frigus tolerat.
Ad dividendam morbi discursiam
In omni mane summo oxizaccaris [62]

62) oxysaccharum potio ex saccharo et aceto composita.

Digitized by Google

Amigdalatam pinello squalidam [63]
Edo vel farra et bibo qualidam.
Me visitare veniunt medici,
Amici mei layci clerici,
Qui me confortant, et dicunt singuli,
Ut non deberem sic mente deici.
Urinam cernunt, pulsum considerant,
Et signa vident, quae nunquam viderant;
Valere tamen qui me desiderant,
Inter se ipsos de me deliberant.
Iuvemus, aiunt, amicum debilem
Amicum verum et favorabilem,
Et adhuc nobis et multis utilem,
Ne forte vergat ad casum flebilem.
Fiat nunc ergo quidem[a] purgatio,
Ut phisicalis exigit ratio;
Fiet humorum extenuatio,
Et liber erit in brevi spatio.
Hoc isti dicunt, alii veniunt,
Sed qualem credunt, me non inveniunt,
De me diffidunt et male sentiunt;
Sicque dolentes in sua redeunt.
Septimus dies advenit creticus,
Iudicativum quem dicit medicus;
Spiritus meus valde fit modicus,
Et ego fio totus encleticus.
Sed et leviat Mars egritudinis,
Spes redit et valitudinis,
Secretum exigo poenitudinis,
Confessionis, et pulchritudinis.
Ad me sacerdos accedit illico,
Cui vix confessus sum, et me iudico.
Virtus tamen de mortis lubrico
Communioni Christi communico.
Sic recreatus ex carne Domini,
Particeps factus et eius sanguini [64],
Eger ut eram, divino nomini
Gratias egi Deo et homini.
Inde testatus sum non ut volui
De bonis meis, sed sicut potui,
Mox consternatus lecto recubui,
Et nec in totum cuncta disposui.

a) quidam *c.*

63) i. q. penicello. 64) nota communionem laici sub utraque.

Digitized by Google

Hoc intuentes omnes qui aderant,
Quod mihi ita vires defecerant,
De me diffidunt, et satis esitant [65],
Tuncque debere me mori autumant.
Tunc qui sum visus fore deterior,
In illa die factus sum melior;
Fit quoque morbus validus levior,
Me visitanti de quo regratior.
Die paratur nono elleborum,
Dulce quod non est ut mel aut zuccarum,
Quod magistrorum propter ministerium
Mihi confertur in refrigerium.
In tanti mihi causa periculi
Satis id contulit adminiculi;
Nam tunc egressi vi sumpti poculi
Mox leviantur et frons et oculi.
Est quae tunc erat naturae filia
Carior mihi quam campi lilia,
Quam ad carorum sana consilia
Legitimavi ad optabilia.
Et desponsavi matrem realiter
Et coram multis praesentialiter
Anulum dedi, osculum pariter,
Voluit Deus sic, et non aliter.
Oh Dei mei omnipotentia!
Erga me fuit quanta clementia,
Qui morbi mutas haec accidentia
Insanae mentis convalescentia.
Haec tua mihi fuit indignatio,
Non aegritudo sed visitatio,
Utinam per te sit emendatio,
Quam decet christianus et collaudatio.
Qui relevavit lapsum qui cecidit,
Me castigavit nec morti tradidit;
Illi Riccardus, quem vitae reddidit,
Regratiatur, qui metra condidit.
Illi sit honor, virtus et gloria,
Summa potestas, summa victoria;
Cui mors et vita favent, et omnia
Vivit et regnat Deus in saecula.

Gregorius. Sequentium rerum certitudo est praeteritarum exhibitio: coelum et terra transibunt, verba autem mea non praeteribunt. Nil in rerum corporalium natura coelo

65) i. q. haesitant.

Digitized by Google

et terra durabilius, et nil in rerum natura tam velociter quam sermo transit. Verba eius quousque imperfecta sunt, verba non sunt, cum vero perfecta fuerint, omnino iam non sunt, quia nec perfici nisi transeundo possunt; ait ergo coelum et terra transibunt, verba autem mea non transient, ac si aperte dicat: omne quod apud vos durabile est, sine mutatione durabile ad aeternitatem non est, et omne quod apud me transire cernitur, fixum et sine transitu tenetur, quia sine mutabilitate; manentes sententias exprimit meus sermo qui transit, sic in iuventute viget corpus forte, et incolume manet pectus, torosa cervix, plena sunt brachia; in annis autem senilibus statura curvatur, cervix exiccata deponitur, frequentibus suspiriis pectus urgetur, virtus deficit, loquentis verba anhelitus intercidit, nam et si languor desit plerumque senibus, ipsa sua salus egritudo est. Ita mundus in annis prioribus velut in iuventute viguit, ad propagandam humani generis prolem robustus fuit, salute corporis viridis, opulentia rerum pinguis; at nunc ipse sua senectute deprimitur, sicque ad vicinam mortem molestiis crescentibus urgetur.

Digitized by Google

Digitized by Google

Digitized by Google

This book should be returned to the Library on or before the last date stamped below.

A fine of five cents a day is incurred by retaining it be[illegible] specified time.

Ple

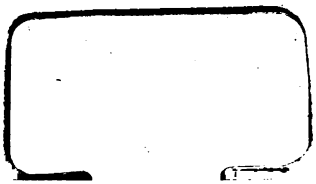

Digitized by Google